

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
(ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ JEAN MONNET)**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ INTERNET ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ
ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ»**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : **Η. Νικολακοπούλου - Στεφάνου.**

Εκπόνηση : **Πελέκη Βαρβάρα (ΑΜ : 1206 Μ 014).**

Αθήνα 2008

met
ten

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.:	
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	7	
<u>Α' ΜΕΡΟΣ : Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ</u>	11	
1] ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ.....	12	
i] Κοινή δράση 96/700/ΔΕΥ της 29^{ης} Νοεμβρίου 1996 που θέσπισε το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, για την κατάρτιση προγράμματος ενθάρρυνσης και ανταλλαγών μεταξύ των υπεύθυνων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών (πρόγραμμα STOP) . Απόφαση του Συμβουλίου 2001/514/ΔΕΥ της 28^{ης} Ιουνίου 2001, για την θέσπιση της δεύτερης φάσης του προγράμματος ενθάρρυνσης, ανταλλαγών, κατάρτισης και συνεργασίας που απευθύνεται στα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών (πρόγραμμα STOP II).....		12
ii] Κοινή δράση 97/154/ΔΕΥ της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1997 για την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών.....		19
iii] Απόφαση αριθ. 276/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Ιανουαρίου 1999 για ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Διαδικτύου μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα (Safer Internet) Απόφαση αριθ. 854/2005/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2005 για την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την προαγωγή της ασφαλέστερης χρησιμοποίησης του διαδικτύου και των νέων επιγραμμικών τεχνολογιών (Safer Internet Plus) και Απόφαση αριθ. 1351/2008/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες της επικοινωνίας.....		20
iv] Κοινή θέση της 27^{ης} Μαΐου 1999 που υιοθετείται από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 34 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τις διαπραγματεύσεις		

στο Συμβούλιο της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο.....	32
v] Απόφαση του Συμβουλίου της 29 ^{ης} Μαΐου 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ.....	33
vi] Ανακοίνωση της Επιτροπής για μία ασφαλέστερη κοινωνία της πληροφορίας με τη βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πληροφόρησης και την καταπολέμηση του εγκλήματος πληροφορικής (e – Europe 2002).....	34
vii] Απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας.....	37
viii] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς την κατεύθυνση γενικής πολιτικής σχετικά με την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.....	41
ix] Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με μια στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα του παιδιού.....	44
x] Συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καθιέρωση ενός προγράμματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο ως προς την αναφορά προσβολών που παρατηρούνται στο Ίντερνετ.....	46
(21) ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	49
i] Νόμος 2101/1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού».....	50
ii] Νόμος 3064/2002 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών».....	52
iii] Άρθρα 57 και 59 του Αστικού Κώδικα.....	54
iv] Νόμος 3625/2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις».....	55
v] Υπογραφή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο.....	59

vi] Νόμος 3666/2008 «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση των συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα».....	60
vii] Νόμος 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις».....	61
3] ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ	66

Β' ΜΕΡΟΣ : Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ

<u>ΧΩΡΟ</u>	71
4] ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	72
i] Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3 ^{ης} Οκτωβρίου 1989 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών – μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων.....	72
ii] Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στο πλαίσιο των οπτικοακουστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφόρησης...	82
iii] Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το επιβλαβές και το παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο.....	88
iv] Σύσταση του Συμβουλίου του 1998 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.....	90
v] Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των ανηλίκων σε ένα περιβάλλον ψηφιακών οπτικοακουστικών υπηρεσιών.....	98
vi] Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την αξιολογητική έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24 ^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.....	99
vii] Ανακοίνωση της Επιτροπής για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Κανονιστικής Πολιτικής στον Οπτικοακουστικό Τομέα.....	100
viii] Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 2006 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες πληροφόρησης.....	102

5] ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	106
i] Άρθρα 5, 15 και 21 του Συντάγματος.....	106
ii] Νόμος 2101/1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού».....	107
iii] Προεδρικό Διάταγμα 236/1992 «Άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα σε συμμόρφωση προς την οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 3.10.89».....	109
iv] Νόμος 2328/1995 « Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις».....	109
v] Προεδρικό Διάταγμα 100/2000 «Εναρμόνιση της ελληνικής ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30 ^{ης} Ιουνίου 1997(ΕΕ αριθ. L 202 της 30.7.97, σελ.60) με την οποία τροποποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ αριθ. L 298 της 17.10.89, σ. 23) σχετικά με την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών».....	110
vi] Υπουργική Απόφαση 6138/Ε «Κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων».....	112
vii] Προεδρικό Διάταγμα 77/2003 «Κώδικας δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών».....	115
viii] Κανονισμός 2/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» (Κώδικας Ραδιοτηλεοπτικών Προγραμμάτων)....	116
ix] Οδηγία 1/2001 «Προστασία των ανηλίκων από την προβολή οπτικοακουστικού υλικού με επιβλαβές γι' αυτούς περιεχόμενο σε δελτία ειδήσεων και ενημερωτικές εκπομπές των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης και παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών» Οδηγία 2/2003 «Εφαρμογή των διατάξεων της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών ή συμμετεχόντων σε ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές που μεταδίδονται από τους τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης».....	118
x] Κώδικας Δεοντολογίας για την προστασία των ανηλίκων στο πεδίο της ραδιοτηλεόρασης.....	120
xi] Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Διασυνοριακή Τηλεόραση.....	121

6] ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.....	122
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	126
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	131
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	132

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε να ενδιαφέρεται για τον τομέα του Διαδικτύου και του Ενιαίου Οπτικοακουστικού Χώρου στα πλαίσια της εγκαθίδρυσης της εσωτερικής αγοράς. Πιο αναλυτικά, το 1993 πραγματοποιήθηκε ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ήταν η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Εσωτερική αγορά σύμφωνα και με το άρθρο 14 της Συνθήκης για την ΕΚ στην δεύτερη παράγραφο, ορίζονταν «ένας χώρος χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σύμφωνα και με τις διατάξεις της παρούσας συνθήκης»¹. Αυτό το γεγονός σήμαινε ότι πλέον δεν θα υπήρχαν εμπόδια στην μετακίνηση των ¹ανθρώπων, των ²υπηρεσιών, των ³εμπορευμάτων και των ⁴κεφαλαίων, δηλαδή, των τεσσάρων ελευθεριών που είχαν καθιερωθεί και αναγνωριστεί το 1957 με την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης και έγιναν πράξη με την ενιαία αγορά. Με αυτό τον τρόπο, τα κράτη μέλη της Κοινότητας υποχρεώνονταν να άρουν τα εμπόδια σε βάρος των ελευθεριών, προκειμένου το νέο ενοποιητικό εγχείρημα να λειτουργήσει αποτελεσματικά και δυναμικά.

Όπως με κάθε νέο εγχείρημα έτσι και με αυτό υπήρχαν θετικές και αρνητικές συνέπειες. Ξεκινώντας από τις θετικές συνέπειες, αυτές ήταν στην περίπτωση των δύο από τις τέσσερις ελευθερίες – την κυκλοφορία των ανθρώπων και των υπηρεσιών – που ήταν και το κεντρικό σημείο της ενιαίας αγοράς, οι μεν πρώτοι να κινούνται ελεύθερα σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να μπορούν να εργάζονται, να διαμένουν και να σπουδάζουν χωρίς περιορισμούς. Στην περίπτωση των υπηρεσιών, μία από τις θετικές συνέπειες που θα εμφανίζονταν θα ήταν η παροχή υπηρεσιών σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς οποιαδήποτε μετακίνηση του παροχέα της υπηρεσίας και του αποδέκτη. Έτσι υπηρεσίες όπως το διαδίκτυο που καθιερώθηκε, βέβαια, μετά από την Στρατηγική της Λισσαβόνας το 2000 και η οποία στόχευε σε μία κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης για όλους, αλλά και ο οπτικοακουστικός τομέας με τις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες θα μπορούσαν να διαβαίνουν ελεύθερα τα εσωτερικά σύνορα των κρατών.

Πέρα από τις θετικές συνέπειες που είχε η ενιαία εσωτερική αγορά, υπήρχαν και αρκετά προβλήματα στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των

¹ Συνθήκη της ΕΚ, άρθρο 14, § 2.

υπηρεσιών. Αυτά συγκεντρώνονταν στην ανάπτυξη μορφών διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και στην προστασία των ανηλίκων από αυτές. Πιο ειδικά, η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων με την απουσία ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα κάθε κράτους μέλους συνεπαγόταν την ανάπτυξη κινδύνων και μορφών εγκληματικότητας από ανθρώπους που σχετίζονταν με την εμπορία των ανθρώπων, κυρίως των γυναικών και την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών με απώτερο στόχο την χρήση τους για παραγωγή υλικού με πορνογραφικό περιεχόμενο, το οποίο μετέπειτα θα διακινούνταν στις υπηρεσίες του διαδικτύου και του οπτικοακουστικού τομέα στα πλαίσια της ελεύθερης κυκλοφορίας τους.

Η ανάπτυξη, όμως, του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος επηρέασε αρνητικά και τα κράτη μέλη της Κοινότητας όσον αφορά τις εθνικές τους αρμοδιότητες πάνω στους ανήλικους. Συγκεκριμένα, μέχρι την καθιέρωση της κοινής αγοράς με την κατάρρευση των εσωτερικών συνόρων, τα κράτη είχαν την δυνατότητα να εμποδίζουν την εμφάνιση προβλημάτων με δυσμενή επίδραση στην ανάπτυξη, ευημερία και προσωπικότητα των ανηλίκων, εφόσον κάτι τέτοιο θα κάλυπτε μόνο τα εσωτερικά τους σύνορα. Από την απαρχή, ωστόσο, του κοινοτικού εγχειρήματος οι εθνικές αρμοδιότητες των κρατών διαβρώθηκαν και δεν ήταν πλέον σε θέση να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικά στην καταστολή των διαφόρων εκφάνσεων του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

Ο λόγος ήταν πως πια ξεπέρασαν τα εθνικά σύνορα και εξελίσσονταν σε ένα πιο ενιαίο διασυνοριακό στάδιο, που αποτελούσε παράλληλα και πρόβλημα που μόνο μία δύναμη με ισχυρά μέσα θα μπορούσε να τα μειώσει ή ακόμα και να τα εξαλείψει και αυτή ήταν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Simon Hix στο βιβλίο του *'The political system of the European Union'* στην πρώτη και δεύτερη έκδοση του, το 1999 και το 2005 αντίστοιχα «τέτοια θέματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο και όχι από τις εθνικές κυβερνήσεις, αφού είναι απρόσβλητα από εθνικά σύνορα»² καθώς επίσης «η μετακίνηση των φυσικών εμποδίων στην κυκλοφορία των αγαθών, υπηρεσιών και των ανθρώπων κάνει πιο δύσκολο για τις εθνικές κυβερνήσεις να αναπτύξουν ανεξάρτητες πολιτικές για να ελέγχουν το διεθνές έγκλημα»³.

Με δυο λόγια, τα κράτη και ιδιαίτερα οι κυβερνήσεις τους με τις αρμοδιότητες τους και τα ανεπαρκή μέσα που διέθεταν καθίσταντο

² Hix. S., (1999), *The political system of the European Union*, σελ. 155-156.

³ Hix. S., (2005), *The political system of the European Union*, σελ. 361-362.

αναποτελεσματικές στην πρόληψη τέτοιων φαινομένων, με αποτέλεσμα, λόγω του εύρους των διαστάσεων των προβλημάτων και των συνεπειών που μπορεί να είχαν, κρίθηκε απαραίτητη η ανάληψη δράσης από την πλευρά της Κοινότητας και με αυτό τον τρόπο η κοινοτικοποίηση των εθνικών τους αρμοδιοτήτων. Η αιτία για αυτό ήταν ότι τα κράτη δεν θα μπορούσαν να δράσουν μονομερώς και ανεξάρτητα το ένα από το άλλο στην λήψη μέτρων ενάντια σε περιπτώσεις μη προστασίας των ανηλίκων, όπως ήταν η παιδική πορνογραφία. Επομένως η Κοινότητα θα μπορούσε να εκπληρώσει αυτόν το στόχο, εξαιτίας του μεγέθους και της φύσης των μέσων, τεχνικών και οικονομικών, που διέθετε από την οικοδόμηση της. Κάτω από αυτά τα πλαίσια προέβη με την Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 και στην δημιουργία ενός Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης που θα διευκόλυνε την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα την ασφάλεια τους και προέβλεπε την ανάληψη μέτρων για την εγγύηση αυτής της ασφάλειας και την καταστολή της εγκληματικότητας.

Έτσι μετά και από όλα όσα προαναφέρθηκαν, το κύριο ζήτημα με το οποίο θα ασχοληθεί η παρούσα διπλωματική εργασία θα είναι η προστασία των ανηλίκων στο Ίντερνετ και τον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο με ιδιαίτερη επικέντρωση στις ενέργειες της Κοινότητας και των κρατών μελών και ιδίως της Ελλάδας.

Η διπλωματική εργασία, λοιπόν, θα τμηθεί σε δύο μέρη όπου στο Α' μέρος θα αναλυθεί η προστασία των ανηλίκων στο Ίντερνετ και το οποίο θα χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναπτυχθούν οι κοινοτικές ενέργειες που πάρθηκαν προς όφελος των ανηλίκων στο Ίντερνετ και οι οποίες είχαν ξεκινήσει να λαμβάνονται από το 1996, δηλαδή, λίγα χρόνια μετά την οικοδόμηση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, με στόχο αρχικά την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και μετέπειτα με την ενσωμάτωση της κοινωνίας της πληροφορίας και του διαδικτύου, την πρόληψη του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου όπως η πορνογραφία των ανηλίκων ή αλλιώς η παιδική πορνογραφία. Να σημειώσουμε πως σε αυτό το μέρος, το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο χαρακτηρίζεται από την πλειοψηφία των κοινοτικών ενεργειών ως παιδική πορνογραφία. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρατεθούν οι εθνικές ενέργειες για τους ανήλικους με κεντρικό σημείο την περίπτωση της Ελλάδας και σε ένα τρίτο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα του πρώτου μέρους.

Στο Β' μέρος της εργασίας θα αναλυθεί η προστασία των ανηλίκων σε έναν άλλο τομέα, αυτόν του Ενιαίου Οπτικοακουστικού Χώρου. Ομοίως το μέρος αυτό θα χωριστεί σε τρία κεφάλαια. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα παρατεθούν οι ενέργειες σε κοινοτικό επίπεδο της προστασίας των ανηλίκων στον Οπτικοακουστικό Τομέα και κυρίως στις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες. Στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναφερθούν οι εθνικές ενέργειες με έμφαση σε αυτές της Ελλάδας πάνω στους ανήλικους και την προστασία τους και στο τελευταίο και έκτο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα του δεύτερου μέρους.

Κλείνοντας το παρόν εισαγωγικό μέρος θα θέσουμε τρία ερωτήματα που θα απαντηθούν μέσα από την ανάλυση των δύο πρώτων μερών και των γενικών συμπερασμάτων που προκύπτουν. Τα ερωτήματα είναι τα εξής :

- *Σε ποιο βαθμό τα μέτρα της Κοινότητας θα μπορούσαν να κριθούν ως περισσότερο αποτελεσματικά για τους ανήλικους;*
- *Οι ενέργειες των κρατών μελών είτε στα πλαίσια των πρωτοβουλιών αυτοδέσμευσης, είτε με την ενσωμάτωση και εφαρμογή κοινοτικών πράξεων, προσέφεραν ένα σημαντικό επίπεδο προστασίας για τους ανήλικους από το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο;*
- *Ποιες περαιτέρω ενέργειες θα μπορούσαν να ληφθούν από την πλευρά της Κοινότητας και των κρατών μελών για ακόμα πιο ισχυρή προστασία των ανηλίκων σε ένα συνεχώς ανανεώσιμο περιβάλλον τεχνολογικών εξελίξεων;*

Η ΠΡΟΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΨΟΙΝΙΤΩΝ

Α. ΜΕΡΟΣ

1) ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ.

Η εγκαθίδρυση μίας ενιαίας εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση απέβλεπε στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Ωστόσο η νέα τάξη πραγμάτων που διαμορφώθηκε μέσα και έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση οδήγησε στην εμφάνιση και αρκετών αρνητικών συνεπειών. Μία από αυτές είχε να κάνει με την εμπορία και την σεξουαλική εκμετάλλευση των ανήλικων και κυριότερα την χρησιμοποίησή τους για την παραγωγή υλικού με πορνογραφικό περιεχόμενο και την διάδοση του μέσα από το Διαδίκτυο. Τα επιβλαβή αποτελέσματα που θα μπορούσαν να έχουν αυτές οι ενέργειες στους ανήλικους οδήγησαν την Κοινότητα από πολύ νωρίς να προβεί στην ανάληψη δράσεων προκειμένου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τέτοιες μορφές διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Ειδικότερα :

i) **ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΗ 96/700/ΔΕΥ ΤΗΣ 29^{ης} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1996 ΠΟΥ ΘΕΣΠΙΣΕ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ Κ.3 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ STOP) .**

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ 2001/514/ΔΕΥ ΤΗΣ 28^{ης} ΙΟΥΝΙΟΥ 2001, ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ, ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ STOP II).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη από το 1996, δηλαδή λίγα χρόνια μετά από την οικοδόμηση της εσωτερικής αγοράς, άρχισε να επιδεικνύει μια σειρά από πρωτοβουλίες που στόχευαν στην προστασία των ανηλικών από την σεξουαλική εκμετάλλευση και την ανάπτυξη της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο. Μία πρώτη ενέργεια ήταν η θέσπιση ενός προγράμματος κοινής δράσης⁴ (γνωστό και ως πρόγραμμα STOP), που είχε ως αντικείμενο την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα

⁴ 96/700/ΔΕΥ: Κοινή δράση της 29^{ης} Νοεμβρίου 1996 που θέσπισε το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, για την κατάρτιση προγράμματος ενθάρρυνσης και ανταλλαγών μεταξύ των υπεύθυνων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, ΕΕ L 322/7 της 12ης/12/1996.

στα κράτη – μέλη ενάντια στην εμπορία των ανθρώπων και την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών.

Το κοινοτικό αυτό πρόγραμμα δράσης ορίστηκε να έχει διάρκεια τέσσερα χρόνια (1996 – 2000) και ως βασικός του στόχος τέθηκε η «ανάπτυξη συντονισμένων πρωτοβουλιών σχετικά με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, τις εξαφανίσεις ανηλίκων και την χρησιμοποίηση των μέσων τηλεπικοινωνίας για σκοπούς εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών»⁵. Στην ουσία παρατηρούμε, πως ο τελικός σκοπός της συγκεκριμένης ενέργειας ήταν να ξεκινήσει η ενεργοποίηση μίας σειράς προσπαθειών από την πλευρά της Κοινότητας και των κρατών – μελών, ώστε να περιοριστεί η εμφάνιση φαινομένων όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών.

Η εφαρμογή της προέβλεπε την επιμόρφωση των ατόμων που τέθηκαν ως υπεύθυνοι για την επίτευξη των στόχων της, όπως οι εισαγγελείς, δικαστές, οι αστυνομικές και οι δημόσιες υπηρεσίες. Η επιμόρφωση τους περιλάμβανε την απόκτηση εμπειριστατωμένης γνώσης των νομικών συστημάτων των άλλων κρατών – μελών και ιδιαίτερα την απόλυτη γνώση του δικαίου σχετιζόμενο με την πρόληψη των παραπάνω φαινομένων, αλλά και την ενθάρρυνση της γνώσης της γλώσσας των χωρών καταγωγής των θυμάτων τέτοιων πράξεων, για την ταχύτερη και ευκολότερη βοήθεια τους.

Εκτός, όμως, από την επιμόρφωση των ατόμων το κοινοτικό πρόγραμμα περιλάμβανε την διενέργεια συναντήσεων, την διεξαγωγή μελετών και την ανταλλαγή πληροφοριών. Πιο ειδικά, στην περίπτωση των συναντήσεων αυτές θα λάμβαναν χώρα σε διμερές ή σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θα ήταν αφιερωμένες σε μεμονωμένες πλευρές του προβλήματος που θα απαιτούσαν περαιτέρω παρακολούθηση. Όσον αφορά τις άλλες δύο μορφές μέτρων ορίζονταν αφενός πως με την διεξαγωγή μελετών θα καταρτίζονταν σχέδια προς εφαρμογή του προγράμματος, αλλά και μελέτη μέτρων για να μειωθεί η χρήση των μέσων τηλεπικοινωνίας και κυρίως του Ίντερνετ. Αφετέρου για την ανταλλαγή πληροφοριών που ήταν και το βασικό ζητούμενο της εν λόγω δράσης επισημαίνονταν ότι ήταν απαραίτητη η δημιουργία αρχείων δεδομένων που θα περιλάμβαναν τα πιο πρόσφατα στοιχεία της νομοθεσίας και της νομολογίας που ίσχυε στα κράτη – μέλη.⁶

⁵ 96/700/ΔΕΥ, οπ.π., άρθρο 1, §1.

⁶ 96/700/ΔΕΥ, οπ.π., άρθρα 5-7.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν επιφορτισμένη με την εκπλήρωση των μέτρων της κοινής δράσης και με την βοήθεια εμπειρογνομόνων θα κατάρτιζε κάθε χρόνο ένα σχέδιο προγράμματος όσον αφορά την εφαρμογή της κοινοτικής πράξης και την αξιολόγηση των δράσεων. Έτσι με βάση αυτό το σκεπτικό καταρτίστηκε από την Επιτροπή το πρώτο **ετήσιο πρόγραμμα για την περίοδο του 1999**⁷. Το πρόγραμμα αυτό στόχευε να παρουσιάσει τις προτεραιότητες που είχε θέσει η κοινή δράση για το 1999 σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της εμπορίας των ανθρώπων. Πιο αναλυτικά, οι βασικές προτεραιότητες του κοινοτικού προγράμματος STOP ήταν να αναπτυχθούν και να ενισχυθούν δίκτυα συνεργασίας ανάμεσα στους υπεύθυνους στα κράτη – μέλη και γι' αυτό στα πλαίσια αυτών των προτεραιοτήτων επιδιώχθηκαν «η ενθάρρυνση της γνώσης σε επίπεδο εργασίας των γλωσσών των χωρών καταγωγής των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, η προώθηση της γνώσης των νομικών συστημάτων και πρακτικών, η ενθάρρυνση της σύστασης δικτύων μεταξύ των αρμόδιων για την καταπολέμηση στον εν λόγω τομέα προκειμένου να προωθηθούν διάφορες μορφές συνεργασίας, η διεύρυνση των επιστημονικών και τεχνικών ερευνών και η προώθηση της διάδοσης πληροφοριών ιδίως μέσω της γραπτής ή τηλεματικής διαβίβασης τους ή με τη δημιουργία τραπεζών δεδομένων»⁸.

Με άλλα λόγια, για την περίοδο του 1999 θα δίνονταν προτεραιότητα σε ενέργειες που θα επέτρεπαν την διαμόρφωση μίας γενικής εικόνας όσον αφορά την νομοθεσία που υπήρχε μέχρι τότε και εφαρμόζονταν στα 15 κράτη – μέλη σχετικά με την εμπορία των ανθρώπων και την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών. Γι' αυτό τον λόγο οι ενέργειες χωρίστηκαν σε τρεις τομείς, σε αυτές που αφορούσαν τις μελέτες και τις έρευνες στα κράτη – μέλη, σε αυτές που ασχολούνταν με την διοργάνωση συναντήσεων και προγραμμάτων ανταλλαγής και σε αυτές που μεριμνούσαν για την κατάρτιση και διάδοση των πληροφοριών⁹.

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την πρώτη κατηγορία ενεργειών το ετήσιο πρόγραμμα προέβλεπε πως για την εμπορία ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση απαιτούνταν η ύπαρξη πηγών πληροφόρησης προκειμένου να καταστεί δυνατή η μέτρηση των διαστάσεων του φαινομένου στα κράτη της Κοινότητας και

⁷ STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 1999, ΕΕ C 12/6 της 16ης/1/1999.

⁸ STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 1999, οπ.π, σελ 6

⁹ STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 1999, οπ.π, σελ 8-9

στα υποψήφια προς προσχώρηση κράτη. Στην περίπτωση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών ήταν απαραίτητη η καταγραφή και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μεθόδων πρόληψης από τα κράτη – μέλη και από άλλες χώρες.

Όσον αφορά την δεύτερη κατηγορία ενεργειών, δηλαδή, την διενέργεια συναντήσεων και προγραμμάτων ανταλλαγής πληροφοριών προβλέπονταν η υποστήριξη συναντήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο των υπεύθυνων για την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών όπως είναι οι αστυνομικές και οι δικαστικές αρχές και οι δημόσιες υπηρεσίες, έτσι ώστε να υπάρξει ανταλλαγή εμπειριών και δημιουργία επιχειρησιακών δικτύων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ακόμη, οι συναντήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο είχαν ως σκοπό την επισήμανση των αναγκών για επιμόρφωση και βελτίωση των νομοθεσιών των κρατών – μελών.

Τέλος σχετικά με την τρίτη κατηγορία ενεργειών ορίζονταν από το ετήσιο πρόγραμμα του 1999, η λήψη μέτρων ενάντια στην χρήση των μέσων τηλεπικοινωνίας όπως το Ίντερνετ για την εμπορία των ανθρώπων και την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, αλλά και η αποστολή ενημερωτικών εγγράφων που θα αναφέρονται στα νομοθετικά όργανα που λειτουργούν διεθνώς καθώς και στα άρθρα των ποινικών νομοθεσιών που σχετίζονται με αυτά τα δύο προβλήματα, ώστε οι αστυνομικές και δικαστικές υπηρεσίες κάθε κράτους – μέλους να είναι εφοδιασμένες με συνεχώς ανανεώσιμα στοιχεία των νομοθεσιών των υπόλοιπων 14 κρατών – μελών.

Ένα χρόνο αργότερα, η Επιτροπή κατάρτισε και κατέθεσε το δεύτερο **ετήσιο πρόγραμμα για την περίοδο 2000**¹⁰ της κοινοτικής δράσης STOP. Καταρχήν, οι στόχοι που είχε θέσει το δεύτερο πρόγραμμα ήταν διαφορετικοί σε σύγκριση με τους στόχους του πρώτου ετήσιου προγράμματος του 1999. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώχθηκαν «η παροχή κινήτρων και στήριξης προς μία πολυδιάστατη και συντονισμένη προσέγγιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, η αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση σε ολόκληρη την αλυσίδα της εμπορίας (στρατολόγηση, εκμετάλλευση, άλλοι μεσάζοντες και πελατεία), ενθάρρυνση και στήριξη της σύστασης δικτύων μεταξύ των αρμοδίων για την πρόληψη και την

¹⁰ STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 2000, ΕΕ C 355/11 της 8ης/12/1999.

καταπολέμηση της εν λόγω εγκληματικότητας, καθώς επίσης και παροχή βοήθειας ειδικότερα από δικαστική άποψη στα θύματα εγκληματικότητας προκειμένου να προωθηθούν διάφορες μορφές συνεργασίας»¹¹ και τέλος « περαιτέρω ενθάρρυνση της επιστημονικής και τεχνικής έρευνας και διάδοση νέων τεχνικών μέσω της εκπόνησης εγχειριδίων καθώς και της προετοιμασίας επιμορφωτικών ενοτήτων»¹¹.

Ουσιαστικά, το ετήσιο πρόγραμμα για το 2000 πέρα από τους διαφορετικούς στόχους που είχε θέσει, όπως επίσης και την συμπερίληψη στην σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, είχε αρκετές ομοιότητες με εκείνο που είχε θεσπιστεί για την περίοδο του 1999. Συγκριτικά όπως και στην περίπτωση του προηγούμενου ετήσιου προγράμματος, έτσι και με αυτό είχε δοθεί προτεραιότητα σε ενέργειες που ήταν χωρισμένες στους τρεις συγκεκριμένους τομείς. Δηλαδή, στις μελέτες και στις έρευνες, στην διοργάνωση συναντήσεων και προγραμμάτων ανταλλαγών και στην κατάρτιση και διάδοση των πληροφοριών¹².

Ομοίως, όσον αφορά την πρώτη ενέργεια – τις μελέτες και τις έρευνες – όπως και το 1999 έτσι και τώρα πρώτηστη σημασία δίνονταν στην ύπαρξη πηγών πληροφόρησης για την μέτρηση των διαστάσεων που είχε πάρει το φαινόμενο εμπορίας ανθρώπων, αλλά και σε μελέτες και έρευνες για την παροχή βοήθειας στα θύματα τέτοιων πράξεων και στις προσπάθειες επανένταξής τους. Στην περίπτωση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών συμπεριλαμβανομένης και της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, η πρώτη ενέργεια στόχευε στην καταγραφή και αξιολόγηση των μέτρων πρόληψης από τα κράτη – μέλη.

Η δεύτερη ενέργεια – η διοργάνωση συναντήσεων και προγραμμάτων ανταλλαγών - προέβλεπε την ενίσχυση και την προώθηση συναντήσεων σε επίπεδο ευρωπαϊκό των δικαστικών και αστυνομικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών, την αντιπαραβολή ιδεών και την σύσταση δικτύων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Μία ακόμη προτεραιότητα ήταν, η προώθηση συναντήσεων με συμμετοχή και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, έτσι ώστε να προαχθεί η κατανόηση¹³ και η γνώση¹³ των συστημάτων νομοθεσίας των υπόλοιπων κρατών – μελών.

¹¹ STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 2000, οπ.π, σελ. 11-12.

¹² STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 2000, οπ.π, σελ. 14-15.

¹³ STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 2000, οπ.π, σελ. 14

Τέλος η τρίτη ενέργεια – η κατάρτιση και διάδοση των πληροφοριών – όριζε ως πρωτεύον στοιχείο την λήψη μέτρων για την μη χρησιμοποίηση μέσων όπως το Ίντερνετ για την εμπορία ανθρώπων και την σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών, αλλά και την διαβίβαση και ανταλλαγή ανανεωμένων και ενημερωμένων πληροφοριών αναφορικά με την εξέλιξη των διεθνών νομοθετικών μέσων, των ποινικών νομοθεσιών των κρατών – μελών, πάνω στα δύο καίρια ζητήματα του κοινοτικού προγράμματος δράσης.

Ολοκληρώνοντας την κοινή δράση του 1996 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, μαζί με τα δύο ετήσια προγράμματα της, το 1999 και το 2000, μπορούμε σε αυτό το σημείο να συμπεράνουμε πως η βασική προτεραιότητα της ήταν η εξάλειψη τέτοιων φαινομένων διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και παραβίασης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, μέσα από την ανάπτυξη και την ενθάρρυνση ενός συστήματος συνεργασίας των δικαστικών αρχών, αστυνομικών υπηρεσιών, δημοσίων και κοινωνικών υπηρεσιών των τότε 15 κρατών – μελών. Αυτή βέβαια η συνεργασία θα ήταν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική σε ευρωπαϊκό επίπεδο απ' ό,τι σε εθνικό, χάρη στην ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, στην διενέργεια διμερών ή ευρωπαϊκών συναντήσεων και στην κυκλοφορία πληροφοριών σχετικά με την εξέλιξη των νομοθετικών συστημάτων όλων των κρατών – μελών γύρω από την αντιμετώπιση τέτοιων σοβαρών προβλημάτων.

Ωστόσο, η Κοινότητα δεν αρκέστηκε μόνο σε αυτή την δράση και γι' αυτό στις 28 Ιουνίου 2001 αποφάσισε να την αναθεωρήσει, θεσπίζοντας την δεύτερη φάση του προγράμματος STOP, συμπεριλαμβάνοντας και την πρόληψη της παιδικής πορνογραφίας. Αναλυτικότερα, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού εκτίμησε, αφενός πως η εμπορία ανθρώπων και η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών ήταν δύο φαινόμενα που λόγω της φύσης τους είχαν λάβει διεθνείς διαστάσεις και αφετέρου ότι το πρόγραμμα που είχε θεσπιστεί το 1996 για την εξάλειψη τους (πρόγραμμα STOP) ήταν αρκετά αποτελεσματικό, ώστε να προκαλέσει την ευαισθητοποίηση και την ενίσχυση της συνεργασίας των προσώπων που είναι υπεύθυνα για τον χειρισμό τέτοιων θεμάτων, αποφάσισε να επεκτείνει την

δράση αυτού του προγράμματος και να υιοθετήσει με απόφαση¹⁴ του το 2001 την δεύτερη φάση του, γνωστό ως πρόγραμμα Stop II.

Ο κύριος στόχος του προγράμματος, που είχε διάρκεια από την 1^η Ιανουαρίου 2001 έως 31 Δεκεμβρίου 2002, ήταν η «εξασφάλιση στους πολίτες υψηλού επιπέδου προστασίας εντός ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, αποσκοπεί στην πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και κάθε μορφής σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, περιλαμβανομένης της παιδοπορνογραφίας και των συνδεόμενων μ' αυτήν πράξεων βίας και στην παροχή βοήθειας στα θύματα αυτών των εγκληματικών δραστηριοτήτων»¹⁵. Έτσι στα πλαίσια υλοποίησης αυτού του στόχου απαιτούνταν από την πλευρά όλων αυτών που θα συμμετείχαν, η οργάνωση σε δίκτυα μέσω των οποίων θα επιδιώκονταν η ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών και θα βελτιώνονταν η επιστημονική και τεχνική έρευνα. Επίσης, θα αναπτύσσονταν μία ευρωπαϊκή πολιτική σε αυτό τον τομέα και θα δίνονταν η δυνατότητα για συμμετοχή στο πρόγραμμα υποψηφίων χωρών προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και διεθνών οργανισμών.

Το πρόγραμμα Stop II, ουσιαστικά, δεν ήταν τίποτα άλλο από μία απλή παράταση του προγράμματος STOP για δύο ακόμη χρόνια με μόνη διαφορά, πλέον, την συμπερίληψη στην σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ, μετά κυρίως από την ετήσια αξιολόγηση του 2000 για την κοινή δράση του 1996 και τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, που τόνιζαν πως για την ύπαρξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης ήταν απαραίτητη η λήψη μέτρων κατά μορφών εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση σαν την εμπορία των ανθρώπων και την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών.

Κλείνοντας, την απόφαση του Συμβουλίου πρέπει να ειπωθεί πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα καθίσταντο υπεύθυνη για την εφαρμογή του προγράμματος ενώ παράλληλα θα είχε και την βοήθεια από την “επιτροπή Stop II”¹⁶ που θα επικουρείται από τους εκπροσώπους των κρατών – μελών.

¹⁴ 2001/514/ΔΕΥ : Απόφαση του Συμβουλίου της 28^{ης} Ιουνίου 2001, για την θέσπιση της δεύτερης φάσης του προγράμματος ενθάρρυνσης, ανταλλαγών, κατάρτισης και συνεργασίας που απευθύνεται στα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών. (Stop II), ΕΕ L 186/7 της 07ης/07/2001.

¹⁵ 2001/514/ΔΕΥ : Απόφαση του Συμβουλίου, οπ.π., άρθρο 2, §1.

¹⁶ 2001/514/ΔΕΥ : Απόφαση του Συμβουλίου, οπ.π., άρθρο 7, §1.

ii) ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΗ 97/154/ΔΕΥ ΤΗΣ 24^{ΗΣ} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1997 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.

Μία δεύτερη ενέργεια έγινε από την Κοινότητα στις 24 Φεβρουαρίου 1997 με την υιοθέτηση, μίας ακόμη κοινής δράσης¹⁷ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών. Η κοινή δράση σχεδιάστηκε από το Συμβούλιο με βάση το άρθρο Κ3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και όριζε την ανάπτυξη κοινών δράσεων για δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Πιο αναλυτικά, η ενέργεια αυτή του Συμβουλίου πραγματοποιήθηκε ύστερα από την εκτίμηση του κοινοτικού οργάνου πως η εμπορία ανθρώπων και η εκμετάλλευση των παιδιών αποτελούν δύο από τις βασικές μορφές του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίες παραβιάζουν ένα από τα πιο βασικά και θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου που είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Έτσι αφού όρισε την σεξουαλική εκμετάλλευση του παιδιού ως «α) παρότρυνση ή εξαναγκασμός παιδιού να συμμετάσχει σε οιαδήποτε αθέμιτη σεξουαλική δραστηριότητα, β) εκμετάλλευση παιδιού με εκπόρνευση του ή με τη συμμετοχή του σε άλλες αθέμιτες σεξουαλικές πρακτικές, γ) εκμετάλλευση παιδιού με συμμετοχή σε πορνογραφικές παραστάσεις και υλικό, περιλαμβανομένης της παραγωγής, πώλησης και διανομής ή άλλων μορφών εμπορίας παρόμοιου υλικού καθώς και της κατοχής τέτοιου υλικού»¹⁸, τόνισε ότι είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα σε εθνικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα, κάθε κράτος – μέλος ήταν υποχρεωμένο να αναθεωρήσει την εθνική του νομοθεσία προκειμένου να συμπεριλάβει τις δύο ανωτέρω πράξεις ως ποινικά κολάσιμες που θα τιμωρούνται με αποτρεπτικές κυρώσεις, να εγγυηθεί πως οι υπηρεσίες, οι οποίες θα είναι επιφορτισμένες με την αντιμετώπιση τέτοιων σημαντικών θεμάτων θα διαθέτουν την κατάλληλη πείρα προκειμένου να ανταποκρίνονται με αποτελεσματικότητα στην πραγματοποίηση του έργου τους, αλλά και οι διωκτικές αρχές θα συντονίζονται κατάλληλα για να είναι δυνατή η προσέγγιση του προβλήματος σε πολλά επίπεδα. Χαρακτηριστικά όπως περιγράφεται μέσα στην κοινή δράση ένας τέτοιος συντονισμός θα περιλαμβάνει την συνεργασία υπουργείων, αστυνομικών υπηρεσιών και δικαστικών αρχών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

¹⁷ 97/154/ΔΕΥ :Κοινή δράση της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1997 που ενέκρινε το Συμβούλιο με βάση το άρθρο Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, ΕΕ L 063/2 της 04ης/03/1997.

¹⁸ 97/154/ΔΕΥ, οπ.π, Τίτλος ΙΑ ii).

Μία ακόμη σημαντική παρότρυνση από αυτό το κοινοτικό μέτρο, η οποία εφαρμόστηκε και σε περαιτέρω ενέργειες, ήταν η ανάπτυξη της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών. Ειδικότερα, τα κράτη θα συνεργάζονταν δικαστικά για την δίωξη τέτοιων εγκλημάτων, αλλά θα προέβαιναν και στην ανταλλαγή πληροφοριών και στην ενημέρωση των διπλωματικών και προξενικών τους αρχών σε τρίτες χώρες για να εκμεταλλευτούν με τον καλύτερο τρόπο τις δυνατότητες που τους δίνονται στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας ενάντια στην σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών.

iii] ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 276/1999/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 25^{ΗΣ} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1999 ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΒΛΑΒΕΡΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΚΤΥΑ (SAFER INTERNET)

ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 854/2005/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 11^{ΗΣ} ΜΑΪΟΥ 2005 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΠΟΛΥΕΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ (SAFER INTERNET PLUS) ΚΑΙ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 1351/2008/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 16^{ΗΣ} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008 ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΠΟΛΥΕΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Ένα ουσιαστικό μέτρο που θεσπίστηκε από την Κοινότητα ήταν η υιοθέτηση στις 25 Ιανουαρίου 1999 της απόφασης¹⁹ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Πρόκειται για ένα πολυετές πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ μέσα από την καταπολέμηση του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου γνωστό και ως πρόγραμμα **Safer Internet (Ασφαλέστερο Διαδίκτυο)**.

Το πρόγραμμα δράσης που είχε διάρκεια τεσσάρων ετών από το 1999 μέχρι το τέλος του 2002 και το οποίο όμως παρατάθηκε μέχρι και το τέλος του

¹⁹Απόφαση αριθ. 276/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Ιανουαρίου 1999 για ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα, ΕΕ L 33/1 της 6ης /2/1999.

2004²⁰, είχε θέσει ως γενικό του στόχο την προώθηση του Ίντερνετ κάτω από όρους ασφάλειας και την ενθάρρυνση σε επίπεδο ευρωπαϊκό ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την εξέλιξη και ανάπτυξη της βιομηχανίας του Ίντερνετ. Πέρα, όμως, από τον γενικό του στόχο το πρόγραμμα είχε θέσει και τέσσερις επιμέρους γραμμές δράσης. Συγκεκριμένα, «α] την δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος, β] την ανάπτυξη συστημάτων φιλτραρίσματος και διαβάθμισης, γ] την ενθάρρυνση δράσεων συνειδητοποίησης και δ] τις δράσεις υποστήριξης»²¹.

Πιο αναλυτικά, ξεκινώντας από την πρώτη γραμμή δράσης – την δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος – η απόφαση προέβλεπε ότι μία βασική προϋπόθεση για την μείωση του παράνομου περιεχομένου στο Internet θα ήταν η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών που θα έδιναν την δυνατότητα στους χρήστες του να υποβάλλουν αναφορές, οι οποίες κατά την γνώμη τους θα είχαν σχέση με παράνομο περιεχόμενο, δηλαδή με παιδική πορνογραφία. Εντούτοις απαιτούνταν για την σωστή και πλήρη λειτουργία της πρώτης γραμμής δράσης συνεργασία ανάμεσα στις δικαστικές αρχές επιβολής του νόμου σε κάθε χώρα και στην βιομηχανία, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα με ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειρίας. Παράλληλα προβλέπονταν ότι έπρεπε να προωθηθεί η μέθοδος της αυτορρύθμισης από την πλευρά της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων μέσα από την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ τους, έτσι ώστε να προσφερθεί και να εξασφαλιστεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας. Γι' αυτό και θα δίνονταν τεράστια σημασία στην «ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο για κώδικες καλής συμπεριφοράς, η δημιουργία συναίνεσης για την εφαρμογή τους και η υποστήριξη υλοποίησης τους»²².

Η δεύτερη γραμμή δράσης – η ανάπτυξη συστημάτων φιλτραρίσματος και διαβάθμισης – θα έδινε την δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς και τους γονείς να επιλέγουν το κατάλληλο περιεχόμενο για τα παιδιά των οποίων είναι υπεύθυνοι, ενώ ταυτόχρονα θα μπορούσαν με αυτό τον τρόπο και ως ενήλικες χρήστες να επιλέγουν

²⁰Η παράταση του προγράμματος έγινε με απόφαση αριθ. 1151/2003/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Ιουνίου 2003 για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 276/1999/EK για ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Διαδικτύου μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα, ΕΕ L 162/1 της 1ης /7/2003.

²¹Απόφαση αριθ. 276/1999/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Ιανουαρίου 1999 για ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα, ΕΕ L 33/1 της 6ης /2/1999, παράρτημα Ι, κεφ. 1- 4, σελ. 6-9.

²² Απόφαση αριθ. 276/1999/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, οπ.π, παράρτημα Ι, κεφ. 1.2, σελ 7.

και το νόμιμο περιεχόμενο στο οποίο και οι ίδιοι επιθυμούν να έχουν πρόσβαση. Επιπλέον, για να εφαρμοστεί πιο αποτελεσματικά αυτή η δεύτερη γραμμή δράσης ήταν απαραίτητη η ανάπτυξη διεθνών συμφωνιών για τέτοια συστήματα διαβάθμισης. Αυτό θα πραγματοποιούνταν μέσα από την ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας φορέων και άλλων μερών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και από άλλα μέρη του κόσμου, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η «διαλειτουργικότητα»²³.

Η τρίτη γραμμή δράσης του κοινοτικού προγράμματος – η ενθάρρυνση δράσεων συνειδητοποίησης – τόνιζε πως το διαδίκτυο ως μία από τις πιο εξελιγμένες μορφές επικοινωνίας χαρακτηρίζονταν από πλεονεκτήματα, αλλά και από αρκετά μειονεκτήματα με συνέπεια οι υπεύθυνοι για τα παιδιά όπως οι γονείς, οι δάσκαλοι ακόμα και τα ίδια τα παιδιά για τον εαυτό τους, να μην διαθέτουν επαρκείς γνώσεις σχετικά με τους τρόπους προστασίας από σελίδες με ανεπιθύμητο περιεχόμενο, σαν αυτό της παιδικής πορνογραφίας. Γι' αυτό τον σκοπό ήταν επιβεβλημένο να αναπτυχθούν δράσεις συνειδητοποίησης και ευαισθητοποίησης, ώστε οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και τα παιδιά να πληροφορηθούν όσο το δυνατόν καλύτερα τρόπους προστασίας των ανηλίκων από παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο που θα μπορούσε να βλάψει την ανάπτυξη τους και να επηρεάσει αρνητικά την ευημερία τους.

Ωστόσο, για να λάβει χώρα αυτή η γραμμή δράσης έπρεπε σε ένα «πρώτο στάδιο να επισημανθούν τα καλύτερα μέσα επίτευξης των στόχων ενώ στο δεύτερο στάδιο να δοθεί βοήθεια σε οργανισμούς με πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα – όπως φορείς καταναλωτών και άλλες σχετικές ενώσεις – στα κράτη μέλη για την υλοποίηση δράσεων σε εθνική κλίμακα»²⁴. Με άλλα λόγια για την επίτευξη της από την μία θα προετοιμάζονταν το έδαφος για τέτοιες δράσεις συνειδητοποίησης με την συμμετοχή της βιομηχανίας, των γονέων και των δασκάλων και από την άλλη θα ενδυναμώνονταν η υλοποίηση τους μέσα από σελίδες στο διαδίκτυο που θα σχετίζονταν με τέτοια θέματα και θα πληροφορούσαν πώς να παρέχεται προστασία, μέσα από διανομή παρόμοιου υλικού στα σχολεία και άρθρων σε περιοδικά που ασχολούνται με υπολογιστές. Έτσι, θα εξασφαλιζόνταν η συνειδητοποίηση και η αύξηση της ευαισθητοποίησης από την πλευρά των ενηλίκων για τις δυνατότητες και τα μειονεκτήματα που προσφέρει το Ίντερνετ, το πώς θα αναγνωρίζουν το

²³ Απόφαση αριθ. 276/1999/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, οπ.π, παράρτημα I, κεφ. 2.2, σελ. 8.

²⁴ Απόφαση αριθ. 276/1999/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, οπ.π, παράρτημα I, κεφ. 3, σελ. 8.

περιεχόμενο που τους ωφελεί και θα απομακρύνουν αυτό που θεωρούν ότι τους βλάπτει.

Η τέταρτη, τέλος, γραμμή δράσης – οι δράσεις υποστήριξης – όριζε πως θα έπρεπε να αναπτυχθούν δραστηριότητες που θα ευνοούν την διεθνή συνεργασία και να υπάρχει συντονισμός και συνοχή μεταξύ ευρωπαϊκών δράσεων και παρόμοιων πρωτοβουλιών σε άλλα μέρη του κόσμου. Η απόρροια αυτών των δράσεων υποστήριξης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο θα είναι να εντοπιστούν τα περαιτέρω μέτρα που μπορεί να απαιτείται να ληφθούν από την βιομηχανία, τα κοινοτικά όργανα και τα κράτη – μέλη για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τους.

Σε αυτό το σημείο είναι πρόπον να τονιστεί πως το κοινοτικό πρόγραμμα δράσης Safer Internet που θεσπίστηκε με απόφαση του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την περίοδο 1999 μέχρι το 2002 και στην συνέχεια μέχρι και το τέλος του 2004 αξιολογήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το κοινοτικό όργανο προέβη σε δύο αξιολογήσεις σε μία ενδιάμεση που έγινε το 2003 και κάλυπτε την περίοδο 1999 – 2002 και σε μία τελική αξιολόγηση όλου του προγράμματος συμπεριλαμβανομένης και της περιόδου παράτασης του, δηλαδή 2003 – 2004.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την πρώτη αξιολόγηση²⁵ που όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο έγινε το 2003, κάλυπτε την περίοδο 1999 μέχρι το 2002 και υπογράμμισε ως βασικό πόρισμα τις θετικές επιπτώσεις του σχεδίου δράσης κυρίως στον τομέα προώθησης της δικτύωσης και παροχής πληροφοριών συνδεδεμένες με τα προβλήματα ασφάλειας που προκύπτουν από την χρήση του διαδικτύου. Παρόλα αυτά υπήρξαν και ειδικότερα συμπεράσματα που αφορούσαν σε επίπεδο γραμμών δράσης την ανάπτυξη ενός δικτύου ανοιχτών γραμμών επικοινωνίας στην Ευρώπη σε συνδυασμό με αυτά που υπήρχαν ήδη στην Αμερική και την Αυστραλία, ενώ ταυτόχρονα χρηματοδοτήθηκαν και έρευνες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης στους ενήλικους και ανήλικους χρήστες του Internet. Σε επίπεδο πολιτικής προωθήθηκε πιο δυναμικά η θέση των θεμάτων που σχετίζονταν με το ασφαλέστερο διαδίκτυο στα πλαίσια των στόχων και των δράσεων της Κοινότητας και των επιμέρους κρατών μελών της και

²⁵COM (2003) 653 τελικό, «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών σχετικά με την αξιολόγηση του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Internet και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου, κυρίως στο πεδίο της προστασίας των παιδιών και των ανηλίκων», 3/11/2003.

τέλος επιτυχία του προγράμματος ήταν και η συγκρότηση από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη μίας «κοινότητας των συντελεστών»²⁶ που θα έκαναν πράξη όλα όσα όριζε το πολυετές πρόγραμμα δράσης. Το μόνο αρνητικό στοιχείο υπήρξε η μειωμένη συμμετοχή στην κοινότητα της βιομηχανίας και των ενώσεων καταναλωτών.

Η δεύτερη και τελική αξιολόγηση²⁷ του προγράμματος πραγματοποιήθηκε από τον Φεβρουάριο ως τον Μάιο του 2006 και αφορούσε την συνολικότητα του προγράμματος συμπεριλαμβανομένης και της περιόδου παράτασης του (2003 – 2004). Τα πορίσματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση ήταν αρκετά ικανοποιητικά. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα δράσης είχε υλοποιηθεί με επιτυχία και η διαχείριση του έγινε με διαφανή, αποδοτικό και ικανοποιητικό τρόπο και ένα από τα κύρια επιτεύγματα του ήταν η δημιουργία των ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών, οι οποίες παρέχουν «χρήσιμη, ουσιώδη και αποτελεσματική υπηρεσία»²⁸. Το μοναδικό ίσως μειονέκτημα που προέκυψε ήταν η μη γνωστοποίηση της ύπαρξης αυτών των τηλεφωνικών γραμμών από την πλειονότητα των χρηστών. Επιπρόσθετα υπήρχε η απαίτηση για βελτίωση του επιπέδου συνεργασίας ανάμεσα στις ανοιχτές τηλεφωνικές γραμμές και τις εθνικές κυβερνήσεις, την αστυνομία και τις δικαστικές υπηρεσίες.

Ένα ακόμα σημαντικό πόρισμα ήταν η εντυπωσιακή ανάπτυξη και βελτίωση του επιπέδου των κόμβων ευαισθητοποίησης σε όλα σχεδόν τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, το δίκτυο για την προώθηση της ευαισθητοποίησης πάνω σε θέματα ασφάλειας στο Ίντερνετ παρέμενε μέχρι εκείνη την στιγμή σε πρώιμη φάση, αφού σε αρκετές περιπτώσεις οι δραστηριότητες για ευαισθητοποίηση απευθύνονταν μόνο σε σχολεία, γονείς, τοπικά και εθνικά μέσα επικοινωνίας.

Αξιόλογο ήταν και το γεγονός ότι προήχθησαν και τα συστήματα τεχνολογιών φιλτραρίσματος που θα επέτρεπαν στους εκπαιδευτικούς και τους γονείς να επιλέγουν τα περιεχόμενα που θεωρούσαν κατάλληλα για τα παιδιά, ενώ παρουσιάστηκε και η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας των κρατών μελών με την

²⁶ COM (2003) 653 τελικό, οπ.π., σελ. 4.

²⁷ COM (2006) 663 τελικό, «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών : Τελική αξιολόγηση της υλοποίησης του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ με καταπολέμηση του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα», 6/11/2006.

²⁸ COM (2006) 663 τελικό, οπ.π., κεφ. 4, σελ. 4.

κοινοτική όσον αφορά την διακίνηση παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στο διαδίκτυο.

Η έκθεση καταλήγει την αξιολόγηση της διατυπώνοντας επτά συστάσεις προκειμένου να συνεχιστεί η κοινοτική δράση στο τομέα του ασφαλέστερου διαδικτύου. Οι συστάσεις²⁹ ήταν οι εξής:

- Βελτίωση της ορατότητας των ανοιχτών τηλεφωνικών γραμμών.
- Βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών και άλλων ενδιαφερομένων, ιδίως της αστυνομίας και των παροχών υπηρεσιών Ίντερνετ.
- Η ευαισθητοποίηση να εστιαστεί σε συγκεκριμένες ομάδες στόχου.
- Συμμετοχή παιδιών και νεαρών ατόμων στον εντοπισμό προβλημάτων και στην εκπόνηση λύσεων.
- Να βελτιωθεί η ευαισθητοποίηση των τελικών χρηστών σχετικά με τις διαθέσιμες δυνατότητες φιλτραρίσματος βλαβερού περιεχομένου, μέσω ενθάρρυνσης των κόμβων ευαισθητοποίησης για βελτίωση ενημέρωσης σχετικά με τα εργαλεία φιλτραρίσματος.
- Να ενθαρρυνθούν λύσεις αυτορρύθμισης στον κλάδο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Να χαρτογραφηθούν οι δυνατότητες για μελλοντικές τεχνολογικές εξελίξεις και για επιλογές χρηστών.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμως, παρατηρώντας πως το διαδίκτυο συνέχιζε να διεισδύει με μεγάλο βαθμό σε όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με αυτό τον τρόπο να αναπτύσσεται όλο και περισσότερο το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο ιδίως για τα παιδιά, αποφάσισε να εγκρίνει τον Απρίλιο του 2005 το πρόγραμμα **Safer Internet Plus**³⁰ που θα κάλυπτε την περίοδο 2005 μέχρι και το τέλος του 2008. Στην ουσία το νέο πρόγραμμα για το ασφαλέστερο διαδίκτυο αποτελούσε την συνέχεια του προγράμματος Safer Internet της περιόδου 1999 μέχρι και το τέλος του 2004.

Το νέο πρόγραμμα που σήμερα διανύει και ολοκληρώνει τον τέταρτο χρόνο της λειτουργίας του, επεκτείνει την εφαρμογή του στα νέα μέσα επικοινωνίας όπως είναι το βίντεο και επικεντρώνεται περισσότερο στους τελικούς χρήστες όπως είναι οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και τα παιδιά. Όπως και με το πρώτο πρόγραμμα,

²⁹ COM (2006) 663 τελικό, οπ.π., κεφ. 5, σελ 5-6.

³⁰ Απόφαση αριθ. 854/2005/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαΐου 2005 σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την προαγωγή της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών, ΕΕ L 149/1 της 11ης/6/2005.

έτσι και με αυτό, η επίτευξη του σκοπού του, δηλαδή, η προαγωγή της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ θα γίνονταν μέσα από την εφαρμογή τεσσάρων δράσεων. Οι δράσεις αυτές ήταν οι εξής: «α] καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου, β] αντιμετώπιση ανεπιθύμητου και επιβλαβούς περιεχομένου, γ] προαγωγή ασφαλέστερου περιβάλλοντος, δ] ευαισθητοποίηση»³¹.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά την πρώτη γραμμή δράσης – την καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου – είχαν ήδη από την περίοδο του 1999 δημιουργηθεί ανοιχτές τηλεφωνικές γραμμές έκτακτης ανάγκης που έδιναν την δυνατότητα στο κοινό να καταγγέλλει περιπτώσεις παράνομου περιεχομένου στο διαδίκτυο και οι οποίες είχαν ενισχυθεί και αποκτήσει διεθνή διάσταση. Εντούτοις, θεωρήθηκε σημαντικό από το Συμβούλιο πως για αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο η δυναμική τους αυτό που χρειαζόνταν ήταν η κάλυψη τους και η συνεργασία τους σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Για να επιτευχθεί όμως αυτό απαιτούνταν η περαιτέρω χρηματοδότηση των ανοιχτών τηλεφωνικών γραμμών, η στήριξη ειδικών ανοιχτών τηλεφωνικών γραμμών διαμέσου των οποίων τα παιδιά θα μπορούν να παρατηρούν και να αναφέρουν τις ανησυχίες τους σχετικά με το παράνομο περιεχόμενο στο Ίντερνετ, την παροχή κινήτρων προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία δημιουργίας ανοιχτών τηλεφωνικών γραμμών επικοινωνίας σε τρίτες χώρες καθώς και σε χώρες όπου παράγεται το παράνομο περιεχόμενο και με αυτό τον τρόπο οι ανοιχτές γραμμές να προβληθούν περισσότερο σε ευρωπαϊκή κλίμακα, να βελτιωθεί η επιχειρησιακή αποτελεσματικότητά τους και να ευνοηθούν οι ανταλλαγές των πληροφοριών³².

Όσον αφορά την δεύτερη γραμμή δράσης – την αντιμετώπιση του ανεπιθύμητου και επιβλαβούς περιεχομένου – η απόφαση του Συμβουλίου προέβλεπε πως έπρεπε να χρηματοδοτηθούν τεχνολογικά μέτρα που θα επέτρεπαν στους χρήστες να περιορίζουν και διαχειρίζονται το ανεπιθύμητο και επιβλαβές περιεχόμενο. Η εφαρμογή αυτής της δράσης θα γίνονταν με την αξιολόγηση των διαθέσιμων τεχνολογιών φιλτραρίσματος, την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών και την υιοθέτηση συστημάτων διαβάθμισης του περιεχομένου. Τα συστήματα διαβάθμισης μαζί με τις τεχνολογίες φιλτραρίσματος θα βοηθούσαν τους χρήστες να επιλέγουν το περιεχόμενο που επιθυμούν να λαμβάνουν, καθώς επίσης θα

³¹ Απόφαση αριθ. 854/2005/EK, οπ.π., άρθρο 1, § 2, σελ 3.

³² Απόφαση αριθ. 854/2005/EK, οπ.π., Παράρτημα I, Δράση I, σελ.5

παρείχαν και τις απαραίτητες πληροφορίες στους γονείς και στους δασκάλους να αποφασίζουν με βάση τις γλωσσικές και τις πολιτικές τους αξίες³³.

Το Συμβούλιο έκρινε ακόμη πως θα ήταν πιο συνετό, από την στιγμή που οι νέες τεχνολογίες είχαν ήδη διαμορφωθεί στα πλαίσια της δεύτερης γραμμής δράσης, να υπάρξει και μια συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων τους αναλογικά με την ασφαλή χρήση τους από τα παιδιά, αντί να γίνει προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις τους. Με δυο λόγια αυτό που βασικά ενδιέφερε το Συμβούλιο ήταν το αποτέλεσμα των νέων τεχνολογιών να είχε αξιολογηθεί πριν από την εφαρμογή τους, έτσι ώστε να είναι εγγυημένη η ασφάλεια του τελικού χρήστη.

Η τρίτη γραμμή δράσης – η προαγωγή ασφαλέστερου περιβάλλοντος – προέβλεπε την ύπαρξη ενός συστήματος αυτορρύθμισης ως ουσιώδες στοιχείο προκειμένου να περιοριστεί η ροή του ανεπιθύμητου και επιβλαβούς περιεχομένου. Συγκεκριμένα η αυτορρύθμιση ως ένα μέσο με εκούσιο χαρακτήρα θα συνεπάγονταν την ανάπτυξη της διαβούλευσης και την εκπροσώπηση των ενδιαφερομένων μερών, την θέσπιση και την τήρηση κωδίκων δεοντολογίας, αλλά και την ύπαρξη οργανισμών στα κράτη – μέλη, που θα ήταν σε θέση να αξιολογούν τα πλαίσια της αυτορρύθμισης σε εθνικό επίπεδο.

Βέβαια, η μέθοδος της αυτορρύθμισης ως μορφή πολιτικής που θα επέφερε την ασφαλέστερη χρήση του διαδικτύου θα ενισχύονταν και θα συμπληρώνονταν και με την δημιουργία ενός φόρουμ για το ασφαλέστερο διαδίκτυο το οποίο θα αποτελούσε «εστιακό σημείο για συζητήσεις σε επίπεδο εμπειρογνομόνων, καθώς και πλατφόρμα για την επίτευξη συναίνεσης, προωθώντας συμπεράσματα, συστάσεις, κατευθύνσεις κλπ. στις συναφείς εθνικές και ευρωπαϊκές βαθμίδες»³⁴. Έτσι μέσω όλων αυτών των συζητήσεων και των δράσεων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θα αναπτύσσονταν και η διεθνής συνεργασία, αλλά θα προτεινόταν και σημαντικές λύσεις για την προστασία των ανηλίκων από το παράνομο περιεχόμενο του διαδικτύου.

Όσον αφορά την τέταρτη και τελευταία γραμμή δράσης – την αύξηση της ευαισθητοποίησης – το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τόνιζαν πως οι δράσεις της θα έπρεπε να περιλαμβάνουν όλες τις κατηγορίες του ανεπιθύμητου και επιβλαβούς περιεχομένου και να λαμβάνουν υπόψη ζητήματα όπως η προστασία των χρηστών του Ίντερνετ και, ιδίως τα παιδιά, από μορφές παράνομου περιεχομένου

³³ Απόφαση αριθ. 854/2005/EK, σπ.π., Παράρτημα I, Δράση II, σελ.6

³⁴ Απόφαση αριθ. 854/2005/EK, σπ.π., Παράρτημα I, Δράση III, σελ.7.

όπως είναι η διάδοση του πορνογραφικού υλικού. Περαιτέρω το πρόγραμμα προέβλεπε την παροχή υποστήριξης του σε κατάλληλους οργανισμούς ως τόπους ευαισθητοποίησης σε κάθε ένα από τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έτσι θα ευνοούνταν η ανταλλαγή πληροφοριών, η προώθηση του διαλόγου και η συνεργασία με άλλους κόμβους ευαισθητοποίησης σε ευρωπαϊκό δίκτυο³⁵.

Κλείνοντας το πρόγραμμα δράσης Safer Internet Plus είναι απαραίτητο να τονιστεί πως, όπως και με το προηγούμενο πρόγραμμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε τον Νοέμβριο του 2006 στην παρουσίαση μίας έκθεσης³⁶ σχετικά με τις δράσεις που είχαν αναληφθεί στην διάρκεια της εφαρμογής του. Ειδικότερα διαπιστώθηκε πως είχε δημιουργηθεί ένα σημαντικό δίκτυο ανοιχτών τηλεφωνικών γραμμών που παρείχαν την δυνατότητα στους χρήστες να καταγγέλλουν περιπτώσεις παράνομου περιεχομένου, γεγονός που επέδειξε πόσο απαραίτητη ήταν αυτή η υπηρεσία για την καταπολέμηση τέτοιων μορφών οργανωμένου εγκλήματος.

Ένα ακόμη πόρισμα που προέκυψε από την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήταν αναφορικά και με το φόρουμ για ένα ασφαλέστερο Ίντερνετ. Πιο συγκεκριμένα τα βασικά θέματα που συζητήθηκαν το 2006 στο φόρουμ αφορούσαν την χρήση των μέσων ενημέρωσης από τα παιδιά και την παρεμπόδιση της πρόσβασης τους σε θέματα σχετιζόμενα με την σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την συζήτηση, αλλά και μετά από έρευνα του Ευρωβαρόμετρου που δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2006 τόνιζαν πως «το 18% των Ευρωπαίων γονέων με παιδιά ηλικίας κάτω των 17 ετών δηλώνουν ότι το παιδί τους συνάντησε περιπτώσεις επιβλαβούς ή παράνομου περιεχομένου στο Ίντερνετ και το 44% των γονέων θα επιθυμούσαν να έχουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο προστασίας των παιδιών τους από το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο και τις σχετικές επαφές»³⁷.

Σημαντικά σημεία της έκθεσης υπήρξαν αφενός η καθιέρωση της Ασφαλέστερης Ημέρας του Ίντερνετ στα πλαίσια των προσπαθειών που κατέβαλλαν ομάδες ευαισθητοποίησης, προκειμένου να προωθηθεί ακόμη περισσότερο η ασφαλή χρήση του διαδικτύου ιδιαίτερα στους νέους χρήστες όπου για την περίοδο του 2008

³⁵ Απόφαση αριθ. 854/2005/EK, οπ.π., Παράρτημα I, Δράση IV, σελ. 9.

³⁶ COM (2006) 661 τελικό «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την προαγωγή της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ και των νέων επιγραμμικών τεχνολογιών. (Safer Internet plus)», 6.11.2006.

³⁷ COM (2006) 661 τελικό, όπ.π., κεφ. 3.2, σελ. 5.

ορίστηκε η 12^η Φεβρουαρίου. Αφετέρου δημιουργήθηκαν 16 κόμβοι ευαισθητοποίησης σε εθνικό δίκτυο που με την σειρά τους διοργανώνουν ενέργειες και εκστρατείες ευαισθητοποίησης επικεντρωμένες στην πληροφόρηση των γονέων, των εκπαιδευτικών, αλλά και των ίδιων των παιδιών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταλήγοντας την έκθεση της τόνισε ότι θα συνεχίσει την δράση της και θα αναλάβει και άλλα μέτρα όπως «εδραίωση και κάλυψη ανοιχτών γραμμών επικοινωνίας και των δικτύων ευαισθητοποίησης, προώθηση της στενής συνεργασίας μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών όσον αφορά τις δραστηριότητες για ένα ασφαλέστερο Ίντερνετ, παροχή βοήθειας προς τους Ευρωπαίους πολίτες για την εξεύρεση συγκεκριμένων πληροφοριών σχετικά με τους τρόπους που δύνανται να χρησιμοποιούν ασφαλέστερα το Ίντερνετ και αύξηση προβολής του προγράμματος Safer Internet plus μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών τόσο ενηλίκων όσο και παιδιών»³⁸, έτσι ώστε να ενισχυθεί και να διαδοθεί ακόμα περισσότερο το πρόγραμμα για πιο ασφαλές Ίντερνετ.

Κλείνοντας αυτή την τρίτη ενέργεια να σημειώσουμε ότι στην βάση του προγράμματος Safer Internet Plus διάρκειας από το 2005 μέχρι και το τέλος του 2008 υιοθετήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2008 το νέο πρόγραμμα για την ασφαλέστερη χρήση του Ίντερνετ διάρκειας από την 1^η Ιανουαρίου 2009 μέχρι και το τέλος του 2013 με την απόφαση 1351/2008/EK³⁹. Πιο συγκεκριμένα ο στόχος του νέου προγράμματος, όπως και στην περίπτωση των δύο προηγούμενων, θα είναι η προαγωγή μίας ασφαλέστερης χρήσης του Διαδικτύου ιδίως για τα παιδιά, αλλά και η καταπολέμηση του επιβλαβούς και παράνομου περιεχομένου. Το νέο πρόγραμμα είχε και αυτό ορίσει τέσσερις γραμμές δράσης που ήταν οι εξής : «α] ευαισθητοποίηση του κοινού, β] καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου και της επιβλαβούς επιγραμμικής συμπεριφοράς, γ] προώθηση ασφαλέστερου επιγραμμικού περιβάλλοντος, δ] δημιουργία βάσης γνώσεων»⁴⁰.

Ξεκινώντας με την πρώτη γραμμή δράσης – την ευαισθητοποίηση του κοινού – αυτή προβλέπει την αύξηση της ευαισθητοποίησης των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών απέναντι στους κινδύνους του κυβερνοχώρου. Η

³⁸ COM (2006) 661 τελικό, όπ.π, κεφ. 4, σελ 6-7.

³⁹ Απόφαση αριθ. 1351/2008/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες της επικοινωνίας, ΕΕ L 348/118 της 24ης/12/2008.

⁴⁰ Απόφαση αριθ. 1351/2008/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όπ.π. άρθρο1, §2, σελ.120.

ενεργοποίηση, ωστόσο, της ευαισθητοποίησης θα γίνονταν σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα μέσα από την «ευαισθητοποίηση του κοινού και διάδοση των πληροφοριών σχετικά με ασφαλέστερη χρήση επιγραμμικών τεχνολογιών, δημιουργία σημείων επαφής όπου οι γονείς και τα παιδιά μπορούν να λαμβάνουν απαντήσεις σε ερωτήματα σχετικά με την ασφαλή επιγραμμική επικοινωνία, ενθάρρυνση της βελτίωσης αποτελεσματικών και οικονομικά αποδοτικών μεθόδων και μέσων ευαισθητοποίησης, εξασφάλιση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και διασυνοριακής συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ και εξασφάλιση ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και συνεργασίας σε διεθνή κλίμακα»⁴¹.

Όσον αφορά την δεύτερη γραμμή δράσης – την καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου και της επιβλαβούς επιγραμμικής συμπεριφοράς – αυτή αποτελούσε την πρώτη γραμμή δράσης του προγράμματος Safer Internet plus και πλέον το πεδίο εφαρμογής της επεκτείνεται και στην σεξουαλική κακοποίηση και την ηλεκτρονική παρενόχληση των παιδιών. Για την υλοποίηση, ωστόσο, της συγκεκριμένης δράσης έχει προβλεφτεί από την Κοινότητα η υλοποίηση κάποιων επιμέρους δράσεων όπως η δημιουργία σημείων επαφής προσιτών στο κοινό, στα οποία οι χρήστες θα έχουν την δυνατότητα να καταγγέλλουν παράνομο περιεχόμενο και επιβλαβή συμπεριφορά κατά την περιήγηση τους στο διαδίκτυο και τα οποία θα συνεργάζονται μεταξύ τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση διασυνοριακών θεμάτων. Άλλες επιμέρους δράσεις είναι η ανάπτυξη τεχνολογικών λύσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου, όπως «α] η έγκριση ενός σήματος ποιότητας για φορείς παροχής υπηρεσιών, ώστε οι χρήστες να μπορούν εύκολα να διαπιστώσουν εάν κάποιος συγκεκριμένος πάροχος εφαρμόζει ή όχι έναν κώδικα δεοντολογίας, β] υποστήριξη της χρήσης από τους τελικούς χρήστες φίλτρων τα οποία να εμποδίζουν την διόδο πληροφοριών οι οποίες θα μπορούσαν να βλάψουν τη σωματική, ψυχική ή ηθική ακεραιότητα των παιδιών, γ] στήριξη και προώθηση μέτρων για την ενθάρρυνση της προσφοράς θετικού περιεχομένου για παιδιά, δ] μέτρα που στοχεύουν στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί σε συνεργασία με τον κλάδο του Διαδικτύου και τα οποία επιτρέπουν στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου να

⁴¹Απόφαση αριθ. 1351/2008/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., Παράρτημα Ι, δράση 1, σελ. 122-123.

εντοπίζουν εγκληματίες στο Διαδίκτυο»⁴², η προαγωγή της συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειρίας μεταξύ των ενδιαφερομένων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και τέλος η βελτίωση της συνεργασίας, της ανταλλαγής των πληροφοριών και των εμπειριών στην καταπολέμηση του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου σε διεθνές επίπεδο και ιδιαίτερα στις τρίτες χώρες.

Η τρίτη γραμμή δράσης – η προώθηση του ασφαλέστερου επιγραμμικού περιβάλλοντος – συνδυάζει δύο από τις δράσεις του προγράμματος Safer Internet plus, όπου η μία έχει ως στόχο να παράσχει στους γονείς μέσα προαγωγής ασφαλέστερου περιβάλλοντος και η άλλη να ενθαρρύνει την αυτορρύθμιση⁴³. Ο σκοπός της συγκεκριμένης δράσης είναι να έρθουν σε επαφή όλοι οι ενδιαφερόμενοι, έτσι ώστε να βρεθούν τρόποι για την δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος και για την προστασία των παιδιών από συμπεριφορές που ενδέχεται να βλάψουν αρνητικά την ευημερία τους. Η επίτευξη όλων των προηγούμενων θα πραγματοποιηθεί μέσα από την ανάπτυξη συζήτησης των ενδιαφερομένων μερών, όπου θα υπάρξει ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειρίας και αποτελεσματικής συνεργασίας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Επιπροσθέτως, θα ενθαρρυνθεί η βοήθεια στους παρόχους διαδικτυακών υπηρεσιών για την ανάπτυξη ενός κοινού σήματος για τις ιστοσελίδες ως εργαλείο αυτορρύθμισης, καθώς επίσης και η συμμετοχή των χρηστών, είτε είναι παιδιά είτε νέοι, στην πρόταση και στην εξεύρεση τρόπων για την δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος στο διαδίκτυο, ενώ παράλληλα θα ενισχυθεί και η ενημέρωση αναφορικά με τα νέα μέσα αντιμετώπισης του βλαβερού περιεχομένου.

Ολοκληρώνοντας το νέο πρόγραμμα για το ασφαλέστερο διαδίκτυο περιόδου 2009-2013, η τέταρτη γραμμή δράσης – η συγκρότηση βάσης γνώσεων – προέβλεπε την δημιουργία μίας βάσης γνώσεων που θα βοηθήσει στην «αντιμετώπιση υφιστάμενων και νέων χρήσεων στο επιγραμμικό περιβάλλον, καθώς και συναφών κινδύνων και συνεπειών αποβλέποντας στο σχεδιασμό κατάλληλων δράσεων που θα στοχεύουν στην εξασφάλιση επιγραμμικής ασφάλειας για όλους

⁴² Απόφαση αριθ. 1351/2008/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όπ.π., Παράρτημα I, δράση 2, §3, σελ 123.

⁴³ COM(2008) 106 τελικό, « Πρόταση για ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες επικοινωνιών», 27.2.2008, κεφ.3.2.2, σελ.10.

τους χρήστες»⁴⁴. Με άλλα λόγια, επειδή οι αλλαγές στο περιβάλλον των τεχνολογιών εξελίσσονται με ταχύ ρυθμό κρίθηκε απαραίτητο να υπάρξει η ανάγκη δημιουργίας μίας ολοκληρωμένης βάσης γνώσεων για την κατάλληλη αντιμετώπιση ενδεχόμενων κινδύνων στο διαδίκτυο. Βεβαίως η πραγματοποίηση του στόχου αυτής της γραμμής δράσης θα γίνονταν μέσα την ανάληψη ενεργειών όπως η παροχή χρήσιμων πληροφοριών σχετικά με την χρήση των νέων τεχνολογιών από τους ανήλικους χρήστες και την αντίδραση τους απέναντι στους κινδύνους, την διεξαγωγή ερευνών αναφορικά με την εξεύρεση τρόπων για ασφαλή χρήση του διαδικτύου και τέλος την απόκτηση γνώσεων πάνω στην χρήση των νέων τεχνολογιών από τα παιδιά και τους νέους.

iv] ΚΟΙΝΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ 27^{ης} ΜΑΪΟΥ 1999 ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 34 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ.

Στις 27 Μαΐου 1999 τα κράτη μέλη της Κοινότητας μαζί με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισαν να υιοθετήσουν μία κοινή θέση⁴⁵ που αφορούσε τις διαπραγματεύσεις που είχαν ξεκινήσει στο Συμβούλιο της Ευρώπης για την Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 2001 στη Βουδαπέστη.

Βάσει αυτής της κοινής θέσης τα κράτη μέλη υποστήριζαν την κατάρτιση από το Συμβούλιο της Ευρώπης ενός σχεδίου σύμβασης για την λήψη μέτρων ενάντια στο έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Υπογράμμιζαν, ωστόσο, πως οι διατάξεις της θα έπρεπε να είναι συμπληρωματικές προς αυτές του ποινικού δικαίου των κρατών μελών και να περιλαμβάνουν μία σειρά και από άλλα εγκλήματα ανάμεσα τους και αυτά που αφορούν το περιεχόμενο όπως είναι η διάδοση της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο.

Πράγματι η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης προβλέπει στο άρθρο 9 ότι τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη στην Σύμβαση υποχρεούνται να

⁴⁴Απόφαση αριθ. 1351/2008/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες της επικοινωνίας, ΕΕ L 348/118 της 24.12.2008, Παράρτημα I, δράση 4, σελ. 125.

⁴⁵Κοινή θέση της 27^{ης} Μαΐου 1999 που υιοθετείται από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 34 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με τις διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, ΕΕ L 142/1, της 5ης /6/1999.

υιοθετήσουν τα απαραίτητα νομοθετικά μέτρα στην εσωτερική τους νομοθεσία, ώστε να καταδικάζουν αδικήματα που σχετίζονται με την παραγωγή και διάδοση πορνογραφικού υλικού μέσω υπολογιστή, ως ποινικώς κολάσιμα.

Τέλος η κοινή θέση υπογράμμιζε ότι η Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο θα έπρεπε να διευκολύνει αφενός την γρήγορη και διεθνή συνεργασία των συμβαλλόμενων κρατών μερών της και αφετέρου την αμοιβαία δικαστική συνδρομή, για να καταπολεμηθούν τέτοια εγκλήματα. Η διευκόλυνση της τελευταίας θα επιτυγχάνονταν μέσα από ένα σύστημα επιβολής του νόμου που θα λειτουργούσε όλο το εικοσιτετράωρο, αλλά και μέσα από την ευθυγράμμιση των διατάξεων της σύμβασης με τα νομοθετήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αυτά τα θέματα.⁴⁶

v] ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 29^{ης} ΜΑΪΟΥ 2000 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ωστόσο, συνέχισε να λαμβάνει μία σειρά και από άλλα κοινοτικά μέτρα για την προστασία των ανηλίκων από την έκθεση τους σε παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο στο διαδίκτυο, αλλά και για να μην καταλήξουν τα θύματα παραγωγής τέτοιου υλικού.

Μία αξιόλογη ενέργεια υπήρξε η υιοθέτηση στις 29 Μαΐου 2000 από το Συμβούλιο της απόφασης⁴⁷ για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ, κυρίως μετά από πρωτοβουλία της Δημοκρατίας της Αυστρίας. Με την απόφαση αυτή η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμούσε να προστατέψει την ακεραιότητα των παιδιών και να λάβει όλα εκείνα τα μέτρα, για να εμποδίσει την παραγωγή, κατοχή και διανομή πορνογραφικού υλικού στο Ίντερνετ. Πιο συγκεκριμένα, αποφασίστηκε τα κράτη μέλη της Κοινότητας να λαμβάνουν όλα εκείνα τα μέτρα που απαιτούνται, στοχεύοντας στην ενθάρρυνση των χρηστών του διαδικτύου να ενημερώνουν τις αρχές επιβολής του νόμου όταν έρχονται αντιμέτωποι, κατά την περιήγηση τους στο κυβερνοχώρο, με ανεπιθύμητο και επιβλαβές περιεχόμενο με θέμα τα παιδιά. Οι αρχές επιβολής του νόμου, βέβαια από την μεριά τους, θα πρέπει να αποδειχτούν ικανές να αντιδράσουν σε περιπτώσεις πληροφόρησης για παραγωγή, κατοχή και διακίνηση πορνογραφικού υλικού.

⁴⁶ Κοινή θέση της 27^{ης} Μαΐου 1999, οπ.π, άρθρο 1, § 4, σελ. 1

⁴⁷ Απόφαση του Συμβουλίου της 29^{ης} Μαΐου 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ, ΕΕ L 138/1, της 9ης /6/2000.

Στο άρθρο 2 της απόφασης παρατηρείται ένα κοινό σημείο κυρίως με την προηγούμενη ενέργεια· δηλαδή να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κρατών για την οριστική δίωξη των αδικημάτων που σχετίζονται με παιδική πορνογραφία. Αυτή η δίωξη, όμως, κατά την απόφαση θα επέλθει μόνο όταν «τα κράτη μέλη γνωστοποιούν μεταξύ τους τα ήδη συσταθέντα σημεία επαφής που λειτουργούν επί εικοσιτετραώρου βάσεως και αποτελούνται από εξειδικευμένο προσωπικό»⁴⁸. Επιπλέον, «τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε στο πλαίσιο της εντολής της να ενημερώνεται η Ευρώπη για εικαζόμενες υποθέσεις παιδικής πορνογραφίας»⁴⁸.

Ακόμη, τα κράτη μέλη αναλάμβαναν το καθήκον να επαληθεύουν αν κάτω από το φώς των τεχνολογικών εξελίξεων οι ποινικοί τους κώδικες απαιτούσαν τροποποίηση, για να καταστούν περισσότερο δραστικοί και αυστηροί ενάντια σε παρόμοιες μορφές οργανωμένου εγκλήματος. Οι φορείς παροχής υπηρεσιών του ίντερνετ θα έπρεπε να συμβουλευούνται τις αρμόδιες αρχές σχετικά με το υλικό της παιδικής πορνογραφίας που διανέμεται μέσω αυτών, έτσι ώστε να το αποσύρουν από την κυκλοφορία και να θέσουν τα δικά τους συστήματα ελέγχου με σκοπό να καταπολεμήσουν φαινόμενα παραγωγής, κατοχής και διανομής υλικού πορνογραφίας με θύματα τα παιδιά.

Τέλος, είναι αρκετά σημαντικό να ειπωθεί πως και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναλάμβαναν την υποχρέωση μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2000, ημερομηνία εφαρμογής της απόφασης στο εσωτερικό τους, να ενθαρρύνουν την παραγωγή φίλτρων και άλλων τεχνολογικών μέσων που θα ευνοούσαν από την μία την μη διακίνηση τέτοιου υλικού και από την άλλη θα διευκόλυναν τον εντοπισμό του.

vi] ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΜΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (e – Europe 2002).

Μέσα σε αυτό το κλίμα των δύο κυρίως προηγούμενων ενεργειών, της κοινής θέσης των κρατών – μελών για την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο και την απόφαση του Συμβουλίου στις 29 Μαΐου 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ, η Ευρωπαϊκή

⁴⁸ Απόφαση του Συμβουλίου της 29^{ης} Μαΐου 2000, οπ.π, άρθρο 2, § 2-3, σελ. 3.

Επιτροπή προχώρησε στην έκδοση μίας ανακοίνωσης⁴⁹ προς το Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών με τίτλο «Για μια ασφαλέστερη κοινωνία της πληροφορίας με τη βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πληροφόρησης και την καταπολέμηση του εγκλήματος πληροφορικής». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Φέιρα τον Ιούνιο του 2000 ενέκρινε ένα πρόγραμμα δράσης γνωστό ως e – Europe 2002 που ήταν μέρος της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για μία ανταγωνιστικότερη Ευρώπη μέχρι το 2010. Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε την εφαρμογή σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο μίας ασφαλούς κοινωνίας της πληροφορίας που δεν θα δημιουργεί κοινωνικό αποκλεισμό και θα έδινε μεγαλύτερη σημασία στην καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.

Η πρωτοβουλία της Επιτροπής για την ανάληψη αυτής της ενέργειας ήταν το γεγονός, πως μέχρι εκείνη την περίοδο οι υποδομές πληροφόρησης είχαν καταστεί ένα ουσιαστικό τμήμα των οικονομιών των κρατών – μελών με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται από αδύνατα σημεία και να προσφέρουν ευκαιρίες για εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητες και συμπεριφορές μέσα στο διαδίκτυο. Αυτός ήταν και ο λόγος που έλαβε μία σειρά από ενέργειες που θα προλάμβαναν το έγκλημα της πληροφορικής και θα έκαναν πιο αυστηρή την ασφάλεια των υποδομών πληροφόρησης. Έτσι ξεκινώντας την ανάλυση της όρισε το έγκλημα πληροφορικής ως το «κάθε έγκλημα το οποίο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο συνεπάγεται την χρήση της τεχνολογίας των πληροφοριών»⁵⁰ και ταυτόχρονα παρουσίασε ότι ένα από τα κύρια προβλήματα που ασχολείται η νομοθεσία σε επίπεδο ευρωπαϊκό και εθνικό είναι τα εγκλήματα που αφορούν το περιεχόμενο, όπως η διάδοση μέσω διαδικτύου πορνογραφικών εικόνων, όπου για την αντιμετώπιση τους θεσπίστηκε η απόφαση του Συμβουλίου για πρόληψη της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ.

Ωστόσο, τόνισε πως για να προστατευθούν οι ανήλικοι από τα εγκλήματα της πληροφορικής θα έπρεπε η προσέγγιση σε κοινοτικό επίπεδο να είναι πιο προωθημένη από αυτή του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, η οποία αντιπροσωπεύει μια ελάχιστη διεθνή προσέγγιση και για αυτό τον σκοπό ενέτεινε τις προσπάθειες της στην εντατικότερη δράση κατά της παιδικής

⁴⁹COM (2000) 890 τελικό, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ. Για μια ασφαλέστερη Κοινωνία της Πληροφορίας με τη βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πληροφόρησης και την καταπολέμηση του εγκλήματος πληροφορικής. e- Europe 2002», 26.1.2001.

⁵⁰COM (2000) 890 τελικό, οπ.π, κεφ. 3, σελ 13.

πορνογραφίας στο Διαδίκτυο, μέσω της απόφασης του Συμβουλίου του 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο.

Επιπρόσθετα, ακριβώς επειδή τα τελευταία χρόνια το έγκλημα της πληροφορικής χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη κινητικότητα, ευελιξία και ταχύτητα, σημείωσε πως για την καλύτερη περιφρούρηση των θυμάτων του ήταν χρήσιμο να αναπτυχθεί μία πρακτική συνεργασία των αρχών εφαρμογής του νόμου σε διεθνές επίπεδο. Αυτή θα περιλάμβανε την δημιουργία ενός δικτύου που θα λειτουργούσε όλο το 24ωρο και τις 7 ημέρες της εβδομάδας (δίκτυο 24/7)⁵¹. Το δίκτυο αυτό ήταν ήδη γνωστό στην Κοινότητα μέσα από τις αναφορές της απόφασης του Συμβουλίου του 2000 και του σχεδίου σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Ένας ακόμη τρόπος που θα εξασφάλιζε με επιτυχία την διεθνή συνεργασία ήταν και η εγκαθίδρυση ενός μηχανισμού, που θα παρείχε την ευκαιρία στις χώρες να πραγματοποιούν με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα έρευνες για τυχόν παραβάσεις και να συγκεντρώνουν αποδεικτικά στοιχεία που θα τους βοηθούσαν στην αντιμετώπιση τέτοιων σημαντικών προβλημάτων.

Παρόλα αυτά, τα παραπάνω μέτρα που προτείνονταν με την παρούσα ανακοίνωση συμπληρώνονταν και με άλλα μη νομοθετικά, αλλά εξίσου σημαντικά. Πιο ειδικά, προβλέπονταν η ύπαρξη εξειδικευμένων μονάδων σε επίπεδο κρατών – μελών με κατάλληλα προσαρμοσμένο προσωπικό που θα ανταποκρίνονταν με ταχύτητα στις αιτήσεις πληροφοριών για περιπτώσεις παραβάσεων και θα δρούσαν ως μονάδες διασύνδεσης για να δέχονται καταγγελίες για παράνομο περιεχόμενο από του χρήστες του Διαδικτύου. Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις δύο προαναφερθείσες λειτουργίες των εξειδικευμένων μονάδων, θα είχε και η Europol η οποία θα συντόνιζε και θα ανέλυε και άλλες μορφές βοήθειας.

Μία ακόμη πρόταση της Επιτροπής ήταν το αστυνομικό και δικαστικό προσωπικό να καταστεί κατάλληλα εξειδικευμένο και καταρτισμένο απέναντι στην εξέλιξη των νέων τεχνολογιών, ενώ στην περίπτωση της καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο πρότεινε την δημιουργία μίας ψηφιακής βιβλιοθήκης που θα περιείχε εικόνες παιδικής πορνογραφίας και η οποία θα ήταν προσβάσιμη σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η βιβλιοθήκη, με την σειρά της, θα διευκόλυνε την έρευνα του αστυνομικού και δικαστικού προσωπικού στον εντοπισμό των θυμάτων και των δραστών, στον προσδιορισμό του χαρακτήρα των αδικημάτων και στην

⁵¹ COM (2000) 890 τελικό, οπ.π, κεφ. 5.4, σελ. 25.

κατάρτιση εξειδικευμένων αστυνομικών υπαλλήλων⁵². Τέλος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλείνοντας την ανακοίνωση της τόνισε πως είναι βασικής σημασίας να πραγματοποιηθούν όλα τα προτεινόμενα μέτρα για να μπορέσουν κίνδυνοι όπως η εγκληματικότητα στο διαδίκτυο να εξαλειφθούν και να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η ευαισθητοποίηση του κοινού πάνω σε αυτά τα προβλήματα.

vii] ΑΠΟΦΑΣΗ – ΠΛΑΙΣΙΟ 2004/68/ΔΕΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 22ΑΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2003 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Η Κοινότητα παρατηρώντας ότι μετά από μία σειρά ενεργειών που είχε πάρει και στις οποίες έγινε λόγος ανωτέρω, η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και η παιδική πορνογραφία εξακολουθούσαν να αυξάνονται και να εξαπλώνονται με την χρήση των νέων τεχνολογιών στο διαδίκτυο, αποφάσισε να υιοθετήσει στις 22 Δεκεμβρίου 2003 μέσω του Συμβουλίου ένα πολύ βασικό κοινοτικό μέτρο, που ο στόχος του ήταν οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις όλων των κρατών – μελών να προσεγγιστούν κατάλληλα, έτσι ώστε να καταπολεμηθούν στο μεγαλύτερο βαθμό τα δύο προαναφερθέντα προβλήματα. Αυτό το μέτρο ήταν η απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ⁵³ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Το βασικό χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης απόφασης – πλαισίου είναι ότι «περιέχει ορισμούς βασικών όρων (όπως παιδική πορνογραφία), απαριθμεί συμπεριφορές οι οποίες θεωρούνται ως αδικήματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και εξ' αυτού του λόγου είναι τιμωρητέες, περιλαμβανομένων και τιμωρητέων συμπεριφορών σχετικά με την παιδική πορνογραφία (όπως η παραγωγή υλικού, η διανομή, η διάδοση, η μετάδοση ή και η προσφορά παιδικής πορνογραφίας, αλλά και η απόκτηση και η κατοχή τέτοιου υλικού)»⁵⁴.

Πιο αναλυτικά, η κοινή δράση του 1997 για την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, αλλά και η απόφαση του Συμβουλίου του 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής

⁵² COM (2000) 890 τελικό, οπ.π, κεφ. 6.2, σελ. 31.

⁵³ Απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, ΕΕ L 13/44 της 20ης/1/2004.

⁵⁴ Ηρώ Νικολακοπούλου – Στεφάνου (2007), «Οι πρόσφατες παρεμβάσεις της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ζήτημα της εμπορίας και εκμετάλλευσης ασυνόδευτων ανηλίκων», στο Ηρώ Νικολακοπούλου – Στεφάνου (επιμ), *Ασυνόδευτα ανήλικα. Υποδοχή, Ένταξη και Προστασία από την Εμπορία και Εκμετάλλευση*, υποσημείωση 5, σελ. 104.

πορνογραφίας έπρεπε να συμπληρωθούν και με περαιτέρω νομοθετικά μέτρα, για να καταστεί ακόμα πιο δραστική η συνεργασία των δικαστικών αρχών πάνω σε αυτά τα θέματα. Έτσι στο πρώτο άρθρο της η απόφαση – πλαίσιο περιέχει τον ορισμό της παιδικής πορνογραφίας, όπου χαρακτηριστικά ορίζει ότι είναι «το πορνογραφικό υλικό στο οποίο απεικονίζεται ή παριστάνεται: i) πραγματικό παιδί που συμμετέχει ή επιδίδεται σε πράξη με σαφή σεξουαλικό χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένης της άσεμνης επίδειξης των γεννητικών οργάνων ή της ηβικής χώρας παιδιού ή ii) πραγματικό πρόσωπο που εμφανίζεται ως παιδί το οποίο συμμετέχει ή επιδίδεται στις αναφερόμενες στο σημείο i) πράξεις ή iii) ρεαλιστικές εικόνες μη πραγματικού παιδιού που συμμετέχει ή επιδίδεται στις αναφερόμενες στο σημείο i) πράξεις»⁵⁵.

Στην συνέχεια η απόφαση επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να πάρουν εκείνα τα μέτρα που κατ' αυτά κρίνονται ως αναγκαία για να τιμωρήσουν συμπεριφορές που θεωρούνται ως αδικήματα παιδικής πορνογραφίας, όπως είναι η κατοχή, η παραγωγή και η διανομή ή η διακίνηση πορνογραφικού υλικού με θέμα τα ανήλικα παιδιά. Στην περίπτωση των κυρώσεων, προβλέπονταν ότι αυτές θα διακρίνονταν από αποτελεσματικότητα και δυναμισμό με βασικό στόχο την οριστική εξάλειψη του προβλήματος και οι οποίες θα ήταν ποινή φυλάκισης που θα ποίκιλλε ανάμεσα στο ένα μέχρι τρία χρόνια και στα πέντε έως δέκα για περιπτώσεις πιο επιβαρυντικές. Ειδικότερα τέτοιες περιπτώσεις ήταν η διάπραξη του αδικήματος σε παιδί νεότερο της ηλικίας που απαιτείται για την σεξουαλική του συναίνεση, η έκθεση σε κίνδυνο της ζωής του παιδιού από τον αυτουργό και η προσφυγή σε βία⁵⁶.

Αξίζει να σημειωθεί πως η απόφαση – πλαίσιο θέσπιζε την ποινική και αστική ευθύνη και των νομικών προσώπων που ήταν συμπληρωματική προς αυτή των φυσικών προσώπων. Πιο συγκεκριμένα, το νομικό πρόσωπο θεωρούνταν υπεύθυνο όταν το τιμωρητέο αδίκημα διαπράττονταν προς όφελος του και οι κυρώσεις θα είναι ανάλογες με αυτές των φυσικών προσώπων, αλλά θα περιλαμβάνουν επιπροσθέτως την προσωρινή ή ακόμα και την οριστική απαγόρευση της εμπορικής τους δραστηριότητας.

Η κοινοτική ενέργεια προνοούσε μέτρα για την αποφυγή της μη τιμωρίας του εγκλήματος λόγω σύγκρουσης αρμοδιοτήτων. Τα μέτρα αφορούσαν την θεμελίωση της άσκησης εξουσίας που έχει ένα κράτος με βάση τον νόμο να προβαίνει

⁵⁵ Απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, ΕΕ L 13/44 της 20ης/1/2004, άρθρο 1, σελ. 45.

⁵⁶ Απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ, οπ.π., άρθρο 5, §2β, σελ.46.

στην τιμωρία όταν **πρώτον** με βάση την αρχή της εδαφικότητας το αδίκημα διαπράττεται εξ' ολοκλήρου ή κατά μέρος στην επικράτεια του, **δεύτερον** σύμφωνα με την αρχή της προσωπικότητας του δράστη, αυτός είναι υπήκοος του κράτους που διαπράττει το αδίκημα και **τρίτον** το αδίκημα διαπράττεται προς όφελος νομικού προσώπου εγκατεστημένου στην επικράτεια του⁵⁷. Τα κράτη – μέλη, ακόμη, αναλάμβαναν την υποχρέωση να πάρουν όλα εκείνα τα μέτρα που θα ήταν απαραίτητα για την εξασφάλιση της βοήθειας και της συνδρομής στα θύματα τέτοιων πράξεων, καθώς και στις οικογένειες τους.

Τέλος, ολοκληρώνοντας την απόφαση – πλαίσιο του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, είναι πρόπον να δοθεί έμφαση στο γεγονός πως η κοινή δράση 97/154/ΔΕΥ καταργείται και τα κράτη υποχρεούνται μέχρι τις 20 Ιανουαρίου 2006 να την έχουν μεταφέρει στο εσωτερικό τους δίκαιο και στην συνέχεια η Επιτροπή να υποβάλλει έκθεση σχετικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί.

Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 16 Νοεμβρίου 2007 εξέδωσε μία έκθεση αξιολόγησης⁵⁸ βάσει του άρθρου 12 της απόφασης – πλαίσιο του Συμβουλίου για την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Ειδικότερα μία πρώτη παρατήρηση που κάνει η Επιτροπή είναι πως η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και η παιδική πορνογραφία συνιστούν σοβαρή παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου όπως είναι αυτό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, καθώς επίσης είναι πολλά τα κράτη – μέλη που δεν είχαν μέχρι εκείνη την στιγμή διαβιβάσει όλα τα σχετικά κείμενα στο κοινοτικό όργανο. Πρέπει, βέβαια, να τονιστεί ότι η έκθεση αξιολόγησης της καλύπτει κάθε άρθρο της απόφασης ξεχωριστά. Καταρχάς, ξεκινώντας με το πρώτο άρθρο που περιέχει τον ορισμό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε πως πολλά από τα κράτη – μέλη έχουν θεσπίσει νομοθεσία στο εσωτερικό τους δίκαιο, που να σχετίζεται με τον ορισμό της παιδικής πορνογραφίας με μοναδική κυρίως εξαίρεση την Τσεχία, την Εσθονία, την Λετονία, την Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, την Ισπανία και την Σουηδία που δεν είχαν θεσπίσει λεπτομερή ορισμό γύρω από αυτό το θέμα.

Στην περίπτωση του δεύτερου άρθρου, δηλαδή των αδικημάτων σχετικά με την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, παρατηρήθηκε ότι τα κράτη – μέλη

⁵⁷ Απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ, ο.π., άρθρο 8, §1, σελ. 47.

⁵⁸ COM (2007) 716 τελικό «ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ βάσει του άρθρου 12 της απόφασης – πλαισίου του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας», 16.11.2007.

έκαναν γνωστό στην Επιτροπή ένα μεγάλο φάσμα των νομικών ρυθμίσεων που εφαρμόζονται στο άτομο που έχει διαπράξει το αδίκημα. Χαρακτηριστικά όπως αναφέρεται στην έκθεση αξιολόγησης «η νομοθεσία που ισχύει στην Ουγγαρία, τη Φιλανδία, την Τσέχικη Δημοκρατία, τη Γαλλία, τη Λετονία και τη Σλοβακία καλύπτει όλα τα σημεία που απαριθμούνται στο άρθρο 2 της απόφασης – πλαισίου, αλλά θα ήταν χρήσιμες περαιτέρω λεπτομέρειες»⁵⁹. Στο άρθρο 3, στα αδικήματα σχετικά με την παιδική πορνογραφία και τις κυρώσεις που επιβάλλονται στα φυσικά πρόσωπα, πλήρη στοιχεία για την νομοθεσία τους έλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την Ουγγαρία, την Λιθουανία, την Κύπρο, την Δανία, την Ιταλία και την Γερμανία.

Όσον αφορά τις κυρώσεις που επιβάλλονται στα νομικά πρόσωπα και προβλέπονται στα άρθρα 6 και 7 της απόφασης, η έκθεση αξιολόγησης σημειώνει ότι τα περισσότερα κράτη – μέλη ενέργησαν κατάλληλα ώστε η νομοθεσία τους να αποτελείται από άρθρα που περιέχουν κυρώσεις κατά νομικών προσώπων, με την μορφή διοικητικών μέτρων και τα οποία έχουν τεθεί σε εφαρμογή. Ενέργειες είχαν γίνει από τα κράτη – μέλη της Κοινότητας και στην παροχή συνδρομής και προστασίας στα θύματα τέτοιων εγκληματικών πράξεων. Πιο αναλυτικά η Σουηδία, η Δανία, η Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Γερμανία και η Σλοβακία είχαν με επιτυχία ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του άρθρου 9 της απόφασης – πλαίσιο, ενώ παράλληλα άλλη μία χώρα, η Κύπρος, το 2007 είχε θεσπίσει νομοθεσία για την προστασία των θυμάτων. Πρόκειται για τον νόμο 87(Ι)/2007⁶⁰ που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο των προσώπων που είναι θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλείνει την έκθεση της παρουσιάζοντας τα συμπεράσματα της, βάσει των οποίων η πλειοψηφία των κρατών – μελών πληροί τις απαιτήσεις των άρθρων της απόφασης είτε στα πλαίσια προϋπάρχουσας νομοθεσίας στο εσωτερικό τους, είτε με την θέσπιση νέας. Γενικότερα, πάντως η νομοθεσία που έχουν θεσπίσει τα κράτη διασφαλίζει ένα μεγάλο βαθμό προστασίας των παιδιών από την διάπραξη εις βάρος τους πράξεων, όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση και η παραγωγή παιδικής πορνογραφίας. Εντούτοις, επειδή οι νέες τεχνολογίες εξελίσσονται με πολύ ταχύ ρυθμό με αποτέλεσμα να καθίσταται ευκολότερη η προσέγγιση των παιδιών μέσω του διαδικτύου, η Επιτροπή τόνισε ότι θα μελετήσει την περαιτέρω ενίσχυση της απόφασης – πλαισίου του Συμβουλίου, εμμένοντας

⁵⁹ COM (2007) 716 τελικό, ο.π., σελ. 6.

⁶⁰ Νόμος 87(Ι)/2007 «Νόμος που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την ειδική προστασία των προσώπων που είναι θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης και για συναφή θέματα», Ε.Ε. Παρ. Ι(Ι), Αρ. 4133, 13.7.2007.

περισσότερο στα αδικήματα που διαπράττονται μέσα από τα συστήματα των πληροφοριών.

viii] ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ.

Ένα σημαντικό κοινοτικό μέτρο που ακολούθησε την απόφαση – πλαίσιο του 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, ήταν η ανακοίνωση⁶¹ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 22 Μαΐου 2007 με στόχο να δημιουργήσει μία κατεύθυνση γενικής πολιτικής σχετικά με την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Η ανακοίνωση αυτή που αποτέλεσε συνέχεια και παγίωση της ανακοίνωσης του 2001 για μια ασφαλέστερη κοινωνία της πληροφορίας και για την οποία έγινε λόγος παραπάνω (βλέπε ενέργεια vi), αναφέρει ότι μία από τις τρεις μορφές που λαμβάνει το έγκλημα στον κυβερνοχώρο είναι η δημοσίευση στο διαδίκτυο παράνομου περιεχομένου με θέμα τα παιδιά. Σχετικά με το παράνομο περιεχόμενο επεσήμανε ότι το φαινόμενο που παρατηρείται στην Ευρώπη είναι ένας αυξανόμενος αριθμός ιστότοπων που το περιεχόμενο τους περιλαμβάνει εικόνες που απεικονίζουν παιδιά να κακοποιούνται σεξουαλικά και οι οποίοι μετατοπίζονται με μεγάλη ταχύτητα μέσα και έξω από την επικράτεια της.

Στην συνέχεια παρατήρησε πως εξαιτίας των εξελίξεων των τεχνολογιών και των διαστάσεων που παίρνει το φαινόμενο του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, θα έπρεπε να ληφθούν ισχυρά νομικά μέτρα για την καταπολέμηση του σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Σημείωσε, λοιπόν, ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ένα αρκετά σημαντικό νομικό μέτρο που έχει ληφθεί, εκτός από τις κοινές δράσεις του 1996(κοινή δράση 96/700/ΔΕΥ) και 1997(κοινή δράση 97/154/ΔΕΥ), είναι η απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου του 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Η απόφαση αυτή, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελεί ένα καλό παράδειγμα και μία βασική ενέργεια για την προστασία των παιδιών, ενώ ταυτόχρονα είναι και το έναυσμα για την λήψη και άλλων τέτοιων ενεργειών ύψιστης σημασίας

⁶¹ COM (2007) 267 τελικό «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ. Προς την κατεύθυνση γενικής πολιτικής σχετικά με την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο», 22.5.2007.

που θα προλαμβάνουν πράξεις που σκοπό έχουν να βλάψουν την ψυχική ευημερία των παιδιών – θυμάτων.

Σε διεθνές επίπεδο, η κυριότερη ενέργεια που είχε γίνει ήταν η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, που υπογράφηκε στην Βουδαπέστη στις 23 Νοεμβρίου 2001 και τέθηκε σε ισχύ το 2004. Η Σύμβαση αυτή έθεσε τις βάσεις για την ανάπτυξη της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών της και έχει υπογραφεί από πολλά κράτη, ανάμεσα τους και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ παράλληλα η Επιτροπή θα ξεκινήσει προσπάθειες η Ευρωπαϊκή Κοινότητα να γίνει συμβαλλόμενο μέρος στην Σύμβαση.

Στην ουσία αυτή η ανακοίνωση της Επιτροπής και ιδίως του Επιτρόπου Franco Frattini, δεν ήταν τίποτα λιγότερο ή περισσότερο από μία ανακεφαλαίωση όλων των κοινοτικών ενεργειών που είχαν προηγηθεί της παρούσας και η οποία προτείνει περαιτέρω ειδικά μέσα για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Ένα από αυτά τα μέσα θα είναι και η ενίσχυση του διαλόγου της Κοινότητας με την βιομηχανία. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί βασική διαπίστωση της Επιτροπής, ότι η συνεργασία του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα έχουν ως μέγιστο συμφέρον να καταπολεμήσουν ή έστω να μειώσουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό ζημιές που προέρχονται από την διάπραξη αξιόποινων πράξεων στον κυβερνοχώρο. Έτσι οποιαδήποτε ανάπτυξη κοινής συμμετοχής και αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ τους θα οδηγήσει σε αύξηση της ασφάλειας και μείωση των ζημιών.

Η εξήγηση για αυτό το τελευταίο είναι το γεγονός πως οι ιδιωτικές εταιρείες προσφέρουν σημαντική βοήθεια στην καταπολέμηση αρνητικών φαινομένων, αφού έχουν την δυνατότητα, οικονομική και τεχνική, να αξιολογούν τους κινδύνους, να καταρτίζουν προγράμματα που θα αντιμετωπίζουν τις αξιόποινες πράξεις και εφευρίσκουν λύσεις τεχνικές για την πρόληψη τέτοιων πράξεων⁶². Παράλληλα εμφανίζονται πρόθυμες να συνεργαστούν με τον δημόσιο τομέα ή αλλιώς τις δημόσιες αρχές έτσι ώστε να καταπολεμήσουν το έγκλημα που διαδραματίζεται μέσα στο διαδίκτυο και έχει να κάνει με την παιδική, κυρίως, πορνογραφία.

Παρόλα αυτά, παρουσιάζεται ένα αρνητικό μειονέκτημα ανάμεσα στον δημόσιο τομέα και τις ιδιωτικές εταιρείες. Πρόκειται για την έλλειψη ανταλλαγής

⁶² COM (2007) 267 τελικό, οπ.π., κεφ. 3.2, σελ. 9.

πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης μεταξύ των δύο τομέων. Αναλυτικότερα, παρατηρείται σύμφωνα με την Επιτροπή, το φαινόμενο ότι οι ιδιωτικές εταιρείες συχνά για να προστατέψουν τα εμπορικά τους μυστικά, αλλά και επειδή τις περισσότερες φορές δεν δεσμεύονται από την εσωτερική νομοθεσία των κρατών στα οποία αναπτύσσουν την δραστηριότητα τους, εμφανίζονται απρόθυμες να αναφέρουν στις αρχές επιβολής του νόμου πληροφορίες που μπορεί με την σειρά τους να τους είναι απαραίτητες για την διαμόρφωση κατάλληλης πολιτικής που θα επικεντρώνονταν μόνο στην παρεμπόδιση των αξιόποινων πράξεων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταλήγοντας τις διαπιστώσεις της αναφορικά με την ενίσχυση του κοινοτικού διαλόγου με την βιομηχανία, τονίζει πως θα προωθήσει την ανάπτυξη μίας στρατηγικής συνεργασίας από τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και με την συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, όπου τα κυριότερα θέματα που θα έχουν προτεραιότητα θα είναι «η βελτίωση της επιχειρησιακής συνεργασίας κατά την καταπολέμηση των αξιόποινων πράξεων και παράνομου περιεχομένου του διαδικτύου, η εγκαίνιαση συμφωνιών μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα με σκοπό την παρεμπόδιση σε όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ, ιστότοπων που περιλαμβάνουν παράνομο υλικό, ειδικότερα υλικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, διαμόρφωση προτύπου για την ανταλλαγή απαραίτητων και χρήσιμων πληροφοριών μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα και δημιουργία δικτύου σημείων επαφής για την επιβολή του νόμου, τόσο στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα»⁶³.

Τέλος, η Επιτροπή κλείνοντας την παρούσα ανακοίνωση της προτάσσει και κάποια πιο γενικά μέτρα που θα συμβάλλουν ενάντια στην εμφάνιση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και ειδικότερα στο παράνομο περιεχόμενο. Καταρχάς, μία πρώτη σύσταση που έκανε ήταν να συνεχίσουν να εκπονούνται μέτρα που θα περιορίζουν εκείνο το περιεχόμενο που παραβιάζει την ακεραιότητα των ανήλικων χρηστών και τους προστατεύει ώστε να μην μετατραπούν από χρήστες σε θύματα παραγωγής πορνογραφικού υλικού. Άλλη μία πρόταση που έκανε ήταν η στήριξη δράσεων κατά των ιστότοπων που ενέχουν τον κίνδυνο να οδηγήσουν τους ανήλικους σε παράνομες συμπεριφορές, καθώς και η ανάπτυξη του διαλόγου κρατών – μελών και τρίτων χωρών που θα στοχεύει στο κλείσιμο ιστοσελίδων που διακινούν τέτοιας μορφής περιεχόμενο. Το κλείσιμο των ιστοσελίδων θα διευκολύνονταν

⁶³COM (2007) 267 τελικό, οπ.π., κεφ. 3.2, σελ. 10.

επίσης και με την σύναψη συμβάσεων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανάμεσα στις επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες στο διαδίκτυο.

ix] ΈΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.

Ένα ακόμη κοινοτικό μέτρο προστασίας των ανηλίκων στο Ίντερνετ ήταν η έκθεση⁶⁴ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που αφορούσε την ανάπτυξη μιας στρατηγικής από την πλευρά της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού της οποίας εισηγήτρια υπήρξε η ιταλίδα ευρωβουλευτής Roberta Angellini. Η έκθεση αυτή που υπερψηφίστηκε στην ολομέλεια του Κοινοβουλίου στις 14 με 18 Ιανουαρίου 2008, έβαζε φρένο στην σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και την παιδική πορνογραφία που προβάλλεται μέσω του διαδικτύου μετά και από την τρομακτική διαπίστωση του ιταλού επιτρόπου Franco Frattini ότι οι ιστοσελίδες που διακινούν τέτοιο υλικό έχουν αυξηθεί «την τελευταία δεκαετία κατά 1.500%»⁶⁵.

Πιο αναλυτικά, η εισηγήτρια ξεκινώντας την έκθεση της και τονίζοντας ότι η παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών είναι ένα από τα βασικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, παρουσίασε τις προτεραιότητες που θα πρέπει να θέσει η στρατηγική για τα δικαιώματα των παιδιών. Στον τομέα, λοιπόν, της βίας όπου συστατικό της κομμάτι είναι και η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και η παιδική πορνογραφία, ζήτησε από όλα τα κράτη – μέλη της Ένωσης να συνεχίσουν να συμμετέχουν ενεργά στην καταπολέμηση των προηγούμενων αρνητικών φαινομένων (σεξουαλική εκμετάλλευση και παιδική πορνογραφία) και να λαμβάνουν υπόψη όλα τα ενεργά μέτρα που έχουν ληφθεί, ιδίως, την απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ, ώστε να ολοκληρώσουν την προσέγγιση των εθνικών τους νομοθεσιών.

Κάλεσε, επίσης, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποστηρίξει την γρήγορη κύρωση του πρωτοκόλλου στην Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, σχετικά με την εμπορία των παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία από τα κράτη – μέλη, αλλά και να αξιολογήσει την δυνατότητα αποκλεισμού ιστοσελίδων που προωθούν και πωλούν υλικό παιδικής πορνογραφίας

⁶⁴Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Έκθεση σχετικά με μια στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού», Α6-0520/2008, 20.12.2007.

⁶⁵Ρούσσης Νίκος «Ευρωφαγή σε e – παιδεραστία. ΥΠΕΡΨΗΦΙΣΑΝ οι ευρωβουλευτές την έκθεση για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών», εφ. Ελευθεροτυπία, 18 Ιανουαρίου 2008.

με την συμμετοχή σε αυτή την προσπάθεια οικονομικών ιδρυμάτων όπως οι τράπεζες, εταιρειών με μηχανές αναζήτησης και εταιρειών παροχής υπηρεσιών του ίντερνετ. Ακόμη, επεσήμανε το τεράστιο πρόβλημα που έχει προκύψει από την ανταλλαγή εικονομηνυμάτων ή αλλιώς «μηνυμάτων πολυμέσων (MMS)»⁶⁶ πορνογραφικού υλικού με θύματα ανήλικα παιδιά. Γι' αυτό τον λόγο ζήτησε την ανάπτυξη, από την πλευρά των κρατών – μελών, εξελιγμένων τεχνολογιών μπλοκαρίσματος που θα εμποδίζουν την πρόσβαση σε ιστότοπους που περιέχουν παράνομο υλικό, το οποίο παραβιάζει τα δικαιώματα των παιδιών και βλάπτει την ευημερία τους⁶⁷.

Εν συνεχεία των προτεραιοτήτων της, η Roberta Angellini επεσήμανε ότι για την καταπολέμηση της βίας και κατ' επέκταση και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών μαζί με την παιδική πορνογραφία, αυτό που έπρεπε να γίνει άμεσα ήταν η δημιουργία ενός συστήματος που θα αποσκοπούσε στην προστασία των παιδιών από τον κίνδυνο να καταστούν τα θύματα τέτοιων πράξεων. Συγκεκριμένα, προέβλεπε να ενισχυθούν η δικαστική συνεργασία ανάμεσα στα κράτη – μέλη γύρω από αυτά τα θέματα και η ανταλλαγή των πληροφοριών σχετικά με την νομολογία που έχει διαμορφωθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπρόσθετα, άλλη μία πρόταση για την μείωση της παιδικής πορνογραφίας στο ίντερνετ ήταν να αποκλειστούν από τα συστήματα πληρωμής, οι ιστότοποι με παράνομο περιεχόμενο διαμέσου της συνεργασίας τραπεζών με οργανισμούς έκδοσης πιστωτικών καρτών. Αυτό θα επιτυγχάνονταν καλύτερα και με την δημιουργία μίας βάσης δεδομένων που θα ενημερώνεται συνεχώς και θα περιέχει τα στοιχεία των εμπόρων που πωλούν τέτοιο υλικό. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά «τα στοιχεία που αφορούν τέτοιου είδους πωλητές θα έπρεπε εξάλλου να κοινοποιούνται αμέσως στις αστυνομικές υπηρεσίες του ενδιαφερόμενου κράτους – μέλους, στην Europol και στην Interpol»⁶⁸ και ακόμη «στο πλαίσιο της καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, θα πρέπει να διεξαχθούν εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού προκειμένου να προστατεύονται τα παιδιά και να τιμωρούνται οι δράστες των εγκλημάτων»⁶⁸. Τέλος βάσει της έκθεσης είναι απαραίτητο να ενδυναμωθούν ακόμη περισσότερο οι ενέργειες για συνεργασία μεταξύ των κρατών – μελών, της Europol και της Eurojust και να αξιοποιηθούν στο έπακρον τα μέσα που διαθέτουν

⁶⁶Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Έκθεση σχετικά με μια στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού», Α6-0520/2008, 20.12.2007, σελ 17.

⁶⁷Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οπ.π., σελ 17.

⁶⁸Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οπ.π., σελ 47.

υπέρ της προστασίας των παιδιών και της καταπολέμησης των φαινομένων δημοσίευσης του παράνομου υλικού στον κυβερνοχώρο.

Κλείνοντας την έκθεση είναι καίριο να σημειωθεί πως αυτή η ενέργεια δεν ήταν κάτι παραπάνω από μία σειρά λύσεων απέναντι στο πρόβλημα δημιουργίας ενός τεράστιου αριθμού ιστότοπων που μετακινούνται με μεγάλη ταχύτητα εντός και εκτός της επικράτειας της ΕΕ και που παρουσιάστηκε από την ανακοίνωση του Ιταλού επιτρόπου Franco Frattini που εκδόθηκε στις 22 Μαΐου 2007 για τα εγκλήματα στο διαδίκτυο (βλέπε ενέργεια viii). Επίσης η έκθεση της Roberta Angellini ήταν και μία πρακτική εφαρμογή όλων όσων όριζε μία ακόμα ανακοίνωση της Επιτροπής, τον Ιανουάριο του 2000, στα πλαίσια εφαρμογής του προγράμματος e – Europe 2002 και προέβλεπε την ανάπτυξη της δικαστικής συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη – μέλη, και κυριότερα την δημιουργία μίας ψηφιακής βιβλιοθήκης (βλέπε ενέργεια vi).

x] ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΡΟΣΒΟΛΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ.

Μία τελευταία και πολύ πρόσφατη ενέργεια που έγινε από την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν στις 24 Οκτωβρίου 2008 η έκδοση συμπερασμάτων⁶⁹ της συνόδου για την Δικαιοσύνη και τις Εσωτερικές Υποθέσεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω στην καθιέρωση ενός προγράμματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την αναφορά προσβολών που παρατηρούνται στο διαδίκτυο.

Με τα συμπεράσματα του αυτά το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλούσε τα κράτη μέλη, την Europol και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανάληψη μέτρων, έτσι ώστε να συμβάλλουν ο καθένας με την σειρά του στην δημιουργία του προγράμματος για την αναφορά των προσβολών και την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το έγκλημα στον κυβερνοχώρο το Συμβούλιο στην αρχή των συμπερασμάτων του τόνισε ότι ένας από τους βασικούς στόχους που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και για την επίτευξη του είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο επικοινωνίας, ώστε να αναπτυχθεί και να

⁶⁹Council of the European Union « Council Conclusions on setting up national alert platforms and a European alert platform for reporting offences noted on the Internet », 2899th Council meeting, Justice and Home Affairs, Luxembourg, 24.10.2008.

βελτιωθεί η κυκλοφορία της πληροφορίας στον κυβερνοχώρο. Σημαντικό ρόλο, επίσης, στον στόχο αυτό θα έπαιζε και η Europol ως το καλύτερο σώμα που θα προωθήσει την στενή συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη έτσι ώστε να εγγυηθεί την προστασία ενάντια σε μορφές διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και να το καταπολεμήσει πιο αποτελεσματικά.

Εν συνεχεία των συμπερασμάτων του υποστήριξε ότι άρχουσα θέση στην ανταλλαγή των πληροφοριών μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου θα είναι «η προώθηση κοινών πρακτικών σε σχέση με την αντιγραφή, απόκτηση, συλλογή και αποθήκευση των πληροφοριών και των δεδομένων»⁷⁰ καθώς επίσης «είναι ζήτημα ανάγκης να υπάρξει συνεργασία στην δράση ενάντια στο έγκλημα στον κυβερνοχώρο και να καθιερωθούν κοινές δράσεις για την διαχείριση τέτοιων προβλημάτων»⁷⁰. Έτσι, λοιπόν, για την προώθηση όλων των παραπάνω κάλεσε όπως προαναφέρθηκε τα κράτη μέλη, την Europol και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβούν σε ενέργειες για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.

Ξεκινώντας από τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπογράμμισε ότι πρέπει να ορίσουν εθνικά συστήματα επαγρύπνησης και αναφορών ή ένα σύστημα κοινό στα περισσότερα από αυτά, προκειμένου να διαχειρίζονται και να συγκεντρώνουν όλες εκείνες τις προειδοποιήσεις των χρηστών για προσβολές σχετικά με το περιεχόμενο που σημειώνονται στο διαδίκτυο. Ακόμη σημείωσε πως θα πρέπει να εξοπλίσουν τα εθνικά συστήματα και με μία σελίδα στο διαδίκτυο όπου οι πολίτες θα μπορούν να αναφέρουν το παράνομο περιεχόμενο, ενώ παράλληλα θα ενθαρρυνθεί και η συνεργασία ανάμεσα στις ιδιωτικές εταιρείες και τον δημόσιο τομέα ενάντια σε εγκλήματα παιδικής πορνογραφίας.

Όσον αφορά την Europol, το Συμβούλιο την κάλεσε να δημιουργήσει και να ηγείται μίας πλατφόρμας σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα είναι η βάση για την σύγκλιση των εθνικών συστημάτων αναφορών και ταυτόχρονα θα συμπληρώνεται από αυτά ενώ ο σκοπός της θα είναι να συγκεντρώνει και να διαχειρίζεται σε επίπεδο ευρωπαϊκό τις πληροφορίες για το παράνομο περιεχόμενο στο ίντερνετ. Επιπροσθέτως την καλεί να δημιουργήσει και αυτή μία ευρωπαϊκή ιστοσελίδα για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο που θα περιέχει πληροφορίες αναφορικά με τις πλατφόρμες που λειτουργούν σε επίπεδο κρατών μελών.

⁷⁰ Council of the European Union, οπ.π. σελ. 8.

Στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τα συμπεράσματα του Συμβουλίου επικεντρώνονται αποκλειστικά και μόνο στην χρηματοδότηση εργασιών ενάντια στο έγκλημα στον κυβερνοχώρο σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ωστόσο το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα συμπεράσματά του πέρα από τις προτάσεις που έκανε στα κράτη μέλη, την Europol και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την καταπολέμηση των προσβολών που παρατηρούνται στο διαδίκτυο, πρότεινε και την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών για το ποινικό μητρώο εγκληματιών σε κάθε κράτος μέλος ή αλλιώς “the European Criminal Records Information System(ECRIS)”⁷¹. Πιο αναλυτικά, ο σκοπός δημιουργίας αυτού του συστήματος είναι οι αρμόδιες αρχές κάθε κράτους – μέλους να πληροφορούνται για το ποινικό μητρώο και τις ποινικές καταδίκες των εγκληματιών των διαφόρων κρατών – μελών. Συγκεκριμένα όπως ορίζεται στην πρόταση απόφασης – πλαισίου του Συμβουλίου για την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου το σύστημα αυτό «θα διέπει τις ηλεκτρονικές ανταλλαγές πληροφοριών προερχόμενων από τα εθνικά ποινικά μητρώα, ιδίως σε σχέση με τις πληροφορίες για την αξιόποινη πράξη για την οποία υπήρξε ποινική καταδίκη και τις πληροφορίες για το περιεχόμενο της ποινικής καταδίκης»⁷².

Περαιτέρω τα κράτη μέλη θα είναι απόλυτα υπεύθυνα για την διαχείριση των δικών τους δεδομένων για τα ποινικά μητρώα, χωρίς να είναι δυνατή η on – line πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων των υπόλοιπων κρατών μελών και η ανταλλαγή των πληροφοριών θα γίνεται μέσα από κοινό σύστημα πρωτοκόλλων όπως είναι το ECRIS. Να σημειωθεί, τέλος, ότι έχει διεξαχθεί ένα πιλοτικό πρόγραμμα από 14 κράτη μέλη με στόχο την αλληλοσύνδεση των εθνικών τους βάσεων δεδομένων ποινικών μητρώων και τα αποτελέσματα θα προσφέρουν την βάση για ακόμη περισσότερη εργασία και προσπάθεια στην ανταλλαγή των πληροφοριών.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα επιχειρηθεί μία ανάλυση των εθνικών μέτρων προστασίας των ανηλίκων με κυριότερη έμφαση στις ενέργειες της Ελλάδας.

⁷¹Council of the European Union « Council Conclusions on setting up national alert platforms and a European alert platform for reporting offences noted on the Internet» , 2899th Council meeting, Justice and Home Affairs, Luxembourg, 24.10.2008, σελ. 19.

⁷²COM(2008) 332 τελικό «Πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου (ECRIS) κατ’ εφαρμογή του άρθρου 11 της απόφασης – πλαισίου 2008/XX/ΔΕΥ», 27.5.2008, άρθρο 1, σελ. 12.

2] ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΊΝΤΕΡΝΕΤ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Η προστασία των ανηλίκων στο Ίντερνετ από κινδύνους όπως η παιδική πορνογραφία, είναι ένα φαινόμενο που δεν απασχόλησε μόνο την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και το εσωτερικό των κρατών – μελών της. Ο λόγος είναι ότι η πορνογραφία των ανηλίκων έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις σήμερα, εξαιτίας της ραγδαίας εξάπλωσης του διαδικτύου. Συγκεκριμένα όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε άρθρο στην εφημερίδα Το Βήμα στις 10 Απριλίου 2005, η παιδική πορνογραφία «θυμίζει τον μύθο της Λερναίας Υδρας. Κόβεις ένα κεφάλι και φυτρώνουν δύο»⁷³.

Με άλλα λόγια, η μη προστασία των ανηλίκων από τέτοια φαινόμενα έχει αποκτήσει ανεξέλεγκτες διαστάσεις στα διάφορα κράτη και οι αιτιολογήσεις που δίνονται για αυτό είναι τόσο ψυχολογικές και κοινωνικές όσο και καθαρά οικονομικές, αφού ο τζίρος από την εμπλοκή με διακίνηση παράνομου υλικού φτάνει ετησίως έως και το 1 δις ευρώ. Αυτό με την σειρά του, λοιπόν, σημαίνει πως κερδισμένοι βγαίνουν όσοι εμπλέκονται σε αυτό το αρρωστημένο παιχνίδι κακοποίησης των παιδιών και χαμένοι τα ίδια τα παιδιά, των οποίων οι αθώες ψυχές θα έχουν τραυματιστεί και σημαδευτεί εσαεί από αυτή την βάνανυση εκμετάλλευση.

Το αποτέλεσμα της τεράστιας διεύρυνσης του φαινομένου ήταν χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προβούν στην λήψη ενεργειών στο εσωτερικό τους είτε με την θέσπιση εσωτερικών νόμων σε εφαρμογή κοινοτικών ενεργειών, είτε να υπογράψουν και να επικυρώσουν διεθνείς συμβάσεις σχετιζόμενες με το θέμα. Μία από αυτές τις χώρες όπου η παιδική πορνογραφία παρουσιάζει έξαρση τα τελευταία, ιδίως, χρόνια είναι η Ελλάδα, γύρω από την οποία θα επικεντρωθεί η ανάλυση του δευτέρου κεφαλαίου. Συγκεκριμένα η δίωξη του ηλεκτρονικού εγκλήματος τα τρία τελευταία χρόνια ήρθε αντιμέτωπη με 128 υποθέσεις παιδικής πορνογραφίας, γεγονός που κατέστησε επιτακτική την ανάγκη για ανάληψη μέτρων. Πιο ειδικά τα μέτρα αυτά ήταν :

⁷³ Βυθούλας Δ. – Νέδος Β. – Τσώλη Μαρία « ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ. Η Λερναία Υδρα του Internet», εφ. Το Βήμα, 10 Απριλίου 2005, σελ Α32.

ij) ΝΟΜΟΣ 2101/1992 «ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ».

Μία πρώτη ενέργεια που λήφθηκε από την χώρα μας και είχε να κάνει με την κύρωση διεθνών συμβάσεων ήταν ο νόμος 2101/1992⁷⁴ που επικύρωσε την **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού**, η οποία υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989 και έχει κυρωθεί από 191 κράτη της διεθνούς κοινότητας. Η Σύμβαση αυτή που θεωρείται ως ένα από τα πιο σημαντικά κείμενα του διεθνούς δικαίου, εφόσον κατοχυρώνει τα ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα των παιδιών και γενικότερα την ολοκληρωμένη προστασία τους, αποδεικνύει την προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας για καταπολέμηση των προβλημάτων που σχετίζονται με την παιδική ηλικία, ενώ παράλληλα εντάσσεται σε μία ευρύτερη θέση νομικής αναγνώρισης του παιδιού σε διεθνές επίπεδο⁷⁵.

Ο νόμος αυτός που κυρώνει την σύμβαση περιλαμβάνει δύο άρθρα, όπου στο πρώτο άρθρο παρουσιάζεται σε ελληνική μετάφραση όλο το κείμενο της Σύμβασης. Αν θελήσουμε να παρουσιάσουμε όλο το κείμενο της σε μία παράγραφο, τα πιο σημαντικά κομμάτια που θα ξεχώριζαν θα ήταν ο ορισμός του τι είναι παιδί, έτσι όπως ορίζεται στο άρθρο 1, η κατοχύρωση δικαιωμάτων σαν την ελευθερία έκφρασης με το άρθρο 13 και σκέψης με το άρθρο 14. Ακόμη ένα πολύ σημαντικό δικαίωμα που κατοχυρώνεται είναι αυτό των άρθρων 6 και 7 για το δικαίωμα που έχει ένα παιδί στην ζωή, στην ανάπτυξη, στο όνομα, στην ιθαγένεια αλλά και στο να γνωρίζει τους γονείς του, καθώς επίσης διαμορφώθηκαν και οι προϋποθέσεις για προστασία των παιδιών των προσφύγων στο άρθρο 22, των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο άρθρο 23 και αναγνωρίστηκε ο σημαντικός και πρωτεύων ρόλος που παίζουν η οικογένεια και οι γονείς.

Εκτός, βέβαια, από την προηγούμενη γενική αναφορά σε κάποια από τα πιο ουσιώδη στοιχεία της Διεθνούς Σύμβασης, θα πρέπει να γίνει και μία ειδική μνεία σε ένα μόνο άρθρο που σχετίζεται με το μελετώμενο μέρος της εργασίας, της προστασίας των ανηλίκων στο Internet. Πρόκειται για το άρθρο 34 με τίτλο 'προστασία από σεξουαλική εκμετάλλευση και βία' και το οποίο κατοχυρώνει τα εξής: «τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατέψουν το

⁷⁴ Νόμος 2101/1992, «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού», ΦΕΚ Α' 192/02.12.1992.

⁷⁵ Νάσκου – Περράκη Π., Χρυσόγονος Κ., Ανθόπουλος Χ.,(2002), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη*, σελ. 13

παιδί από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας. Για το σκοπό αυτόν, τα Κράτη, ειδικότερα, παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν : α) την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα, β) την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες, γ) την εκμετάλλευση των παιδιών για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα»⁷⁶. Ο σκοπός του άρθρου αυτού είναι να προστατέψει τα παιδιά από κινδύνους σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης τους που τους στερούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και αθωότητά τους και γι αυτό αποτέλεσε και την αφορμή για ανάληψη ενεργειών και σε κοινοτικό επίπεδο, όπως ήταν η κοινή δράση του 1997 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών που αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο(βλέπε κεφ.1, ενέργεια ii). Η διάταξη του άρθρου, ωστόσο, που μας αφορά περισσότερο είναι η παράγραφος γ) η οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη που είναι μέλη της σύμβασης να λαμβάνουν όλες εκείνες τις απαραίτητες ενέργειες, που θα απαγορεύουν την οποιαδήποτε χρησιμοποίηση των ανηλίκων με στόχο την εκμετάλλευσή τους για την παραγωγή παράνομου υλικού και παραπλάνησης τους για την συμμετοχή τους σε τέτοιο υλικό το οποίο στην συνέχεια διαδίδεται και πωλείται μέσω του διαδικτύου.

Το δεύτερο άρθρο του παρόντος νόμου σημειώνει την έναρξη ισχύος αυτού του νόμου που είναι η ημέρα δημοσίευσής του στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στην ουσία με τον νόμο αυτό δεν επέρχεται κάποια αλλαγή στην ήδη υπάρχουσα εσωτερική νομοθεσία, απλά κατοχυρώνονται νομικά τα δικαιώματα των παιδιών και αποδεικνύεται η σημαίνουσα αξία που έχει αυτή η ευαίσθητη ηλικία για την κοινωνία μας.

⁷⁶ Νόμος 2101/1992, «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού», ΦΕΚ Α' 192/02.12.1992, άρθρο 34, σελ. 4116.

ii] ΝΟΜΟΣ 3064/2002 «ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ΤΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΑΡΩΓΗ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΥΤΩΝ».

Μία δεύτερη, εξίσου σημαντική ενέργεια, υπήρξε ο νόμος 3064/2002⁷⁷ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας των ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών. Η θέσπιση του νόμου ήταν, επίσης, το αποτέλεσμα συμμόρφωσης και εναρμόνισης της εσωτερικής νομοθεσίας με τις διεθνείς κατευθύνσεις, όπως η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο που υπογράφηκε στην Βουδαπέστη το 2001 και η απόφαση – πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ⁷⁸ για την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων. Το βασικό χαρακτηριστικό του, ήταν η καθιέρωση στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα, της πορνογραφίας των ανηλίκων με το άρθρο 348^A, που προστέθηκε με το άρθρο 6 του νόμου. Ειδικότερα, πορνογραφικό υλικό με βάση την παράγραφο 2 του άρθρου 348^A είναι «κάθε περιγραφή ή πραγματική ή εικονική αποτύπωση, σε οποιονδήποτε υλικό φορέα, του σώματος ανηλίκου που αποσκοπεί στην γενετήσια διέγερση, καθώς και η καταγραφή ή αποτύπωση σε οποιονδήποτε υλικό φορέα πραγματικής προσποιητής ή εικονικής ασελγούς πράξης που ενεργείται για τον ίδιο σκοπό από ή με ανήλικο»⁷⁹.

Οι παράγραφοι 1 και 3 του άρθρου του Ποινικού Κώδικα περιλαμβάνουν διατάξεις που αφορούν τις ποινές που θα επιβάλλονται σε αυτούς που προβαίνουν στην διάπραξη τέτοιων εγκληματικών πράξεων. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί πως η παράγραφος 1 πέρα από τις ποινές περιγράφει και τους τρόπους που θεωρούνται από τον νομοθέτη ως εγκληματική δράση και κατά συνέπεια πρέπει να τιμωρηθούν. Πιο συγκεκριμένα, αυτοί οι τρόποι είναι η κατοχή, η παρασκευή, η προμήθεια, η διακίνηση, η αγορά και η πώληση πορνογραφικού υλικού⁸⁰. Οι ποινές, βέβαια, που αναλογούν στις προηγούμενες εγκληματικές δράσεις είναι με μορφή πλημμελήματος, δηλαδή, φυλάκιση ενός έτους και χρηματική ποινή από δέκα έως και εκατό χιλιάδες

⁷⁷ Νόμος 3064/2002 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών», ΦΕΚ τ. Α 248/15.10.2002.

⁷⁸ Απόφαση – πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ της 19^{ης} Ιουλίου 2002 του Συμβουλίου περί της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, ΕΕ L 203/1, της 1ης/8/2002.

⁷⁹ Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 348^A, §2, σελ. 138.

⁸⁰ Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 348^A, §1, σελ. 138.

ευρώ. Στην παράγραφο 3 προβλέπονται επίσης ποινές για αυτούς που θα προβούν στην εκτέλεση των πράξεων της πρώτης παραγράφου, όπου όμως η τιμωρία θα έχει την μορφή κακουργήματος, όταν το πορνογραφικό υλικό που προέκυψε είναι αποτέλεσμα «εκμετάλλευσης της ανάγκης, της πνευματικής αδυναμίας, της κουφότητας ή της απειρίας ανήλικου ή με την άσκηση σωματικής βίας κατ' αυτού»⁸¹.

Με δυο λόγια, ο νομοθέτης αυτό που ήθελε να πετύχει ήταν στο νέο άρθρο του Ποινικού Κώδικα για την πορνογραφία ανηλίκων να συμπεριλάβει στις αξιόποινες πράξεις πέρα από την κατοχή, παραγωγή, διακίνηση και αγορά του παράνομου περιεχομένου και την περίπτωση που το περιεχόμενο αυτό έχει δημιουργηθεί με την χρήση μέσων που θα συνεπάγονται την εκμετάλλευση της αδυναμίας του ανήλικου να αντισταθεί είτε λόγω έλλειψης εμπειριών, πνευματικής ανωριμότητας είτε και λόγω ανάγκης οικονομικής. Έτσι κάποιος που προβαίνει στην εκτέλεση όλων όσων ορίζει η παράγραφος 3, οι ποινές που θα του επιβληθούν θα αναλογούν σε κάθειρξη δέκα χρόνια και χρηματική ποινή πενήντα έως εκατό χιλιάδων ευρώ, ενώ αν η πράξη του επιφέρει την βαριά σωματική βλάβη του ανήλικου, τότε θα τιμωρηθεί με φυλάκιση δέκα χρόνων και ποινή χρηματική εκατό έως πεντακόσιες χιλιάδες ευρώ.

Παρόλα αυτά, ο νόμος αυτός έχει και ένα αρνητικό σημείο που αφορά την τιμωρία αυτών που διακινούν, προμηθεύονται, παράγουν και κατέχουν πορνογραφικό υλικό. Δηλαδή, σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 348^A μόνο όσοι προβαίνουν στην εκτέλεση των προηγούμενων πράξεων με απώτερο σκοπό το κέρδος θα πρέπει να φυλακίζονται ή να πληρώνουν χρηματικό πρόστιμο. Με άλλα λόγια ο σκοπός της κερδοσκοπίας είναι το βασικό προαπαιτούμενο για την δίωξη τέτοιων εγκλημάτων. Αυτό, λοιπόν, σημαίνει πως ο δράστης θα τιμωρείται γιατί κερδοσκοπεί και όχι γιατί προσέβαλλε κάποιο έννομο αγαθό, με αποτέλεσμα το φρόνημά του να είναι αυτό που θα μετράει περισσότερο και η πράξη της πορνογραφίας να περνάει σε δεύτερη μοίρα και να παραμένει ατιμώρητη τις πιο πολλές φορές. Συνεπώς, κάποιος που σαν στόχο του έχει την διακίνηση πορνογραφικού υλικού στο διαδίκτυο, χωρίς να αποσκοπεί στο κέρδος ή κάποιος που προβαίνει στην παρασκευή πορνογραφικού υλικού για την προσωπική του ικανοποίηση και στην συνέχεια το μοιράζεται με τους φίλους του δεν μπορεί κατά το άρθρο 348^A να κριθεί ως αξιόποινος⁸².

⁸¹ Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 348^A, § 3, σελ.138.

⁸² Κιούπης Δ. – Ιωαννίδου Α. (2007), *Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο*, σελ. 64-65.

Άρα παρατηρούμε πως παραμένουν εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου εκείνες οι περιπτώσεις πορνογραφίας ανηλίκων που το στοιχείο της κερδοσκοπίας είτε θα απουσιάζει, είτε θα αποδεικνύεται ότι δεν υπάρχει. Η παράνομη, όμως, πράξη που τιτλοφορείται παιδική πορνογραφία παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματα και άρχουσες αξίες της πιο ευαίσθητης χορδής της κοινωνίας που ονομάζονται παιδιά και επομένως δεν είναι δυνατόν, ούτε δικαιολογείται να της δίνεται ο χαρακτηρισμός και να της αποδίδεται τιμωρία σαν να επρόκειτο μόνο για έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης. Τελειώνοντας, βέβαια, με αυτή την πρώτη εθνική ενέργεια πρέπει να τονίσουμε πως στο νέο νόμο 3625/2007, για τον οποίο θα γίνει λεπτομερής αναφορά στην συνέχεια του δεύτερου κεφαλαίου, ο σκοπός της κερδοσκοπίας αποσυνδέεται από την υπόσταση του εγκλήματος και πλέον αυτό που παίζει πρωτεύοντα ρόλο είναι η πρόθεση του δράστη.

iii] **ΆΡΘΡΑ 57 ΚΑΙ 59 ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ.**

Εκτός από το νόμο 3064/2002 που ενσωμάτωσε στον Ποινικό Κώδικα το άρθρο 348^A για την πορνογραφία των ανηλίκων, αναφορά και αντιμετώπιση του φαινομένου έχει υπάρξει και στο Αστικό Δίκαιο. Πιο ειδικά, τα **άρθρα 57 και 59 του Αστικού Κώδικα** κάνουν αναφορά με τις διατάξεις τους στην πορνογραφία ως παραβίαση της προσωπικότητας του ανήλικου.

Ξεκινώντας την ανάλυση μας στο άρθρο 57, στην πρώτη παράγραφο ο ανήλικος, του οποίου η προσωπικότητα έχει προσβληθεί έχει δικαίωμα να ζητήσει την οριστική παύση της προσβολής του που προέρχεται μέσα από την παραγωγή και διάδοση του πορνογραφικού υλικού. Στην δεύτερη παράγραφο ορίζεται χαρακτηριστικά πως «αν η προσβολή της προσωπικότητας του ανήλικου συνιστά και αδικοπραξία, ο ανήλικος έχει και αξίωση αποζημιώσεως»⁸³. Στην ουσία αυτό που τονίζεται με το άρθρο 57 είναι η δυνατότητα που έχει ο ανήλικος να αξιώσει την προστασία του νομικά, μέσα από την παύση χρησιμοποίησης του υλικού που προσβάλλει την προσωπικότητα του και την παροχή αποζημιώσεως. Με το άρθρο 59 αυτό που ορίζεται είναι ότι ο προσβαλλόμενος ανήλικος μπορεί να ζητήσει ικανοποίηση της ηθικής του βλάβης μέσω της χρηματικής ικανοποίησης. Ακόμη παρατηρούνται τρία βασικά πράγματα από το Αστικό Κώδικα. **Πρώτον**, το δικαίωμα επιμέλειας του ανήλικου χαρακτηρίζεται ως ένα απόλυτο δικαίωμα το οποίο μπορεί

⁸³ Πετρίδης Ε (2007), *Πορνογραφία Ανηλίκων*, σελ. 12.

να προσβληθεί από οποιονδήποτε, **δεύτερον** στην περίπτωση της παρούσας μελέτης δηλαδή της πορνογραφίας του ανηλίκου, το δικαίωμα που προσβάλλεται είναι το απόλυτο δικαίωμα της επιμέλειας του προσώπου του θύματος και **τρίτον** ο φορέας που έχει το δικαίωμα της επιμέλειας του προσώπου όπως είναι οι γονείς έχει την δυνατότητα να αναπτύξει κατά αυτού που προσβάλλει την προσωπικότητά του αγωγή για άρση της προσβολής και να αξιώσει αποζημίωση για αδικοπραξία και ηθική βλάβη⁸⁴.

iv] ΝΟΜΟΣ 3625/2007 «ΚΥΡΩΣΗ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ, ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

Όπως ήδη αναφέρθηκε στην αρχή του δευτέρου κεφαλαίου, οι εθνικές ενέργειες στην περίπτωση της Ελλάδας δεν επικεντρώθηκαν μόνο στην ενσωμάτωση στον Ποινικό και τον Αστικό του Κώδικα άρθρων που να αφορούν το παράνομο αυτό έγκλημα, αλλά εντοπίζονταν και στην υπογραφή και κύρωση διεθνών πράξεων. Μία δεύτερη διεθνής πράξη μετά από την Σύμβαση για τα δικαιώματα του Παιδιού, που υπέγραψε και επικύρωσε η χώρα μας ήταν το **Προαιρετικό Πρωτόκολλο** που συμπλήρωνε την διεθνή σύμβαση, **σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία** και που υιοθετήθηκε στις 25 Μαΐου 2000 με το ψήφισμα 54/263 από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η κύρωση του Πρωτοκόλλου έγινε από την Ελλάδα με την κατάθεση στην Βουλή στις 22 Νοεμβρίου 2007 του σχεδίου νόμου και την κύρωση του με το **νόμο 3625/2007**⁸⁵ στις 17 Δεκεμβρίου 2007. Είναι χρήσιμο να γίνει μία συνοπτική παρουσίαση όλων όσων ορίζει το προαιρετικό πρωτόκολλο, έτσι όπως παρατίθενται σε αγγλική και ελληνική μετάφραση στο πρώτο άρθρο του νόμου, πριν προχωρήσουμε στις αλλαγές που επιφέρει η ψήφιση του σε κάποια από τα άρθρα του Ποινικά Κώδικα και ιδίως στο άρθρο 348^A.

Πιο αναλυτικά, ο βασικός σκοπός του Πρωτοκόλλου είναι ότι τα κράτη που θα το υπογράψουν και θα το επικυρώσουν, θα εντείνουν τις ενέργειες τους στη εξάλειψη φαινομένων όπως είναι η εμπορία παιδιών, η παιδική πορνεία και η παιδική πορνογραφία. Παιδική πορνογραφία βάσει του άρθρου 2 του πρωτοκόλλου ορίζεται

⁸⁴ Πετρίδης Ε (2007), *οπ.π.*, σελ 12.

⁸⁵ Νόμος 3625/2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 290/24.12.2007.

«κάθε αναπαράσταση, με οποιοδήποτε μέσο, ενός παιδιού που εμπλέκεται σε πραγματικές ή προσομοιωμένες γενετήσιες δραστηριότητες, ή οποιαδήποτε αναπαράσταση των γεννητικών οργάνων ενός παιδιού, πρωταρχικά για γενετήσιους σκοπούς»⁸⁶. Επιπλέον, τα κράτη υποχρεώνονταν να ελέγχουν το ποινικό τους δίκαιο και να εξασφαλίσουν ότι τέτοια εγκλήματα θα καλύπτονται πλήρως από αυτό, καθώς επίσης σύμφωνα με το άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου να αναπτύξουν μεταξύ τους την απαραίτητη συνδρομή. Συγκεκριμένα η συνδρομή των κρατών θα κινούνταν γύρω από έρευνες για ποινικές διαδικασίες ή διαδικασίες έκδοσης αναφορικά με τα εγκλήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία.

Ωστόσο, τα κράτη σύμφωνα και με το άρθρο 8 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου θα αποσκοπούσαν στην υιοθέτηση μέτρων που θα προστάτευαν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των παιδιών που είχαν πέσει θύματα τέτοιων πράξεων είτε μέσα από την ενημέρωσή τους για τα δικαιώματά τους, είτε μεριμνώντας για την ασφάλειά τους και την ασφάλεια των οικογενειών τους. Το άρθρο 9 όριζε πως τα κράτη – μέλη θα υιοθετήσουν και θα εφαρμόζουν νόμους και προγράμματα που θα συμβάλλουν στην πρόληψη τέτοιων εγκλημάτων, ενώ παράλληλα θα προάγουν την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των μέσων ενημέρωσης αναφορικά με τις αρνητικές και αλγεινές επιπτώσεις που έχει η εμπορία των ανθρώπων, η παιδική πορνεία και η παιδική πορνογραφία. Ακόμη θα πρέπει να εξασφαλίσουν και την κατάλληλη συνδρομή στα θύματα – ανήλικοι μέσω της επανένταξής τους στην κοινωνία και την ψυχολογική τους ανάκτηση. Ολοκληρώνοντας την συνοπτική παρουσίαση του Πρωτοκόλλου το άρθρο 10 προέβλεπε την ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας των κρατών – μελών. Πιο ειδικά, αυτή θα εξασφαλιζόταν και θα ενισχύονταν με την ανάληψη μέτρων σε διμερές ή περιφερειακό επίπεδο για την δίωξη και τιμωρία των υπεύθυνων τέτοιων πράξεων και την αντιμετώπιση των αιτιών που έχουν την ρίζα τους σε προβλήματα όπως είναι η φτώχεια, η κοινωνική υπανάπτυξη και που οδηγούν στην ευαισθησία των παιδιών και στην αδυναμία τους να αντισταθούν στην εμπορία, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία⁸⁷.

Είναι χρήσιμο να ειπωθεί πως με αυτό το νόμο δεν επικυρώνεται μόνο το πρόσθετο Πρωτόκολλο στην Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εμπορία των παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, αλλά επήλθαν και

⁸⁶Νόμος 3625/2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 290/24.12.2007, σελ 5855.

⁸⁷ Νόμος 3625/2007, οπ.π., σελ 5857-5858.

κάποιες πολύ βασικές τροποποιήσεις σε ορισμένα άρθρα του Ποινικού Κώδικα της χώρα μας, ανάμεσα τους και στο άρθρο 348^A που αφορά την πορνογραφία των ανηλίκων το οποίο πλέον αποτελείται από τέσσερις παραγράφους. Πιο συγκεκριμένα οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου με τις ποινές τροποποιούνται και η κερδοσκοπία ως βασικός σκοπός διάπραξης του εγκλήματος αντικαθίσταται από την πρόθεση. Με άλλα λόγια η κερδοσκοπία αποσυνδέεται από την υπόσταση του εγκλήματος της πορνογραφίας και αντικαθίσταται από την διαπίστωση και μόνο της πρόθεσης του δράστη ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο το πλαίσιο προστασίας του ανήλικου. Αυτό, λοιπόν, σημαίνει ότι πλέον ο δράστης θα τιμωρείται ακόμα και όταν ο στόχος του από την διάπραξη του εγκλήματος δεν είναι αποκλειστικά η αποκόμιση κέρδους. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που προστίθεται στο άρθρο 348^A είναι και η συμπερίληψη στον ορισμό της παιδικής πορνογραφίας η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή για την αποτύπωση και διάδοση τέτοιου υλικού. Έτσι ο νέος ορισμός στην παράγραφο 3 χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «υλικό παιδικής πορνογραφίας συνιστά η αναπαράσταση ή η πραγματική ή εικονική αποτύπωση σε ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό φορέα του σώματος ή μέρους του σώματος του ανήλικου, κατά τρόπο που προδήλως προκαλεί γενετήσια διέγερση, καθώς και πραγματικής ή εικονικής ασελγούς πράξης που διενεργείται από ή με ανήλικο»⁸⁸.

Παρόλα αυτά η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή για την διάδοση του υλικού δεν συμπεριλαμβάνεται μόνο στον ορισμό της παιδικής πορνογραφίας, αλλά και στην επιβολή ποινών. Συγκεκριμένα, στην νέα παράγραφο 2 του άρθρου 348^A ορίζεται πως όποιος προβαίνει στην παραγωγή, κατοχή, διάδοση παράνομου υλικού μέσα κυρίως από την χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή με το διαδίκτυο θα τιμωρείται με φυλάκιση δύο χρόνων και επιβολή χρηματικής ποινής από 50 έως 300 χιλιάδες ευρώ. Αντίθετα, στην πρώτη παράγραφο οι ποινές που επιβάλλονται για τις ίδιες ακριβώς ενέργειες, χωρίς την χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, θα είναι φυλάκιση ενός έτους και χρηματική ποινή από 10 έως 100 χιλιάδες ευρώ. Η τέταρτη και τελευταία παράγραφος προσθέτει σε όλα όσα ήδη ορίζονταν στο άρθρο 348^A του Ποινικού Κώδικα, ότι αν η παραγωγή του πορνογραφικού υλικού επιφέρει τον θάνατο στον ανήλικο – θύμα τότε ο δράστης θα τιμωρηθεί με ισόβια κάθειρξη.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που προέκυψε από τον νόμο είναι η δημοσιοποίηση των ονομάτων όλων αυτών που κατηγορούνται για πράξεις που

⁸⁸ Νόμος 3625/2007, οπ.π., σελ 5859

σχετίζονται και τελούνται σε βάρος των ανηλίκων, όπως είναι η παιδική πορνογραφία. Ειδικότερα, το τελευταίο άρθρο του παρόντος νόμου, το άρθρο 8, ορίζει πως οι διατάξεις του **νόμου 2472/1997**⁸⁹ που αφορά την προστασία του ατόμου από επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, θα είναι άνευ εφαρμογής στην περίπτωση που η επεξεργασία των δεδομένων θα γίνεται από τις δικαστικές ή τις εισαγγελικές αρχές προκειμένου να επιβεβαιώσουν και να επιφέρουν την τιμωρία των εγκλημάτων που σχετίζονται με τους ανήλικους και τελούνται σε βάρος τους. Όπως συγκεκριμένα αναφέρεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 8 υπάρχει η δυνατότητα να επιτραπεί η δημοσιοποίηση των δεδομένων μετά από άδεια της εισαγγελικής αρχής για τα αδικήματα που αφορούν ανήλικα παιδιά με μοναδικό σκοπό «την προστασία του κοινωνικού συνόλου, των ανηλίκων, των ευάλωτων ή ανίσχυρων πληθυσμιακών ομάδων»⁹⁰. Με δυο λόγια, λοιπόν, βλέπουμε πως με τον νόμο αυτό επέρχεται ένα πολύ σημαντικό αποτέλεσμα, που είναι, πλέον, η δημοσιοποίηση των προσωπικών στοιχείων όλων αυτών που σε βάρος τους έχουν ασκηθεί ποινικές διώξεις ή έχουν επιβληθεί καταδικές που αφορούν κοινωνικά εγκλήματα σαν και αυτό της παιδικής πορνογραφίας.

Ωστόσο πρέπει να τονίσουμε ότι η δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων των ατόμων που σχετίζονται με τα αδικήματα της παιδικής πορνογραφίας έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη κριτικής απέναντι στο άτομο. Πιο συγκεκριμένα, έχουν αναπτυχθεί τέσσερα ερωτήματα αναφορικά με την νέα αλλαγή που επέρχεται με το άρθρο 8 του παρόντος νόμου και είναι τα εξής : α] η δημοσιοποίηση των ποινικών διώξεων είναι αναγκαίο μέτρο; β] η δημοσιοποίηση των καταδικών θεωρείται ότι προσθέτει μία επιπλέον κύρωση; γ] η δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων είναι συμβατή με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ); και δ] είναι συνταγματική; Με άλλα λόγια εκείνο που έχει υποστηριχθεί αφορά στην αρχή της αναλογικότητας, αν και κατά πόσο δηλαδή τα μέτρα αυτά είναι απαραίτητα να λαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές.

Αν προσπαθούσαμε σε αυτό το σημείο να δώσουμε μία απάντηση στα προαναφερθέντα ερωτήματα, αυτό που θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε είναι ότι η δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων δεν είναι ούτε συνταγματική, αλλά ούτε

⁸⁹Νόμος 2472/1997, «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ΦΕΚ Α' 50/10.4.1997.

⁹⁰Νόμος 3625/2007, «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 290/24.12.2007, σελ. 5862.

επιτρέπεται και από την ΕΣΔΑ. Εντούτοις όμως, η δημοσιοποίηση των καταδικών και των ποινικών διώξεων θα μπορούσε να ληφθεί ως ένα μέσο που ενδεχομένως να οδηγούσε σε μία αποτελεσματική μείωση του φαινομένου της παιδικής πορνογραφίας και αυτό γιατί μέσα από την γνωστοποίηση τους θα αποτρέπονταν μελλοντικές ενέργειες διάπραξης κοινωνικών εγκλημάτων που αφορούν ανήλικα παιδιά, όπως είναι η παιδική πορνογραφία, είτε από μεμονωμένα άτομα, είτε από κυκλώματα παιδεραστίας και παιδικής πορνείας.

Βέβαια πέρα από την ανάπτυξη των τεσσάρων ερωτημάτων και τις πιθανές απαντήσεις τους, αυτό που έχει υποστηριχθεί είναι ότι ίσως θα ήταν πιο σωστό η άδεια για την δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων των κατηγορουμένων να μην δίνεται από τις εισαγγελικές ή δικαστικές αρχές, αλλά να την δίνει *ad hoc* η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων. Έτσι θα είναι πιο αντικειμενική η δημοσιοποίηση των δεδομένων στις περιπτώσεις που αυτή κρίνεται απαραίτητη.

Κλείνοντας την ανάλυση του νόμου πρέπει να αναφερθεί πως αυτό ήδη βρίσκεται σε ισχύ από τις 24 Ιανουαρίου 2008, ένα μήνα μετά από την δημοσίευση του στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ν] ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ.

Μία ακόμη εθνική ενέργεια από την πλευρά της Ελλάδας σε διεθνές επίπεδο που αφορούσε την υπογραφή διεθνών συμβάσεων ήταν και η σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 2001 στην Βουδαπέστη και ισχύει από την 1^η Ιουλίου 2004 και τονίζει ότι τα κράτη που θα την κυρώσουν θα καταστείλουν με ποινικά μέτρα την παραγωγή, διανομή και κατοχή πορνογραφικού υλικού. Η Ελλάδα ανήκει στις 21 χώρες από τις 47 που είναι μέλη του Συμβουλίου που την έχουν υπογράψει, αλλά μέχρι στιγμής δεν την έχει κυρώσει και με την σειρά της να την θέσει σε ισχύ διευκολύνοντας έτσι την ηλεκτρονική παράνομη δράση εκείνων που ασχολούνται με παιδική πορνογραφία. Όπως διευκρινίζεται από ειδικούς στο Στρασβούργο η Ελλάδα και άλλες χώρες που δεν έχουν επικυρώσει την Σύμβαση «αποστερούν τους επιστήμονες και όλους όσους ασχολούνται με την αντιμετώπιση των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, τη δυνατότητα παροχής του απαραίτητου Νόου Χάου και της “on line” υποστήριξης για 24 ώρες την ημέρα και για επτά ημέρες την εβδομάδα, στον

κοινό αγώνα κατά του οργανωμένου εγκλήματος μέσω του Ίντερνετ»⁹¹ και με αυτό τον τρόπο η Ελλάδα δείχνει μία ανεξήγητη αδιαφορία απέναντι στους κινδύνους του κυβερνοχώρου. Ωστόσο έχει ήδη ξεκινήσει η προετοιμασία ενός σχεδίου νόμου που θα κυρώσει την Σύμβαση και θα δοθεί στην Βουλή ως νομοθετική πρωτοβουλία προς ψήφιση.

vii] ΝΟΜΟΣ 3666/2008 «ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ».

Μία πολύ πρόσφατη ενέργεια έγινε από την Ελλάδα με κατάθεση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στις 17 Απριλίου 2008 του νόμου 3666/2008⁹² για την κύρωση της **Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς** που υιοθετήθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2003. Στο νόμο αυτό που ψηφίστηκε από την Βουλή στις 21 Μαΐου 2008, προβλέπεται και ρητή αναφορά στην προστασία των ανηλίκων από κινδύνους παιδικής πορνογραφίας. Πιο συγκεκριμένα, στην αιτιολογική έκθεση που συνόδευε το σχέδιο νόμου, ορίζεται πως τα εγκλήματα της διαφθοράς θα πρέπει να αντιμετωπίζονται όχι ως πλημμελήματα, αλλά ως κακουργήματα και επειδή αυτές οι νέες μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς τα τελευταία χρόνια έχουν εκδηλωθεί με τεράστια ταχύτητα και με θύματα τις πιο πολλές φορές ανήλικα παιδιά, λόγω της εξέλιξης και διάδοσης των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, θεωρήθηκε αναγκαίο από την ελληνική έννομη τάξη στον **νόμο 2225/1994**⁹³ που αφορά το απόρρητο των επικοινωνιών, να υπάρξει άρση του και στις περιπτώσεις των εγκλημάτων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 348^A του Ποινικού Κώδικα για την πορνογραφία των ανηλίκων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 του νέου νόμου για αντικατάσταση ορισμένων διατάξεων του Ποινικού Κώδικα. Με τον τρόπο αυτό θα δίνεται η δυνατότητα στις αρμόδιες αστυνομικές και δικαστικές αρχές να προβαίνουν στον «εντοπισμό ημεδαπών και διεθνών κυκλωμάτων παιδεραστίας και παιδικής πορνείας, που αναπτύχθηκαν και δρουν κατά τα τελευταία χρόνια και που χωρίς την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών μεταξύ των μελών τους, δεν θα είναι δυνατή η

⁹¹Ρούσση. Ν. «ΔΕΝ ΕΠΙΚΥΡΩΣΑΜΕ την ευρωσύμβαση για το ηλεκτρονικό έγκλημα. Ξέφραγο αμπέλι το Ίντερνετ στην Ελλάδα.», εφ. Ελευθεροτυπία, 20 Ιουλίου 2007.

⁹²Νόμος 3666/2008, «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση των συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα», ΦΕΚ 105 Α' / 10.6.2008.

⁹³Νόμος 2225/1994, «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 121 Α' / 20.7.1994.

αποκάλυψη και εξάρθρωση τους, στις περισσότερες αν όχι στο σύνολο των περιπτώσεων»⁹⁴.

Ουσιαστικά παρατηρούμε πως ο νόμος αυτός, είναι μία συνέχεια των όσων είχαν καθοριστεί στο άρθρο 8 του νόμου 3625/2007 στην περίπτωση της άρσης των προσωπικών δεδομένων όταν πρόκειται για εγκλήματα που αφορούν ανήλικους, αφού πλέον θα υπάρχει όταν θεωρείται αναγκαίο και άρση του απορρήτου των επικοινωνιών, προκειμένου οι δράστες και τα κυκλώματα τους να ανακαλύπτονται και να τιμωρούνται για τις απάνθρωπες πράξεις τους σε βάρος των παιδικών ψυχών.

vii] ΝΟΜΟΣ 3727/2008 «ΚΥΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΣΥΜΦΟΡΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ».

Η τελευταία και επίσης πολύ πρόσφατη ενέργεια που έγινε από την Ελλάδα, ήταν κύρωση στις 5 Δεκεμβρίου 2008 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης, η οποία υπογράφηκε στις 25 Οκτωβρίου 2007 στο Λανζαρότε της Ισπανίας (Σύμβαση του Λανζαρότε) με τον νόμο 3727/2008⁹⁵.

Όπως και στην περίπτωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στην Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού σχετικά με την εμπορία των παιδιών την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία που κυρώθηκε με τον νόμο 3625/2007 (βλέπε κεφ. 2, ενέργεια iv), έτσι και εδώ θα γίνει πρώτα μια συνοπτική παρουσίαση των όσων ορίζει η Σύμβαση του Λανζαρότε. Αναλυτικότερα, η Σύμβαση του Λανζαρότε υπήρξε το αποτέλεσμα αιτημάτων μεγάλων κοινωνικών οργανώσεων και ομάδων, κρατών, μη κυβερνητικών οργανώσεων όπου ζητούσαν την λήψη πρόσθετων μέτρων σε αυτά που είχαν μέχρι τότε ληφθεί, όπως η απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ για την καταπολέμηση της

⁹⁴ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση των συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα», §3, σελ 2.

⁹⁵ Νόμος 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 257 Α'/18.12.2008.

γενετήσιας εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, καθώς επίσης και η απόφαση – πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Τα πρόσθετα μέτρα θα έπρεπε να ανταποκρίνονται στην καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών, μετά και από την δραματική έκταση που έχει λάβει τα τελευταία χρόνια.

Οι σκοποί της Σύμβασης του Λανζαρότε έτσι όπως ορίζονται στο κεφάλαιο I, άρθρο 1 είναι οι εξής : «α] η πρόληψη και η καταπολέμηση της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών, β] η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών – θυμάτων γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, γ] η προώθηση της εθνικής και διεθνούς συνεργασίας κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών»⁹⁶. Η πραγματοποίηση, ωστόσο, του κάθε στόχου θα γίνονταν μέσα από την λήψη κάποιων προληπτικών και προστατευτικών μέτρων απέναντι στα παιδιά. Πιο συγκεκριμένα, ξεκινώντας από τα προληπτικά μέτρα⁹⁷, στα οποία αναφέρονται τα άρθρα 4 έως 9 του κεφαλαίου II της Σύμβασης, αυτό που τονίζεται περισσότερο είναι ότι κάθε κράτος μέρος είναι υποχρεωμένο να αναλάβει τα κατάλληλα μέτρα, έτσι ώστε να ενθαρρύνει την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης πάνω σε αυτά τα δύο αδικήματα, να διασφαλίσει ότι οι υποψήφιοι για τα επαγγέλματα που έχουν σχέση με το παιδί δεν έχουν καταδικαστεί για πράξεις γενετήσιας εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, να ενημερώσει τα παιδιά για τους κινδύνους της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης κατά την διάρκεια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, να προωθήσει την πρόσβαση σε προγράμματα ή μέτρα προληπτικής παρέμβασης σχεδιασμένα για αξιολόγηση και αποτροπή κινδύνου διάπραξης των αδικημάτων, να απαγορεύσει την διάδοση υλικού που διαφημίζει τέτοια αδικήματα, να ενθαρρύνει τον ιδιωτικό τομέα και ιδίως τον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, της τουριστικής και ταξιδιωτικής βιομηχανίας και του τομέα των τραπεζικών εργασιών και χρηματοδότησης για συμμετοχή στην επεξεργασία και εφαρμογή πολιτικών για την αποτροπή τέτοιων φαινομένων διαμέσου της μεθόδου της αυτορρύθμισης, αλλά και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας για την κατάλληλη ενημέρωση όλων των πτυχών που έχει η σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση των παιδιών και τέλος να

⁹⁶Νόμος 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 257 Α'/18.12.2008, κεφ. I, άρθρο 1, §1, σελ. 4198.

⁹⁷ Νόμος 3727/2008, οπ.π., κεφ. II, άρθρα 4-9, σελ. 4199-41200.

δημιουργήσουν ανεξάρτητους αρμόδιους εθνικούς ή τοπικούς φορείς για την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Εντούτοις, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο η Σύμβαση του Λανζαρότε δεν περιλάμβανε μόνο προληπτικά μέτρα, αλλά και αρκετά προστατευτικά μέτρα⁹⁸ στα οποία αναφέρονται τα άρθρα 11 έως 14 του κεφαλαίου IV. Ειδικότερα, αυτό που επισημαίνεται περισσότερο είναι ότι και σε αυτή την περίπτωση τα κράτη μέρη της Σύμβασης είναι υποχρεωμένα να λαμβάνουν τα κατάλληλα νομοθετικά μέτρα προκειμένου να θεσμοθετήσουν εκείνα τα κοινωνικά προγράμματα, με στόχο την απαραίτητη υποστήριξη για τα θύματα, τους στενούς συγγενείς και για οποιονδήποτε είναι υπεύθυνος για την φροντίδα τους, να ενθαρρύνουν τις αναφορές υποψίας γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης και να προστατεύσουν τα δικαιώματα και συμφέροντα των θυμάτων, να ενθαρρύνουν και να υποστηρίξουν, επίσης, την δημιουργία υπηρεσιών πληροφοριών σαν τις τηλεφωνικές ή διαδικτυακές γραμμές βοήθειας για την παροχή συμβουλών με απόλυτο σεβασμό στην ανωνυμία των καλούντων, να προσφέρουν την απαραίτητη ψυχική και σωματική συνδρομή στα θύματα και όταν διαπιστωθεί ότι οι γονείς ή οι κηδεμόνες του παιδιού έχουν συμμετάσχει στην γενετήσια εκμετάλλευση και κακοποίηση του, τότε να προβλέπεται η δυνατότητα απομάκρυνσης του υποτιθέμενου δράστη, καθώς επίσης και η δυνατότητα απομάκρυνσης του θύματος από το οικογενειακό του περιβάλλον.

Περαιτέρω κρίνεται αρκετά σημαντικό να σημειωθεί ότι πέρα από τα προληπτικά και προστατευτικά μέτρα η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης προέβλεπε στο άρθρο 10 την λήψη, από το κάθε μέρος, εθνικών μέτρων συντονισμού και συνεργασίας, όπως ο συντονισμός των αρμόδιων, για την προστασία των παιδιών, υπηρεσιών σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, την καταγραφή και συγκέντρωση των δεδομένων και πληροφοριών σε κρατικό και τοπικό επίπεδο και σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, με απώτερο σκοπό την παρακολούθηση και αξιολόγηση του φαινομένου της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών. Επιπροσθέτως ένα ακόμη σημείο που παρατηρείται είναι η απαίτηση από τα κράτη μέρη να συμπεριλάβουν στο ποινικό τους δίκαιο τα αδικήματα που αφορούν την παιδική πορνογραφία και την συμμετοχή του παιδιού σε πορνογραφικές παραστάσεις.

⁹⁸ Νόμος 3727/2008, οπ.π., κεφ. IV, άρθρα 11-14, σελ. 4200.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την περίπτωση των αδικημάτων που καλύπτουν την παιδική πορνογραφία αυτό που υπογραμμίζεται από το διεθνές κείμενο, αφενός στην παράγραφο 1 του άρθρου 20 είναι ότι τα κράτη θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, έτσι ώστε να διασφαλίσουν πως θεσπίζονται ως ποινικά αδικήματα οι από πρόθεση ακόλουθες πράξεις: «α] η παραγωγή παιδικού πορνογραφικού υλικού, β] η προσφορά ή η διάθεση παιδικού πορνογραφικού υλικού, γ] η διανομή ή μετάδοση παιδικού πορνογραφικού υλικού, δ] η προμήθεια παιδικού πορνογραφικού υλικού για ίδια χρήση ή για χρήση τρίτου, ε] η κατοχή παιδικού πορνογραφικού υλικού, στ] η εν γνώσει απόκτηση πρόσβασης σε παιδικό πορνογραφικό υλικό, μέσω της τεχνολογίας της πληροφόρησης και επικοινωνίας»⁹⁹, και αφετέρου στην παράγραφο 2 ορίζεται ως παιδική πορνογραφία «οποιοδήποτε υλικό απεικονίζει οπτικά ένα παιδί να συμμετέχει σε πραγματική ή προσομοιωμένη σαφή γενετήσια συμπεριφορά ή οποιαδήποτε απεικόνιση των γενετικών οργάνων ενός παιδιού κυρίως για γενετήσιους λόγους»¹⁰⁰.

Στην περίπτωση των αδικημάτων που αφορούν την συμμετοχή του παιδιού σε πορνογραφικές παραστάσεις αυτό που υποστηρίζεται είναι πως και εδώ το κάθε μέρος της Σύμβασης θα συμπεριλάβει στο ποινικό του δίκαιο όλα εκείνα τα αδικήματα – συμπεριφορές όπως «α] η στρατολόγηση ενός παιδιού για συμμετοχή σε πορνογραφικές παραστάσεις ή εξώθηση ενός παιδιού να συμμετάσχει σε τέτοιες παραστάσεις, β] ο εξαναγκασμός ενός παιδιού σε συμμετοχή σε πορνογραφικές παραστάσεις ή η αποκόμιση κέρδους από τη συμμετοχή αυτή ή η εκμετάλλευση ενός παιδιού με άλλο τρόπο για τον ίδιο λόγο, γ] η εν γνώσει παρακολούθηση πορνογραφικών παραστάσεων που περιλαμβάνουν τη συμμετοχή παιδιών»¹⁰¹.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των πιο βασικών διατάξεων της Σύμβασης του Λανζαρότε αξίζει να επισημανθεί ότι σημαντικός παράγοντας για την εκπλήρωση όλων όσων προαναφέρθηκαν θα ήταν και η ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας. Πιο ειδικά, όπως αναγράφεται στο άρθρο 38 του κεφαλαίου IX του διεθνούς κειμένου, τα κράτη που είναι μέρη της Σύμβασης θα συνεργάζονται μεταξύ τους και διαμέσου της εφαρμογής της εσωτερικής τους νομοθεσίας θα λαμβάνουν μέτρα με στόχο «α] την παρεμπόδιση και καταπολέμηση της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών, β] την προστασία και παροχή

⁹⁹Νόμος 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 257 Α'/18.12.2008, κεφ. VI, άρθρο 20, §1, σελ. 4201-4202.

¹⁰⁰ Νόμος 3727/2008, σπ.π., άρθρο 20, §2, σελ. 4202.

¹⁰¹ Νόμος 3727/2008, σπ.π., άρθρο 21, § 1, σελ. 4202.

συνδρομής προς τα θύματα, γ] τις ανακρίσεις ή νομικές διαδικασίες σχετικά με τα αδικήματα που θεσπίζονται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση»¹⁰². Με άλλα λόγια, αυτό που επιδιώκει η Σύμβαση με την διεθνή συνεργασία είναι η τελευταία να αποτελέσει την νομική βάση, πάνω στην οποία θα στηριχτεί το νομοθετικό πλαίσιο κάθε χώρας και θα εκσυγχρονιστεί, ενώ παράλληλα θα βοηθήσει και στην ανάπτυξη της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις για τα αδικήματα της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών.

Ωστόσο με τον νόμο 3727/2008 πέρα από την κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών, επήλθαν βασικές αλλαγές και στην εσωτερική νομοθεσία της χώρας μας. Συγκεκριμένα με το άρθρο 1 του κεφαλαίου Α' του νόμου εισάγεται η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος που έχει ως αποτέλεσμα την επαφή με τα παιδιά σε άτομα τα οποία διώκονται ή έχουν καταδικαστεί για τις ανωτέρω πράξεις. Επιπλέον, με βάση τα όσα ορίζονται στο άρθρο 2 του ίδιου κεφαλαίου, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση εισάγονται προγράμματα ενημέρωσης των παιδιών απέναντι στους κινδύνους της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, καθώς επίσης και για τους τρόπους προστασίας τους από αυτούς, παρέχεται στα θύματα αυτών των εγκλημάτων ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη, καθορίζεται ο συντονισμός σε εθνικό και τοπικό επίπεδο των υπηρεσιών που είναι υπεύθυνες για την πρόληψη τέτοιων φαινομένων, η συνεργασία των αρμόδιων αρχών μεταξύ τους, αλλά και με την κοινωνία των πολιτών όπως είναι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, η δημιουργία κέντρων συγκέντρωσης δεδομένων και πληροφοριών για παρακολούθηση και αξιολόγηση των φαινομένων και τέλος η δημιουργία γραμμής άμεσης βοήθειας μέσω τηλεφώνου ή διαδικτύου για βοήθεια των θυμάτων¹⁰³. Ουσιαστικά παρατηρούμε πως όλα όσα αναγράφονται σε αυτά τα δύο άρθρα του Α' κεφαλαίου είναι εφαρμογή των προστατευτικών και προληπτικών μέτρων της Σύμβασης.

Εν συνεχεία των αλλαγών που επέφερε ο νέος νόμος στην εσωτερική νομοθεσία είναι και κάποιες πολύ βασικές τροποποιήσεις στο άρθρο 348^A του

¹⁰²Νόμος 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 257 Α'/18.12.2008, κεφ. ΙΧ, άρθρο 38, §1, σελ. 4206.

¹⁰³Νόμος 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 257 Α'/18.12.2008, κεφ. Α, άρθρο 2, §1-4, σελ. 4209.

Ποινικού Κώδικα. Πιο ειδικά, όπως αναγράφεται στο άρθρο 4 του νόμου 3727 μετά το άρθρο 348^A προστίθεται το άρθρο 348^B όπου τιτλοφορείται ‘προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους’ και υπογραμμίζει ότι ποινικοποιείται το αδίκημα προσέλκυσης των παιδιών κάτω των 15 ετών κυρίως μέσω της χρήσης της σύγχρονης τεχνολογίας και πλέον όλοι αυτοί που προβαίνουν στην διάπραξη τους θα τιμωρούνται με φυλάκιση δύο ετών και χρηματική ποινή πενήντα έως διακόσιες χιλιάδες ευρώ.

Στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο θα ακολουθήσει μία σύντομη παρουσίαση των συμπερασμάτων που βγαίνουν από αυτά τα δύο κεφάλαια του πρώτου μέρους της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

3] ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν κάποια συμπεράσματα από τις ενέργειες που έγιναν σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Κάνοντας μία αρχή με τα μέτρα που πάρθηκαν από την πλευρά της Κοινότητας, ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από την παρουσίαση των μέτρων είναι πως αυτά κρίθηκαν ότι ήταν αρκετά αποτελεσματικά λόγω των μέσων που διέθετε η Κοινότητα και παράλληλα κάλυπταν το πρόβλημα με απόλυτο και σφαιρικό τρόπο. Ακόμη από αρκετά νωρίς η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη στην ανάληψη τους, όπου θεωρούσε ότι αν και δεν εξάλειψαν το πρόβλημα της προστασίας των ανηλίκων από κινδύνους παιδικής πορνογραφίας, τουλάχιστον προσπάθησαν να το μειώσουν δραστικά και να αποτελέσουν το εναρκτήριο λάκτισμα για την ευαισθητοποίηση και συνειδητοποίηση της σοβαρότητας του προβλήματος που καταγράφεται ως παιδική πορνογραφία.

Προβαίνοντας, λοιπόν, σε μία ανακεφαλαίωσή τους αποδεικνύοντας ταυτόχρονα και την σημασία που είχαν για τα κράτη μέλη και την Κοινότητα, αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι η πρώτη της ενέργεια ξεκίνησε το 1996 με την υιοθέτηση ενός προγράμματος κοινής δράσης (πρόγραμμα STOP) που είχε διάρκεια τέσσερα χρόνια και ενεργοποίησε μία σειρά από πρωτοβουλίες που θα καταπολεμούσαν την εμπορία των παιδιών, τις εξαφανίσεις τους και την χρησιμοποίηση των μέσων τηλεπικοινωνίας για τέτοιους σκοπούς. Το πρόγραμμα αυτό βέβαια αναθεωρήθηκε με την υιοθέτηση από το Συμβούλιο της δεύτερης του φάσης στις 28 Ιουνίου 2001 (πρόγραμμα STOP II) με στόχο την εξασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας στους πολίτες της Ένωσης μέσα σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης από παράνομες πράξεις. Το νέο πρόγραμμα

ήταν βασικά η συνέχεια του προγενέστερου προγράμματος με μόνο νέο στοιχείο την συμπερίληψη στις ρυθμίσεις του την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ.

Η αμέσως επόμενη κοινοτική πράξη ήταν η κοινή δράση του 1997 για την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, που στοιχειώδες σημείο της ήταν η ανάπτυξη δικαστικής συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη – μέλη σε ποινικές υποθέσεις. Τον Ιανουάριο του 1999 το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησαν μία απόφαση για ένα πολυετές πρόγραμμα δράσης για την ασφαλέστερη χρήση του διαδικτύου γνωστό ως Safer Internet (Ασφαλέστερο Διαδίκτυο) με διάρκεια τέσσερα χρόνια (1999 – 2002) και στην συνέχεια μέχρι το τέλος του 2004 με το οποίο χρηματοδοτήθηκαν οι ανοιχτές τηλεφωνικές γραμμές για την εξάλειψη του επιβλαβούς περιεχομένου και την ευαισθητοποίηση των γονέων, δασκάλων και παιδιών. Ωστόσο και αυτή η ενέργεια αναθεωρήθηκε το 2005 με απόφαση επίσης του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου (πρόγραμμα Safer Internet Plus) και με διάρκεια ακόμα τεσσάρων χρόνων μέχρι το τέλος του 2008. Το πρόγραμμα αυτό όπως και το προγενέστερό του στηρίζονταν στην ανάπτυξη τεσσάρων γραμμών δράσης αντίστοιχα για το καθένα όπως η δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος, η ανάπτυξη συστημάτων φιλτραρίσματος, η ενθάρρυνση δράσεων συνειδητοποίησης, οι δράσεις υποστήριξης, αλλά και η καταπολέμηση και η αντιμετώπιση του ανεπιθύμητου και επιβλαβούς περιεχομένου και η ευαισθητοποίηση. Να επισημάνουμε ότι και το πρόγραμμα αυτό παρατάθηκε για τέσσερα ακόμη χρόνια από την 1^η Ιανουαρίου 2009 μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2013 και περιλάμβανε την εκπλήρωση, επίσης, τεσσάρων γραμμών δράσης όπως η ευαισθητοποίηση του κοινού, η καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου και της επιβλαβούς επιγραμμικής συμπεριφοράς, η προώθηση του ασφαλέστερου επιγραμμικού περιβάλλοντος και η δημιουργία μίας βάσης γνώσεων.

Τον Μάιο του 1999 τα κράτη – μέλη της Κοινότητας προχώρησαν στην υιοθέτηση και έγκριση μίας κοινής θέσης αναφορικά με τις διαπραγματεύσεις που είχαν ξεκινήσει στο Συμβούλιο της Ευρώπης για την σύναψη μίας σύμβασης ενάντια στο έγκλημα στον κυβερνοχώρο που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 2001 στην Βουδαπέστη. Εν συνεχεία της κοινής θέσης, τον Μάιο του 2000 υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο μία απόφαση για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ. Η ενέργεια αυτή μαζί με την απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ κατά της εμπορίας παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας ήταν οι πρώτες από όσες είχαν

προηγηθεί μέχρι τότε που η πορνογραφία των ανηλίκων δεν αναγράφονταν ως ένα μέρος των διατάξεων τους, είτε σε μία παράγραφο είτε σε ένα άρθρο, αλλά και οι δύο αποφάσεις είχαν αφιερώσει τις διατάξεις τους ολοκληρωτικά σε τρόπους και μέσα που θα μείωναν και κατ' επέκταση θα εξάλειφαν οριστικά το πρόβλημα.

Οι τέσσερις τελευταίες ενέργειες που έγιναν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν i] τον Ιανουάριο του 2001 μία ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια ασφαλέστερη κοινωνία της πληροφορίας στα πλαίσια του προγράμματος e – Europe 2002, που προέβλεπε την λήψη περισσότερων δράσεων για την προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών με τα κοινοτικά μέτρα και την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου προστασίας στα θύματα, ii] τον Μάιο του 2007 η ανακοίνωση επίσης της Επιτροπής, για τον σχηματισμό μίας γενικής πολιτικής για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, όπου παρουσίασε τα προβλήματα που υπήρχαν στο κυβερνοχώρο ανάμεσα τους και το παράνομο περιεχόμενο, ενώ παράλληλα ανακεφαλαίωσε όλα τα μέτρα που μέχρι εκείνη την στιγμή είχαν ληφθεί, iii] η έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανάπτυξη μίας στρατηγικής για τα δικαιώματα του παιδιού της οποίας εισηγήτρια υπήρξε η Roberta Angellini και που προσπαθεί να θέσει τέλος στην παιδική πορνογραφία που προάγεται μέσω του διαδικτύου και iv] τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της ΕΕ για την καθιέρωση ενός προγράμματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο ως προς την αναφορά προσβολών που παρατηρούνται στο Ίντερνετ με την ανάληψη μέτρων από τα κράτη μέλη, την Europol και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πέρα από τις κοινοτικές ενέργειες υπήρξε και ανάληψη εθνικών ενεργειών από χώρες – μέλη της Ένωσης, μία από τις οποίες ήταν και η Ελλάδα. Συγκεκριμένα και πιο συνοπτικά οι ενέργειές της που προσέφεραν, όπως παρατηρήθηκε, ένα σημαντικό επίπεδο προστασίας των ανηλίκων επικεντρώθηκαν στην έκδοση νόμων όπως ο 2101/1992 που κυρώνει την διεθνή σύμβαση για τα δικαιώματα των παιδιών, ο νόμος 3064/2002 κατά της εμπορίας ανθρώπων και της πορνογραφίας των ανηλίκων όπου με το άρθρο 6 του προστέθηκε στον Ποινικό Κώδικα το άρθρο 348^A που αφορούσε την πορνογραφία των ανηλίκων και προέβλεπε πράξεις όπως η κατοχή, παραγωγή και διανομή του πορνογραφικού υλικού ως αξιόποινες και ποινικά κολάσιμες. Εκτός βέβαια από τον Ποινικό Κώδικα, προβλέψεις για το πρόβλημα αυτό υπήρξαν και στον Αστικό Κώδικα με τα άρθρα 57 και 59 όπου ο ανήλικος μπορεί να αξιώσει την προστασία του μέσω της μη

χρησιμοποίησης του υλικού που προσβάλλει την προσωπικότητα του και την ικανοποίηση της ηθικής του βλάβης με χρηματική αποζημίωση.

Ένας ακόμη νόμος με τον οποίο η Ελλάδα επικύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετικά με την εμπορία των παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία που υπογράφηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, ήταν ο 3625/2007 που ψηφίστηκε από την Βουλή στις 17 Δεκεμβρίου 2007 και έχει τεθεί σε ισχύ από τις 24 Ιανουαρίου 2008 και ο οποίος με την σειρά του επέφερε αλλαγές σε άρθρα του Ποινικού Κώδικα ανάμεσα τους και το 348^A, ενώ παράλληλα από την ισχύ του νόμου και μετά θα εφαρμόζονταν η δημοσιοποίηση των ονομάτων όλων αυτών που είναι κατηγορούμενοι για πράξεις που σχετίζονται και τελούνται σε βάρος των ανηλίκων, γεγονός που δημιούργησε την ανάπτυξη κριτικής για το άτομο. Εντούτοις η χώρα μας χρειάζεται να επικυρώσει και την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, για την οποία έχουν ήδη ξεκινήσει οι προσπάθειες από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Μία ακόμη ενέργεια στην οποία προέβη ήταν και η κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς, με τον νόμο 3666/2008 που ψηφίστηκε από την Βουλή στις 28 Μαΐου 2008 και περιέχει σαφείς αναφορές και για την προστασία των ανηλίκων, ενώ με τον νόμο 3727/2008 κυρώθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2008 η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης (Σύμβαση του Λανζαρότε).

Ολοκληρώνοντας αυτό το μέρος θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τα προηγούμενα τονίζοντας πως η Κοινότητα, αλλά και τα κράτη μέλη εργάστηκαν με σύνεση και με βασικό στόχο να προστατέψουν τα παιδιά από το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο. Έτσι τα προαναφερθέντα μέτρα που ελήφθησαν σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις κυρίως λύσεις. Πρώτον, στην ανάπτυξη τεχνολογιών που θα είναι σχεδιασμένες να μπλοκάρουν ιστοσελίδες και τοποθεσίες με παράνομο περιεχόμενο, δεύτερον στην πληροφόρηση από τα διάφορα μέσα ενημέρωσης προς τους γονείς, τους δασκάλους και τα ίδια τα παιδιά για τους κινδύνους που ενέχει πολλές φορές η χρήση του διαδικτύου και στους τρόπους με τους οποίους θα μπορούν να ελέγχουν την περιήγηση των παιδιών τους στον κυβερνοχώρο, όπως το να συμμετέχουν και οι ίδιοι στις διαδικτυακές δραστηριότητες τους. Τρίτον στην επέμβαση των κρατών – μελών με την ανάπτυξη της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ τους και την επικαιροποίηση και βελτίωση των νομοθεσιών

τους και των ποινικών τους κωδίκων, απέναντι στις νέες εξελίξεις γύρω από την παιδική πορνογραφία.

Β' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.

4] ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.

Ο Ενιαίος Οπτικοακουστικός Χώρος όπως και ο χώρος του Ίντερνετ αποτελούν δύο τομείς στους οποίους η εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς έπαιξε και συνεχίζει να παίζει τεράστιο ρόλο, ιδίως όσον αφορά την προστασία των ανηλίκων. Αυτό σήμαινε, λοιπόν, ότι στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς τα κράτη – μέλη της Κοινότητας θα έπρεπε να άρουν όλα εκείνα τα εμπόδια που θα δημιουργούνταν εις βάρος της ελεύθερης κυκλοφορίας κυρίως των ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών, το οποίο είναι και το κομμάτι με το οποίο θα ασχοληθούμε σε αυτό το μέρος. Το αποτέλεσμα που θα προέκυπτε από αυτή την άρση των εμποδίων θα ήταν η μη κυκλοφορία προϊόντων με πορνογραφικό περιεχόμενο μέσω αυτών των υπηρεσιών που θα έθιγαν την ακεραιότητα και την αξιοπρέπεια των ανηλίκων. Γι' αυτό και εδώ η Κοινότητα από αρκετά νωρίς προχώρησε στην ανάληψη μέτρων ιδιαίτερα σημαντικών για αυτήν και τα οποία με την σειρά τους θα προστάτευαν τους ανήλικους από την εμφάνιση του ανωτέρω αποτελέσματος. Πιο συγκεκριμένα τα μέτρα που ανέλαβε η Κοινότητα ήταν τα εξής:

ij) ΟΔΗΓΙΑ 89/552/ΕΟΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 3^{ης} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1989 ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ, ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ – ΜΕΛΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.

Μία πρώτη ενέργεια που έγινε από την τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα και σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν η υιοθέτηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ¹⁰⁴, γνωστή και ως οδηγία “τηλεόραση χωρίς σύνορα”. Η οδηγία υπήρξε για τα όργανα της Κοινότητας από την πρώτη στιγμή της σύλληψης της μέχρι και την στιγμή της υιοθέτησης της ένα μέσο που θα εξασφάλιζε και θα διευκόλυνε την ελεύθερη παροχή και άσκηση των τηλεοπτικών υπηρεσιών σε όλα τα κράτη – μέλη της Κοινότητας, εναρμονίζοντας με αυτό τον τρόπο τις εθνικές τους νομοθεσίες πάνω στο ραδιοτηλεοπτικό φαινόμενο. Ο βασικός σκοπός της οδηγίας ήταν να αρθούν τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των τηλεοπτικών υπηρεσιών μέσα σε ένα χώρο εσωτερικής αγοράς, με την διαφύλαξη ωστόσο και των στόχων δημοσίου

¹⁰⁴Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Οκτωβρίου 1989 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών – μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, ΕΕ L 298 της 17ης/10/1989.

συμφέροντος όπως είναι η προστασία των ανηλίκων. Η γενική αρχή που την χαρακτήριζε ήταν να εξασφαλιστεί η χωρίς όρια λήψη και αναμετάδοση εκπομπών στο έδαφος άλλων κρατών που είναι και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα οποία θα έχουν το δικαίωμα να αναστείλουν την αναμετάδοση αυτών των εκπομπών μόνο όταν παραβιάζουν διατάξεις της οδηγίας που αφορούν τους ανήλικους.

Πιο ειδικά, η οδηγία στο κεφάλαιο V εξηγεί τους λόγους που μπορεί ένα κράτος μέλος να αποφασίσει να αναστείλει την αναμετάδοση εκπομπής ενός τηλεοπτικού προγράμματος. Ένας, λοιπόν, από αυτούς τους λόγους έχει να κάνει με την προστασία των ανηλίκων από εκπομπές που παρουσιάζουν εικόνες με πορνογραφικό περιεχόμενο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 22 του κεφαλαίου V της οδηγίας, τα κράτη – μέλη της Κοινότητας υποχρεούνται να λάβουν όλα τα κατάλληλα για αυτά μέτρα, ώστε να εμποδίσουν οριστικά την μετάδοση από τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς της δικαιοδοσίας τους, προγραμμάτων που μπορεί να βλάψουν σοβαρά την σωματική, πνευματική και ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων και κυρίως όταν αυτά τα προγράμματα περιέχουν σκηνές με πορνογραφικό περιεχόμενο¹⁰⁵.

Ωστόσο προβλέπει και μία εξαίρεση στην απαγόρευση μετάδοσης των προγραμμάτων που ενδέχεται να βλάψουν του ανήλικους και αφορά την περίπτωση που έχει εξασφαλιστεί είτε με την επιλογή της κατάλληλης ώρας είτε με άλλα τεχνικά μέσα, ότι οι ανήλικοι δεν θα είναι σε θέση να τα παρακολουθήσουν. Η εξαίρεση αφορά μία δεύτερη κατηγορία προγραμμάτων, η οποία δεν χαρακτηρίζεται από στοιχεία που θεωρούνται τόσο επιβλαβή για τους ανήλικους όπως είναι οι πορνογραφικού περιεχομένου σκηνές, αλλά πρόκειται για «τα κλασσικά ακατάλληλα προγράμματα τα οποία ενδέχεται, μεταξύ άλλων, να θίγουν τολμηρά κοινωνικά θέματα, να περιέχουν ερωτικές σκηνές προκλητικότερες ή περισσότερες από μία μέση ταινία ή να εμφανίζουν βίαιες και άγριες σκηνές»¹⁰⁶. Τα τεχνικά μέτρα, που αναφέρει η οδηγία και τα οποία θα εξασφαλίσουν ότι οι ανήλικοι δεν θα είναι σε θέση να τα παρακολουθήσουν, θα μπορούσαν, ίσως, να είναι η μετάδοση ενός ειδικού σήματος που θα εμφανίζεται στην κορυφή της οθόνης σε όλη την διάρκεια του προβαλλόμενου προγράμματος και το οποίο θα προειδοποιεί για το περιεχόμενο της

¹⁰⁵ Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οπ.π., κεφάλαιο V, άρθρο 22.

¹⁰⁶ Σαχτεκίδου Ε., (1990), *Ελεύθερη κυκλοφορία τηλεοπτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα*, σελ 157.

τους γονείς και τα ίδια τα παιδιά, έτσι ακριβώς όπως συμβαίνει σήμερα πριν και κατά την διάρκεια μετάδοσης των προγραμμάτων.

Μία κριτική που θα μπορούσε να γίνει στο συγκεκριμένο άρθρο της οδηγίας είναι ότι αυτό χαρακτηρίζεται από μία γενικότητα και αφήνει στην διακριτική ευχέρεια των κρατών – μελών να ορίσουν κάποια πράγματα. Δηλαδή, δεν προσδιορίζει τα προγράμματα στην πρώτη κατηγορία που θεωρεί ότι βλάπτουν την ανάπτυξη των ανηλίκων, την ώρα που θα πρέπει να μεταδίδονται τα προγράμματα για τους ενήλικους, αλλά ούτε και το ποιος θεωρείται ανήλικος με βάση το κοινοτικό δίκαιο. Στην ουσία αυτό που κάνει είναι να αφήσει το πεδίο ελεύθερο στα κράτη να προσδιορίσουν τα επιμέρους αυτά ζητήματα με βάση τις παραδόσεις και την νομοθεσία τους. Η οδηγία έπρεπε σύμφωνα και με το άρθρο 25 να έχει ενσωματωθεί στο εσωτερικό των κρατών – μελών και να έχουν συμμορφωθεί με τις διατάξεις της μέχρι τις 3 Οκτωβρίου 1991.

Παρόλα αυτά, έξι χρόνια σχεδόν μετά από την εφαρμογή της και ύστερα και από την πρώτη έκθεση που υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 31 Μαΐου 1995(για την οποία θα γίνει λεπτομερής αναφορά στην συνέχεια μαζί και με τις υπόλοιπες εκθέσεις που έχουν υποβληθεί μέχρι σήμερα), εμφανίστηκαν τα πρώτα κενά του κειμένου της οδηγίας, γεγονός που οδήγησε στην τροποποίηση της με την **οδηγία 97/36/EK**¹⁰⁷.

Η νέα οδηγία έδινε διευκρινίσεις σε κάποια από τα βασικά προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί από την αρχική μορφή της οδηγίας 89/552, όπως ήταν αυτό της δικαιοδοσίας, ενώ παράλληλα συμπλήρωνε και προσέθετε νέα μέτρα στις διατάξεις της όπως στο κεφάλαιο V σχετικά με την προστασία των ανηλίκων. Πιο αναλυτικά, ένα από τα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί ήταν ο καθορισμός εκείνων των κριτηρίων που δικαιολογούσαν την δικαιοδοσία που έχει ένα κράτος – μέλος προέλευσης μίας εκπομπής απέναντι σε ένα ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό που μεταδίδει την εκπομπή. Ο λόγος που έπρεπε να διευκρινιστεί το πρόβλημα ήταν για να αποφευχθεί το φαινόμενο υπαγωγής ενός ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού στην δικαιοδοσία περισσότερων από ένα κράτος – μέλος της Κοινότητας ή ακόμα και εκτός δικαιοδοσίας κάποιου κράτους, εξαιτίας του γεγονότος ότι στο άρθρο 2 παράγραφος 1 της οδηγίας 89/552 και το οποίο διατυπώνονταν ως εξής «κάθε κράτος

¹⁰⁷ Οδηγία 97/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1997 για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, ΕΕ L 202/60, της 30ης/07/1997.

μέλος μεριμνά ώστε όλες οι εκπομπές που μεταδίδονται i] από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στην δικαιοδοσία ή ii] από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που χρησιμοποιούν μια συχνότητα ή το δυναμικό δορυφόρου που παραχωρήθηκε από αυτό το κράτος μέλος ή μια ανοδική σύνδεση προς δορυφόρο εγκατεστημένη σ' αυτό το κράτος μέλος μολονότι δεν υπάγονται στην δικαιοδοσία κανενός κράτους μέλους, να τηρούν το δίκαιο το οποίο ισχύει σ' αυτό το κράτος μέλος για τις εκπομπές που απευθύνονται στο κοινό»¹⁰⁸, δεν προσδιορίζονταν πότε ένας ραδιοτηλεοπτικός σταθμός υπόκειται στην δικαιοδοσία ενός κράτους μέλους και η απάντηση θα έπρεπε να δοθεί από το εσωτερικό δίκαιο των κρατών – μελών.

Την απάντηση, λοιπόν, αυτή στο πρόβλημα ήρθε να την δώσει η αναθεωρημένη οδηγία, όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της προηγούμενης παραγράφου, και η οποία όριζε ότι η δικαιοδοσία ενός κράτους – μέλους κάτω από την οποία θα υπόκειται ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός θα καθορίζεται με βάση την κεντρική νομική έδρα που έχει ο σταθμός και τον τόπο στον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις του. Αλλαγές, βέβαια επήλθαν και στο κεφάλαιο V της οδηγίας που πλέον είχε τον τίτλο 'προστασία των ανηλίκων και της δημοσίας τάξεως'. Ουσιαστικά αυτό που τονίζονταν στο άρθρο 22 ήταν η μεγαλύτερη έμφαση που έπρεπε να δοθεί στην προστασία των ανηλίκων, μέσω των μεθόδων που ήδη προβλέπονταν στην πρώτη οδηγία, αλλά και με την πρόσθεση ενός καινούργιου στοιχείου που συγκεντρώνεται σε μία τρίτη παράγραφο. Η νέα παράγραφος σημειώνει πως αποτελεί βασική υποχρέωση των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μεριμνούν κατάλληλα, έτσι ώστε πριν από την μετάδοση προγραμμάτων σε μη κωδικοποιημένη μορφή και τα οποία ενδέχεται να βλάψουν την ανάπτυξη των ανηλίκων να προηγείται είτε ακουστική προειδοποίηση που θα αναφέρεται στην φύση αυτών των προγραμμάτων, είτε αυτή να αναγνωρίζεται από την παρουσία ενός οπτικού συμβόλου¹⁰⁹. Στην ουσία βλέπουμε πως ενώ η πρώτη οδηγία έκανε μία γενική αναφορά στα τεχνικά μέσα τα οποία θα έπρεπε να εφαρμόζονται και να εξασφαλίζεται ότι οι ανήλικοι δεν θα παρακολουθήσουν τα επιβλαβή για αυτούς προγράμματα, στην περίπτωση της αναθεώρησης της τα μέτρα αυτά προτείνονται στα

¹⁰⁸ Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Οκτωβρίου 1989 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών – μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, ΕΕ L 298 της 17ης/10/1989, Κεφάλαιο II, άρθρο 2, § 1.

¹⁰⁹ Οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1997 για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, ΕΕ L 202/60 της 30ης/07/1997, άρθρο 22, § 3.

πλαίσια των υποχρεώσεων συμμόρφωσης των κρατών μελών με την οδηγία. Κλείνοντας το κομμάτι αυτό με την αναθεωρημένη οδηγία είναι χρήσιμο να ειπωθεί πως αυτή θα έπρεπε να είχε ενσωματωθεί στο εσωτερικό των κρατών – μελών μέχρι τις 30 Δεκεμβρίου 1998.

Όπως έγινε ήδη αναφορά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη, με βάση διάταξη της οδηγίας, να υποβάλλει ανά δύο χρόνια έκθεση στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την πρόοδο που παρουσιάζονταν από την εφαρμογή της οδηγίας, καθώς και όλες τις αναγκαίες τροποποιήσεις που ίσως να απαιτούνταν, έτσι ώστε να συμβαδίζει με τις νέες εξελίξεις που ενδεχομένως να υπήρχαν στον τομέα των οπτικοακουστικών μέσων όπως ακριβώς έγινε και στην περίπτωση της πρώτης της έκθεσης. Αναλυτικότερα, **η πρώτη έκθεση**¹¹⁰ που υπέβαλλε η Επιτροπή στις 31 Μαΐου 1995 και η οποία κάλυπτε την περίοδο μέχρι το τέλος του 1994, αφού έκανε μια ανασκόπηση των όσων προέβλεπε στις διατάξεις της η οδηγία, παρουσίασε κάποια από τα προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά την διάρκεια της εφαρμογής της στα κράτη – μέλη σαν αυτό της δικαιοδοσίας (για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω) και τόνισε την ανάγκη για επανεξέταση και κατ' επέκταση μία πρώτη αναθεώρηση της προκειμένου να εκσυγχρονιστεί, δηλαδή να έρθει πιο κοντά στα νέα δεδομένα του οπτικοακουστικού τομέα και να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου. Βασικά η πρώτη έκθεση της επικεντρώθηκε από την μία στην ανάδειξη των προβλημάτων που υπήρχαν μέχρι εκείνη την στιγμή και από την άλλη στην υποβολή πρότασης για αναθεώρηση της οδηγίας 'τηλεόραση χωρίς σύνορα' και η οποία περιλαμβάνεται στο τρίτο και τελευταίο μέρος της έκθεσης (πρόκειται για την οδηγία 97/36/EK που αναθεωρεί την προηγούμενη).

Η **δεύτερη έκθεση**¹¹¹, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 24 Οκτωβρίου 1997, έξι μήνες μετά από την έκδοση της οδηγίας 97/36/EK, κάλυπτε την περίοδο από τον Ιανουάριο 1995 μέχρι και την έναρξη ισχύος της νέας οδηγίας στις 30 Ιουλίου 1997 και αξιολογούσε τα αποτελέσματα εφαρμογής πριν την αναθεώρηση της οδηγίας. Έτσι στον τομέα της προστασίας των ανηλίκων προβλέπονταν, με βάση

¹¹⁰ COM(95) 86 final, « REPORT ON APPLICATION OF DIRECTIVE 89/552/EEC and Proposal for a EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL DIRECTIVE amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities», 31.05.1995.

¹¹¹ COM(97) 523 τελικό, « Πη Έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 24.10.1997.

το άρθρο 2 παράγραφος 2, ότι ο μόνος λόγος που θα μπορούσε να αναστείλει την αναμετάδοση μίας εκπομπής σε ένα κράτος – μέλος ήταν η παραβίαση του άρθρου 22 της οδηγίας που αφορούσε την προστασία των ανηλίκων. Βάσει της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 2 τα κράτη – μέλη της Κοινότητας δύνανται να εξασφαλίσουν την αναμετάδοση στο έδαφος τους εκπομπών που έχουν προέλευση από άλλο κράτος – μέλος, αλλά μπορούν να αναστείλουν την αναμετάδοση προσωρινά όταν *πρώτον* η τηλεοπτική εκπομπή του άλλου κράτους παραβιάζει τα όσα ορίζει το άρθρο 22, *δεύτερον* ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έχει παραβεί το άρθρο αυτό τουλάχιστον δύο φορές μέσα στους 12 προηγούμενους μήνες, *τρίτον* το κράτος που έχει θιγεί να έχει επισημάνει εγγράφως στον ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό και στην Επιτροπή τις παραβιάσεις που του αποδίδει και την πρόθεση του να περιορίσει την αναμετάδοση σε περίπτωση νέας παράβασης και *τέταρτον* οι διαβουλεύσεις με το κράτος που μεταδίδει την εκπομπή και την Επιτροπή δεν έχουν καταλήξει σε φιλικό διακανονισμό μέσα σε διάρκεια 15 ημερών από την κοινοποίηση και η παράβαση εξακολουθεί να υφίσταται. Στις περιπτώσεις αυτές το κράτος – μέλος που θίγεται μπορεί να λάβει μία σειρά από προσωρινά μέτρα ενάντια στον ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό και η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να μεριμνήσει αν αυτά τα μέτρα είναι σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο. Αν διαπιστώσει ότι τα μέτρα αυτά, όπως η αναστολή, είναι αντίθετα με το κοινοτικό δίκαιο, μπορεί να ζητήσει από το θιγόμενο κράτος να τα τερματίσει.

Κατά την διάρκεια, λοιπόν, της περιόδου που εξετάζει η παρούσα έκθεση μόνο ένα κράτος – μέλος είχε κρίνει αναγκαία την προσφυγή και αυτό ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο. Η χώρα αυτή είχε προσφύγει τρεις φορές σε αυτή την διαδικασία, όπου στις δύο πρώτες περιπτώσεις οι διαβουλεύσεις δεν είχαν αποτέλεσμα και το Ηνωμένο Βασίλειο θέσπισε την «“εντολή απαγόρευσης”»¹¹² ενάντια σε τηλεοπτικούς σταθμούς άλλου κράτους – μέλους. Η Επιτροπή μερίμνησε για την εφαρμογή αυτού του μέτρου και έκρινε ότι δεν ήταν αντίθετο με το κοινοτικό δίκαιο. Όσον αφορά την τρίτη προσφυγή μέχρι εκείνη την στιγμή ήταν κάτω από εξέταση, γιατί παρατηρήθηκε ότι ενώ ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έναντι του οποίου ελήφθησαν τα μέτρα είχε συμμορφωθεί, οι παραβιάσεις συνεχίζονταν από άλλο κράτος – μέλος. Ωστόσο παρά το γεγονός των τριών προσφυγών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε πως η εφαρμογή του άρθρου 2 υπήρξε ικανοποιητική και διαφύλαξε το γενικό συμφέρον και

¹¹² COM(97) 523 τελικό, οπ.π., κεφ. 4.2, σελ. 7.

κατέληξε στα συμπεράσματα της πως ο ευρωπαϊκός οπτικοακουστικός χώρος είχε τεθεί σε εφαρμογή.

Η **τρίτη έκθεση**¹¹³ της οδηγίας που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 15 Ιανουαρίου 2001 αφορούσε την εφαρμογή που είχε η οδηγία από την αναθεώρηση της, δηλαδή τον Ιούλιο του 1997 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2000.

Στην περίπτωση της προστασίας των ανηλίκων και της δημόσιας τάξης, εκείνη την περίοδο είχε υπάρξει μία μόνο προσφυγή κατά ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού άλλου κράτους – μέλους για παραβίαση του άρθρου 22 και αυτή έγινε πάλι από το Ηνωμένο Βασίλειο. Συγκεκριμένα οι αρχές της χώρας εξέδωσαν απόφαση για απαγόρευση όπως είχε γίνει και στην περίπτωση της δεύτερης έκθεσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την σειρά της μερίμνησε ώστε τα μέτρα που ελήφθησαν από την Βρετανική χώρα να συμφωνούν με το κοινοτικό δίκαιο και τον Δεκέμβριο του 1998 αποφάσισε ότι αυτά ήταν συμβατά. Βέβαια ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός προσέφυγε ενάντια της απόφασης στο Πρωτοδικείο και το οποίο έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη στις 13 Δεκεμβρίου 2000 και παρά το γεγονός αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε πως η εφαρμογή του άρθρου 2 υπήρξε ικανοποιητική στην περίοδο από τον Ιούλιο του 1997 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2000.

Κλείνοντας την έκθεση στα συμπεράσματα της τόνισε ότι ενώ η οδηγία πλησιάζει στην εκπλήρωση του στόχου της που είναι η ελεύθερη κυκλοφορία των ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά, είχε γίνει σαφές πως ο ραδιοτηλεοπτικός τομέας διένυε περίοδο βαθύτατων αλλαγών, σε μεγάλο βαθμό λόγω της εισαγωγής της ψηφιακής τεχνολογίας και της ανάπτυξης του διαδικτύου, γεγονός που απαιτούσε και περαιτέρω αναθεώρηση των διατάξεων της¹¹⁴. Γι' αυτό και επεσήμανε πως μέχρι την επόμενη έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας η Επιτροπή θα είχε προβεί έως τότε σε νέα επανεξέταση της οδηγίας.

Η **τέταρτη έκθεση**¹¹⁵ που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις αρχές του 2003 κάλυπτε τα έτη 2001 και 2002 και στο παράρτημα της πρότεινε ένα πρόγραμμα εργασίας για νέα αναθεώρηση της οδηγίας 'τηλεόραση χωρίς σύνορα'. Όπως και στην περίπτωση των τριών προηγούμενων εκθέσεων, έτσι και με αυτή αξιολογήθηκε

¹¹³COM(2001) 9 τελικό, «ΙΙΙ. ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ "Τηλεόραση χωρίς σύνορα"», 15.1.2001.

¹¹⁴ COM(2001) 9 τελικό, οπ.π., κεφ. 7, σελ. 19.

¹¹⁵COM(2002) 778 τελικό, «ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ "Τηλεόραση χωρίς σύνορα"», 6.1.2003.

η προστασία των ανηλίκων και η δημόσια τάξη από τα κράτη – μέλη και διαπιστώθηκε πως μία μόνο χώρα, η Γερμανία, είχε χρησιμοποιήσει την διαδικασία της προσφυγής και της λήψης μέτρων κατά ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού και η Επιτροπή συνέχιζε τις επαφές της με όλα τα μέρη που εμπλέκονταν σε αυτό το ζήτημα. Παράλληλα κατέληγε στην ίδια διαπίστωση με τις προηγούμενες εκθέσεις, ότι δηλαδή την μελετώμενη περίοδο ήταν ικανοποιητική η εφαρμογή του άρθρου 2 από όλα τα κράτη – μέλη της Κοινότητας και τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονταν στην δικαιοδοσία τους. Στα συμπεράσματα της έκθεσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογράμμισε ότι η οδηγία εξακολουθούσε να λειτουργεί αποτελεσματικά, αφού είχαν «δημιουργηθεί ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές και τα περισσότερα κράτη – μέλη έχουν διαθέσει πρόσθετο προσωπικό και πόρους με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας»¹¹⁶, καθώς επίσης «η οδηγία “Τηλεόραση χωρίς σύνορα” προσφέρει ένα αποτελεσματικό πλαίσιο ρύθμισης για τον ευρωπαϊκό τομέα οπτικοακουστικών μέσων»¹¹⁶. Πριν κλείσουμε την τέταρτη έκθεση να πούμε, όπως προαναφέρθηκε πως αυτή περιλαμβάνει και ένα παράρτημα που αποτελούνταν από το πρόγραμμα εργασίας και ένα χρονοδιάγραμμα με όλες τις ενέργειες που θα έπρεπε να γίνουν πριν την αναθεώρηση της, όπως ήταν η ανάπτυξη της δημόσιας διαβούλευσης των ενδιαφερομένων μερών και της έκδοσης ανακοίνωσης αναφορικά με τα αποτελέσματα που θα είχε και την υποβολή προτάσεων.

Η **πέμπτη έκθεση**¹¹⁷ που υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 10 Φεβρουαρίου 2006 κάλυπτε την περίοδο των ετών 2003 και 2004 και η εγγραφή της έγινε στα πλαίσια της διαβούλευσης για την αναθεώρηση της οδηγίας τηλεόραση χωρίς σύνορα που είχε ξεκινήσει ήδη από το 2003. Στην περίπτωση της προστασίας των ανηλίκων και της δημόσιας τάξης οι παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επικεντρώνονταν γύρω από την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου για την προστασία των ανηλίκων που έγινε τον Σεπτέμβριο του 1998 και για την οποία θα γίνει λόγος στην συνέχεια. Πιο ειδικά, η Επιτροπή παρατήρησε πως η δεύτερη έκθεση αξιολόγησης της πάνω στην εφαρμογή της σύστασης απέδειξε ότι η σύσταση του 1998 εφαρμόζονταν με διαφορετικό τρόπο από τα κράτη – μέλη της Κοινότητας ανάλογα με τις παραδόσεις τους, αλλά βέβαια τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της ήταν μέχρι εκείνη την περίοδο θετικά.

¹¹⁶ COM(2002) 778 τελικό, σπ.π., κεφ.5, σελ.20.

¹¹⁷ COM(2006) 49 τελικό, « ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 10.2.2006.

Στα πλαίσια αυτής της σύστασης το κοινοτικό όργανο τον Απρίλιο του 2004 πρότεινε μία συμπληρωματική σύσταση¹¹⁸, η οποία να σχετίζεται με την προστασία των ανηλίκων σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα και τις εξελίξεις των οπτικοακουστικών υπηρεσιών. Η πρόταση για την νέα σύσταση θα συμβάδιζε με τις προκλήσεις των τεχνολογικών εξελίξεων και κάλυπτε τις γνώσεις για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τον γραμματισμό στα μέσα αυτά, το δικαίωμα απάντησης σε όλα τα μέσα, τη συνεργασία και την αμοιβαία κοινοποίηση εμπειριών και ορθής πρακτικής μεταξύ των φορέων ρύθμισης και αυτορρύθμισης που ασχολούνται με την ταξινόμηση του οπτικοακουστικού περιεχομένου και την δράση κατά των διακρίσεων σε όλα τα μέσα επικοινωνίας¹¹⁹.

Κλείνοντας αυτή την προτελευταία έκθεση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα συμπεράσματα της επισημαίνει πως η οδηγία εξακολουθεί να λειτουργεί με απόλυτη επιτυχία στο εσωτερικό των κρατών – μελών λόγω, όμως, των συχνών τεχνολογικών εξελίξεων που συμβαίνουν στο ενιαίο οπτικοακουστικό χώρο ήταν απαραίτητη μία ακόμη αναθεώρηση της, ώστε να συμβαδίζει όλο και πιο πολύ με τα νέα δεδομένα.

Η έκτη¹²⁰ και τελευταία μέχρι σήμερα έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’ υποβλήθηκε στα υπόλοιπα όργανα στις 24 Οκτωβρίου 2007 και κάλυπτε την περίοδο 2005 και 2006. Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 2 παράγραφος 2 και του άρθρου 22 ή αλλιώς την προστασία των ανηλίκων και της δημόσιας τάξης, τονίστηκε κυρίως πως τον Δεκέμβριο του 2006 είχε εκδοθεί η σύσταση του 2006 για την προστασία των ανηλίκων με την οποία επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής της προηγούμενης σύστασης του 1998 και περιλάμβανε την συνεργασία και την ανταλλαγή των εμπειριών, την ικανότητα στην χρήση των μέσων επικοινωνίας και τις δράσεις κατά των διακρίσεων στα μέσα επικοινωνίας, ότι δηλαδή αναφέρθηκε παραπάνω στην πρόταση για την νέα σύσταση. Καταλήγοντας την τελευταία έκθεση η Επιτροπή δήλωσε πως τον Δεκέμβριο του 2005 εγκρίθηκε η πρόταση για την αναθεώρηση της οδηγίας ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’ και η οποία την περίοδο δημοσίευσης της έκτης έκθεσης

¹¹⁸ Πρόκειται για την σύσταση του 2006 που προτάθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και για το δικαίωμα της απάντησης σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης.

¹¹⁹ COM(2006) 49 τελικό, οπ.π., κεφ.3.6, σελ.10.

¹²⁰ COM(2007) 452 τελικό, «ΕΚΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 24.10.2007.

βρίσκονταν στο στάδιο της συναπόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Έχει ήδη μνημονευθεί στην προηγούμενη παράγραφο ότι είχαν ξεκινήσει οι προσπάθειες για μία επιπλέον αναθεώρηση της οδηγίας που μελετάται σε αυτή την πρώτη ενέργεια και έτσι το 2007 προτάθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο η νέα οδηγία 2007/65/EK¹²¹ που αναθεωρεί τις δύο προηγούμενες (89/552/ΕΟΚ και 97/36/ΕΚ). Ο στόχος της νέας οδηγίας ήταν να εκσυγχρονίσει το κανονιστικό πλαίσιο και της κύριας οδηγίας και της μετέπειτα αναθεώρησης της, προκειμένου να συμβαδίζει με τις εξελίξεις στον τεχνολογικό τομέα και τις αλλαγές στην οπτικοακουστική αγορά. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως η νέα οδηγία κάνει μία διάκριση ανάμεσα στις γραμμικές και μη γραμμικές υπηρεσίες, όπου στην πρώτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται το διαδίκτυο, τα κινητά τηλέφωνα και γενικότερα όλες εκείνες τις υπηρεσίες που ο τηλεθεατής δέχεται παθητικά ενώ στην δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται οι τηλεοπτικές υπηρεσίες που οι τηλεθεατές επιλέγουν να παρακολουθήσουν ή διαφορετικά οι κατά παραγγελία οπτικοακουστικές υπηρεσίες όπως είναι η υπηρεσία του βίντεο κατόπιν παραγγελίας¹²².

Επιπροσθέτως, ένα αρκετά σημαντικό σημείο που παρατηρήθηκε στην νέα οδηγία ήταν οι αναφορές της για την προστασία των ανηλίκων στις αιτιολογικές της σκέψεις¹²³. Πιο αναλυτικά, αυτό που επεσήμαινε ήταν πως δεν αποκλείονταν το φαινόμενο της εμφάνισης επιβλαβούς περιεχομένου στον τομέα των οπτικοακουστικών μέσων και κατά συνέπεια θα έπρεπε να ληφθούν μέτρα που θα εξασφάλιζαν την προστασία της ανάπτυξης των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ιδίως στις περιπτώσεις των μη γραμμικών υπηρεσιών. Ένα ακόμη σημείο των σκέψεων της ήταν η απαγόρευση της Κοινότητας στους παρόχους των τηλεοπτικών υπηρεσιών των κρατών – μελών να διαδίδουν την παιδική πορνογραφία μέσω αυτών των υπηρεσιών σύμφωνα και με τα όσα όριζε η απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας για την οποία έγινε λόγος στο προηγούμενο μέρος της εργασίας.

¹²¹ Οδηγία 2007/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2007 για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, ΕΕ L 332/27 της 18ης /12/2007.

¹²² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24101a.htm>.

¹²³ Σκέψεις 45, 46 της οδηγίας.

Μετά από αυτή την αναφορά των οργάνων της Κοινότητας στην προστασία των ανηλίκων στις αρχικές σκέψεις της οδηγίας, οι μοναδικές αλλαγές που προέκυψαν από την νέα αναθεώρηση στο κομμάτι των ανηλίκων, ήταν να αλλάξει ο τίτλος του κεφαλαίου V και να γίνει ‘προστασία των ανηλίκων σε τηλεοπτικές εκπομπές’ καλύπτοντας με πιο γενικό τρόπο το ευαίσθητο πρόβλημα της προστασίας των ανηλίκων και από εκπομπές που δύνανται να βλάψουν την ευημερία τους. Τέλος η νέα οδηγία 2007/65/EK που ξεκίνησε να ισχύει στις 19 Δεκεμβρίου 2007 πρέπει να έχει ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών – μελών σε διάρκεια δύο ετών, δηλαδή μέχρι τις 19 Δεκεμβρίου 2009.

ii] ΠΡΑΣΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.

Η δεύτερη ενέργεια που έγινε από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν η έκδοση στις 16 Οκτωβρίου 1996 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του Πράσινου Βιβλίου¹²⁴ για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφόρησης. Το Πράσινο Βιβλίο επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι η προστασία των ανηλίκων και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια λαμβάνονται υπόψη στον αναπτυσσόμενο κόσμο των υπηρεσιών πληροφόρησης και των οπτικοακουστικών υπηρεσιών.

Ο βασικός του στόχος ήταν να ενθαρρύνει και να εμβαθύνει την συζήτηση ως προς τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα χαραχτεί το πλαίσιο προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στους δύο νέους τομείς επικοινωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αιτιολόγηση που δίνει για την ανάπτυξη αυτής της συζήτησης είναι πως απαραίτητη προϋπόθεση για να αναπτυχθούν οι οπτικοακουστικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης κάτω από κλίμα εμπιστοσύνης, ήταν το γεγονός της καταπολέμησης εκείνου του περιεχομένου που έθιγε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και θα συνέβαλλε αρνητικά στην ανάπτυξη, πνευματική και ηθική, των ανηλίκων.

Η Πράσινη Βίβλος χωρίζεται σε τρία κεφάλαια, όπου στο πρώτο προσδιορίζονται οι πτυχές ανάπτυξης των οπτικοακουστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφόρησης, στο δεύτερο αναλύονται οι νομικές και συνταγματικές

¹²⁴ COM(96) 483 final, «GREEN PAPER ON THE PROTECTION OF MINORS AND HUMAN DIGNITY IN AUDIOVISUAL AND INFORMAL SERVICES», 16.10.1996.

διατάξεις που ισχύουν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται επίσης η κατάσταση που επικρατεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο και την ανάπτυξη της συνεργασίας των κρατών – μελών της στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

Πιο αναλυτικά, ξεκινώντας από το **πρώτο κεφάλαιο** τονίζεται ότι πρέπει να γίνεται διάκριση ανάμεσα σε δύο τύπους προβλημάτων που αφορούν το περιεχόμενο. Ο ένας τύπος είναι το υλικό όπως αυτό της παιδικής πορνογραφίας που είναι παράνομο και επιβλαβές στο οποίο επιβάλλονται ποινικές κυρώσεις και το οποίο πρέπει να υπόκειται σε γενική απαγόρευση προβολής του για όλους, ανεξάρτητα της ηλικίας του κοινού και του μέσου που αυτό μεταδίδεται και ο δεύτερος είναι η πρόσβαση που έχουν τα παιδιά σε πορνογραφικό υλικό που επιτρέπεται μόνο σε ενήλικους και το οποίο ενώ είναι επιβλαβές για ανάπτυξη τους μπορεί να μην είναι παράνομο για τους ενήλικους¹²⁵. Βασικά αυτό που υποστηρίζεται είναι ότι δεν πρέπει να συγχέονται αυτοί οι δύο τύποι προβλημάτων, αφού όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Επιτροπή στο Πράσινο Βιβλίο «πρόκειται για διαφορετικά αντικείμενα μελέτης που αναδύουν διαφορετικά προβλήματα και απαιτούν διαφορετικές λύσεις»¹²⁶. Οι λύσεις αυτές, ωστόσο, θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες εξελίξεις που παρουσιάζουν οι υπηρεσίες και για την αποτελεσματικότερη εξεύρεση τους είναι χρήσιμο να αναλύονται τα καινούργια χαρακτηριστικά που έχει το κάθε νέο είδος υπηρεσίας που υιοθετείται, με ιδιαίτερη έμφαση κυρίως στους κινδύνους που δύνανται να εμπεριέχουν οι υπηρεσίες όσον αφορά την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Το **δεύτερο κεφάλαιο** περιλαμβάνει τις συνταγματικές και νομικές διατάξεις που είναι κοινές και ισχύουν σε εθνικό και ευρωπαϊκό – κοινοτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα αυτό που διευκρινίζεται είναι πως όλοι οι κανόνες και τα μέτρα επιβολής, κατάλληλα για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, υπόκεινται κάτω από μία βασική αρχή που έχουν κληρονομήσει οι δημοκρατικές κοινωνίες και η οποία είναι η ελευθερία έκφρασης που χαρακτηρίζει τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα, το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης έχει εξασφαλιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο με το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή αλλιώς στην ΕΣΔΑ, στην οποία έχουν προσχωρήσει όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ. Αυτό, λοιπόν,

¹²⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/124030.htm>

¹²⁶ COM(96) 483 final, οπ.π., κεφ. 1, σελ.6.

σημαίνει πως στα νομικά συστήματα των κρατών έχει καθιερωθεί η ελευθερία της έκφρασης ως κύρια αρχή των συνταγματικών τους καθεστώτων μαζί με όλα τα υπόλοιπα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην ΕΣΔΑ. Στα πλαίσια της Κοινότητας τα δικαιώματα αυτά έχουν ενσωματωθεί στο δίκαιο της ως γενικές αρχές με το σημερινό άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση που ορίζει στην δεύτερη παράγραφο ότι «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπογράφηκε στην Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του δικαίου»¹²⁷.

Παρόλα αυτά όπως σημειώνεται, το ίδιο το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ επιβάλλει κάποιους περιορισμούς ως προς την άσκηση του για λόγους εγγύησης της δημόσιας ασφάλειας και της πρόληψης του εγκλήματος. Κατά συνέπεια, λοιπόν, η άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης θα υπόκειται σε περιορισμούς και δεν θα γίνεται με απόλυτο τρόπο και στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βέβαια, για να διαπιστωθεί αν τα μέτρα που λαμβάνονται για τον περιορισμό της άσκησης αυτού του δικαιώματος συμφωνούν με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προχώρησε στην ανάπτυξη μέσα από την νομολογία του, της αρχής της αναλογικότητας. Με άλλα λόγια, η αρχή αυτή θα αποτελούσε την κυριότερη δοκιμή ελέγχου των περιοριστικών μέτρων και μαζί με την ελευθερία της έκφρασης θα ήταν η κοινή βάση ανάμεσα στην Ευρώπη και τα κράτη – μέλη.

Ένα ακόμη στοιχείο που εξετάζεται στο δεύτερο κεφάλαιο της Πράσινης Βίβλου είναι τα προβλήματα που σχετίζονται με την προστασία των ανηλίκων από το επιβλαβές υλικό. Υπάρχουν αρκετά κράτη μέλη όπου η προστασία τους εξασφαλίζεται με γενικές κυρίως διατάξεις που απαγορεύουν την πρόσβαση των ανηλίκων σε περιεχόμενο, το οποίο δύνανται να βλάψει την φυσική και πνευματική τους ακεραιότητα και ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα διατίθεται με νόμιμο τρόπο στους ενήλικους, ανεξάρτητα από το μέσο επικοινωνίας που αυτό προβάλλεται. Από την άλλη υπάρχουν κράτη – μέλη που η προστασία των ανηλίκων παρέχεται με διατάξεις συγκεκριμένες για κάθε μέσο ενημέρωσης. Σε κάθε περίπτωση πάντως τονίζεται ότι «οποιοδήποτε νομικό σύστημα προστατεύει τους ανήλικους αυτό που χρειάζεται είναι

¹²⁷ Άρθρο 6 § 2 ΣΕΕ (πρώην άρθρο ΣΤ)

ένας λογικός τρόπος που θα εξασφαλίσει ότι οι ανήλικοι σε κανονικές περιστάσεις δεν θα έχουν πρόσβαση σε υλικό το οποίο θα μπορούσε να βλάψει την φυσική ή πνευματική ανάπτυξη τους, μολονότι την ίδια στιγμή επιτρέπεται η πρόσβαση αυτού του υλικού στους ενήλικους»¹²⁸. Με δυο λόγια αυτό που προσπαθεί να επισημάνει η ενέργεια αυτή είναι πως το περιεχόμενο αυτό να μην θεωρείται επιβλαβές για τους ανήλικους όχι όμως και παράνομο, από την στιγμή που μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτό οι ενήλικες.

Οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις μπορούν να προσφέρουν λύση για την προστασία των ανηλίκων, αφενός μέσα από τον έλεγχο της πρόσβασης τους σε αμφισβητούμενο περιεχόμενο και αφετέρου από την σήμανση του προγράμματος. Στην πρώτη περίπτωση μέτρα λήψης θα μπορούσαν να είναι ο αυστηρός γονικός έλεγχος στην υπηρεσία της τηλεόρασης, μέσα κυρίως από την φραγή του προγράμματος με ένα συγκεκριμένο κωδικό, αλλά και στις υπηρεσίες με σύνδεση μέσω χρήσης φίλτρων που θα μπλοκάρουν αυτόματα ιστοσελίδες και τοποθεσίες στο διαδίκτυο που περιλαμβάνουν τέτοιο υλικό.

Στην περίπτωση σήμανσης του προγράμματος ληφθέντα μέτρα θα μπορούσαν να είναι τα συστήματα 'V –chip', που δίνουν την δυνατότητα ελέγχου πρόσβασης στα τηλεοπτικά προγράμματα διαμέσου φιλτραρίσματος τους από σκηνές παράνομου περιεχομένου και κατάταξης τους από τους τηλεθεατές σε κατηγορίες ή αλλιώς επίπεδα προστασίας, όπου τα προγράμματα με χαμηλό επίπεδο προστασίας θα είναι αποδεκτά για προβολή, ενώ αντίθετα αυτά που θα έχουν επίπεδο προστασίας υψηλό θα αποκλείονται. Το σύστημα αυτό σήμερα θεωρείται από την Κοινότητα ότι είναι ένα «'μέσο' πλέον ξεπερασμένο αν και εφαρμόζεται ήδη στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά»¹²⁹. Η αιτία για την εγκατάλειψη και αμφισβήτηση αυτής της νέας τεχνολογίας στην Ευρώπη, είναι ότι έχει μεταβληθεί αρκετά ο τρόπος ζωής των Ευρωπαίων με αποτέλεσμα να έχει μειωθεί σημαντικά ο χρόνος που ολόκληρη η οικογένεια παρακολουθεί τηλεόραση. Παράλληλα μέσα στο νέο ψηφιακό περιβάλλον με την ποικιλία των προγραμμάτων και καναλιών στην Ευρώπη θα είναι δυσκολότερο για τις κανονιστικές αρχές να παρακολουθούν τον τρόπο με τον οποίο οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί συμμορφώνονται με τα πρότυπα προγραμματισμού που

¹²⁸ COM(96) 483 final, «GREEN PAPER ON THE PROTECTION OF MINORS AND HUMAN DIGNITY IN AUDIOVISUAL AND INFORMAL SERVICES», 16.10.1996, σελ. 15.

¹²⁹ «Στον αέρα η προστασία ανηλίκων. Οι Ευρωπαίοι απορρίπτουν το V – chip. Στα κανάλια και στους γονείς μεταθέτουν τις ευθύνες», εφ. Το Βήμα, 30 Ιανουαρίου 2000, σελ. Α71.

βασίζονται σε πολιτικές ευαισθησίες¹³⁰. Ακόμη ένας λόγος για την εγκατάλειψη του προγράμματος είναι ότι μεταθέτει την ευθύνη από τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς στους γονείς, όσον αφορά το γεγονός κατάταξης των προγραμμάτων σε επίπεδα προστασίας.

Ένα άλλο μέτρο στην ίδια περίπτωση – την σήμανση του προγράμματος – θα ήταν στις υπηρεσίες με σύνδεση, οι πλατφόρμες για επιλογή περιεχομένου στο διαδίκτυο (PICS) οι οποίες προτάθηκαν για πρώτη φορά από την ανακοίνωση της Επιτροπής για το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο στο διαδίκτυο, στο οποίο θα γίνει λόγος στην συνέχεια.

Οι δύο αυτές υπηρεσίες (τηλεόραση – υπηρεσίες με σύνδεση) παρά τις διαφορές τους στις μεθόδους τους εμφανίζουν ένα κοινό πλεονέκτημα: ότι οι λύσεις ξεκινούν από την βάση – από τα κράτη, δηλαδή, ως μία προσέγγιση ‘bottom – up’¹³¹ που θα δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης των πρωτοβουλιών από το εσωτερικό των κρατών – μελών προς την Κοινότητα, παρά ως προσέγγιση ‘top – down’¹³¹ όπου οι πρωτοβουλίες και οι λύσεις θα ξεκινούν από πάνω, από την κορυφή και θα εφαρμόζονται στα κράτη – μέλη, ενισχύοντας έτσι την μέθοδο της αυτορρύθμισης που παρατηρήθηκε και επισημάνθηκε ως γραμμή δράσης στην πλειοψηφία των κοινοτικών ενεργειών προστασίας των ανηλίκων στο Ίντερνετ. (βλέπε Α’ Μέρος).

Στο **τρίτο** και τελευταίο κεφάλαιο που έχει πρακτικό χαρακτήρα αναπτύσσεται η σκεπτική ότι η προστασία των ανηλίκων και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια μπορούν να εξασφαλιστούν και με την συνεργασία των κρατών – μελών στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Ειδικότερα τονίζεται πως η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών έτσι όπως εξασφαλίζεται και μέσα από την οδηγία 89/552/ΕΟΚ ‘Τηλεόραση χωρίς σύνορα’ είναι μία από τις τέσσερις ελευθερίες που εγγυάται η συνθήκη και που θα πρέπει να χαρακτηρίζουν την εσωτερική αγορά. Εντούτοις η ελευθερία των υπηρεσιών στην κοινή αγορά ενδείκνυται τις περισσότερες φορές να έχει αρνητικές συνέπειες στην πνευματική ανάπτυξη των ανηλίκων, εξαιτίας της διάδοσης του παράνομου περιεχομένου. Για την αντιμετώπιση και πρόληψη τέτοιων φαινομένων αυτό που προτείνεται από την Επιτροπή είναι σε επίπεδο κοινοτικό να υπάρξει η αστυνομική και δικαστική συνεργασία των κρατών – μελών στους παραπάνω δύο τομείς. Συγκεκριμένα αναφέρει πως «η συνεργασία στο

¹³⁰ «Στον αέρα η προστασία ανηλίκων. Οι Ευρωπαίοι απορρίπτουν το V – chip. Στα κανάλια και στους γονείς μεταθέτουν τις ευθύνες», εφ. Το Βήμα, 30 Ιανουαρίου 2000, σελ. Α71.

¹³¹ COM(96) 483 final, «GREEN PAPER ON THE PROTECTION OF MINORS AND HUMAN DIGNITY IN AUDIOVISUAL AND INFORMAL SERVICES», 16.10.1996, σελ. 4.

πεδίο της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων παίζει ένα θεμελιώδη ρόλο ως μία δίοδος που θα προσφέρει πολυάριθμες όψεις για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια στις νέες ηλεκτρονικές υπηρεσίες και πιο ειδικά θα συμβάλλει στην εφαρμογή των ποινών για ορισμένες κατηγορίες περιεχομένου»¹³². Ένα παράδειγμα τέτοιας συνεργασίας ήταν η συμφωνία των Υπουργών της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων στην Σύνοδο που έγινε στο Δουβλίνο τον Σεπτέμβριο του 1996 για ενδυνάμωση της αστυνομικής συνεργασίας στην Ευρώπη προκειμένου να αντιμετωπίσουν φαινόμενα όπως η εμπορία παιδιών και η σεξουαλική κακοποίηση τους.

Η Επιτροπή προτείνει πέρα από την συνεργασία των κρατών μελών μεταξύ τους στην δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις, και άλλες γραμμές προτεραιότητας για ενδεχόμενη συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μία από αυτές έχει να κάνει με την συνεργασία των εθνικών διοικήσεων και της ίδιας της Επιτροπής που θα ήταν επικεντρωμένη στην ανταλλαγή πληροφοριών, στην ανάλυση σε συγκριτικό επίπεδο των εθνικών νομοθεσιών, συστάσεις από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για συνεργασία στην δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις και την διαμόρφωση κοινών προσανατολισμών για διεθνή συνεργασία. Επίσης αξιολόγησε την δυνατότητα να προωθηθεί η συνεργασία και στον τομέα της βιομηχανίας μέσα από κώδικες συμπεριφοράς, την δημιουργία κοινών προτύπων όσον αφορά την σήμανση του υλικού που συνδέεται με παράνομο περιεχόμενο και την ενημέρωση των χρηστών των υπηρεσιών πληροφόρησης.

Το Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια καταλήγει στα συμπεράσματα του, τονίζοντας ότι είναι πρωταρχικός και βασικός ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξεύρεση λύσεων απέναντι σε τέτοιας μορφής προβλήματα όπως είναι το παράνομο περιεχόμενο. Παράλληλα θα συμβάλλει με τις κατευθυντήριες γραμμές που προτάθηκαν σε αυτό το κείμενο στον σχηματισμό ενός συνεκτικού πλαισίου σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφόρησης.

¹³² COM(96) 483 final, οπ.π., σελ. 22.

iii] ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΒΛΑΒΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΝΟΜΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.

Η ανακοίνωση¹³³ αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διαμορφώθηκε και παρουσιάστηκε ταυτόχρονα (στις 16 Οκτωβρίου 1996) με την Πράσινη Βίβλο για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στην ουσία η μία αποτελεί συμπλήρωμα της άλλης. Γι' αυτό τον λόγο θεωρήθηκε χρήσιμο να καταγραφεί ως κοινοτική ενέργεια στα πλαίσια του δεύτερου μέρους της παρούσας διπλωματικής εργασίας παρόλο που το θέμα της συγκαταλέγεται στις ενέργειες του Α' μέρους της εργασίας. Ο σκοπός ήταν να υπάρχει μία συνοχή των ενεργειών κατά την διάρκεια συγγραφής τους και μετέπειτα μελέτης τους.

Η ανακοίνωση για το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο καλύπτει και συμπληρώνει το ίδιο πεδίο δράσης με το Πράσινο Βιβλίο που αναλύθηκε στην προηγούμενη ενέργεια και όπως παρατηρήσαμε δημιουργήσε μία ολοκληρωμένη προσέγγιση και θα εγκαινιάζε μία μακροπρόθεσμη ανταπόκριση του προβλήματος απέναντι σε όλα τα ηλεκτρονικά μέσα. Ο στόχος αυτής της ενέργειας ήταν «**πρώτον** να περιγράψει εν συντομία τους διαφορετικούς τύπους του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου, **δεύτερον** να εξετάσει το πλαίσιο σχετικά με το ποια ενέργεια μπορεί να ληφθεί για την αντιμετώπιση του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου και **τέλος** να προτείνει μία σειρά από πρακτικά μέτρα σχεδιασμένα για γρήγορη εφαρμογή»¹³⁴.

Πιο αναλυτικά, ξεκινώντας με το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο επισημαίνεται ότι είναι πολύ βασικό να υπάρξει διαφοροποίηση ανάμεσα στους δύο όρους, γιατί αυτές οι δύο κατηγορίες του περιεχομένου είναι ριζικά διαφορετικές κατηγορίες και απαιτούν ξεχωριστές νομικές και τεχνικές αντιδράσεις. Στην περίπτωση του παράνομου περιεχομένου όπως είναι η παιδική πορνογραφία, τονίζεται πως αυτή θεωρείται ως πράξη εγκληματική στα νομοθετικά συστήματα των κρατών – μελών της Κοινότητας, χωρίς ωστόσο να υπάρχει ένα κοινό νομοθετικό πλαίσιο στα κράτη. Δηλαδή, υπάρχουν περιπτώσεις νομικών συστημάτων όπου η διάπραξη αδικήματος με παράνομο περιεχόμενο καλύπτεται από συγκεκριμένο

¹³³ COM(96) 487 final « COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Illegal and harmful content on the Internet», 16.10.1996.

¹³⁴ COM(96) 487 final, οπ.π., κεφ. 1, σελ. 7.

νομικό πλαίσιο σε ορισμένα κράτη – μέλη και σε άλλα καλύπτεται από πιο γενικούς κανόνες που σχετίζονται με την ανηθικότητα και την αισχρολογία¹³⁵.

Όσον αφορά το επιβλαβές περιεχόμενο αυτό που σημειώνεται είναι πως και εδώ όπως και στο παράνομο περιεχόμενο δεν υπάρχει ένας κοινός ορισμός, αφού το τι θεωρείται ως τέτοιο εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και ιδιαίτερα από τον τρόπο σκέψης μίας χώρας. Παρόλα αυτά είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι διεθνείς πρωτοβουλίες λαμβάνουν υπόψη τους τα διαφορετικά στοιχεία της κάθε χώρας με σκοπό να διαμορφώσουν κατάλληλους κανόνες, ώστε να προστατέψουν τα θύματα από παράνομο περιεχόμενο και ταυτόχρονα να εγγυηθούν την ελευθερία της έκφρασης.

Σχετικά με τις ενέργειες που είναι δυνατόν να ληφθούν για την πρόληψη του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου στο διαδίκτυο, αυτό που προτείνεται από την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι πως θα πρέπει να ενισχυθεί η μέθοδος της αυτορρύθμισης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο από τους παρόχους πρόσβασης των υπηρεσιών του διαδικτύου, να ενδυναμωθεί σε κοινοτικό επίπεδο η συνεργασία των κρατών – μελών στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων και σε διεθνές επίπεδο να προαχθεί η συνεργασία με τρίτες χώρες μέσω συμβάσεων. Επίσης, άλλες προτάσεις της Επιτροπής για το επιβλαβές περιεχόμενο είναι η χρήση λογισμικών φιλτραρίσματος που θα επιτρέπουν στους γονείς να ελέγχουν και να προστατεύουν τους ανήλικους από την πρόσβαση τους σε μη επιτρεπόμενο περιεχόμενο. Μία τέτοια μορφή λογισμικού φιλτραρίσματος και ελέγχου του περιεχομένου στο Internet είναι η πλατφόρμα για επιλογή του περιεχομένου στο διαδίκτυο ή αλλιώς “the Platform for Internet Content Selection (PICS)”¹³⁶ στην οποία έγινε μία απλή αναφορά στην προηγούμενη ενέργεια (βλέπε ενέργεια ii). Η πλατφόρμα αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι προσφέρει μία αποτελεσματική τεχνολογία και νέες ευκαιρίες για την ένδειξη του περιεχομένου ως επιβλαβές ή παράνομο, καθώς και μία ευέλικτη και φτηνή λύση απέναντι στις ταχύτατες εξελίξεις του διαδικτύου. Εκτός από την χρήση λογισμικών προτείνεται η προώθηση ενεργειών όσον αφορά την ευαισθητοποίηση των γονέων και του εκπαιδευτικού προσωπικού γύρω από τα θετικά και τα αρνητικά του Ίντερνετ και η δημιουργία ενός ειδικού χώρου ενημέρωσης στο διαδίκτυο ως δράση στήριξης σε όλα τα προηγούμενα.

¹³⁵ COM(96) 487 final, οπ.π., κεφ. 3, σελ. 11.

¹³⁶ COM(96) 487 final, οπ.π., κεφ 5, σελ. 21.

Κλείνοντας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή την ανακοίνωση της, παρουσιάζει εκείνα τα πρακτικά μέτρα από όλα τα προαναφερθέντα που θεώρησε ότι ήταν σχεδιασμένα για γρήγορη εφαρμογή και τα οποία τα είχε επισημάνει στην Πράσινη Βίβλο. Πιο ειδικά, προτείνει την συνεργασία ανάμεσα στα κράτη – μέλη αφενός κυρίως μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών για το παράνομο περιεχόμενο και τους υπάρχοντες νόμους για την επιβολή κυρώσεων και αφετέρου από τον προσδιορισμό ενός ελάχιστου ευρωπαϊκού επιπέδου στο παράνομο περιεχόμενο. Επιπρόσθετα, ένα άλλο τεχνικό μέτρο ήταν η ενθάρρυνση της αυτορρύθμισης ιδιαίτερα στα κράτη που δεν είχε τεθεί σε εφαρμογή μέχρι τότε, η ανάπτυξη κοινοτικής δράσης για την υποστήριξη της χρήσης των λογισμικών φιλτραρίσματος όπως η πλατφόρμα για επιλογή του περιεχομένου στο διαδίκτυο, σε διεθνές επίπεδο η διεξαγωγή διεθνών συνδιασκέψεων που θα είναι επικεντρωμένες στην λήψη άμεσων μέτρων όπως η διαμόρφωση ενός πλαισίου για διεθνή συνεργασία και η έναρξη της συζήτησης για την υιοθέτηση μια διεθνούς σύμβασης στο παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο. Στο ίδιο επίπεδο προτείνει και την επέκταση του διαλόγου σε ένα διεθνές σώμα με μεγαλύτερη συμμετοχή χωρών από αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και τα Ηνωμένα Έθνη. Ως τελευταίο πρακτικό μέτρο για γρήγορη εφαρμογή προτείνει την δημιουργία μίας ιστοσελίδας στο διαδίκτυο που θα ελέγχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και θα περιέχει πληροφοριακό υλικό αναφορικά με το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο αλλά και για τις ενέργειες που γίνονται για την πρόληψη του από την πλευρά της Κοινότητας, των κρατών – μελών, των διεθνών οργανισμών και των μη – κυβερνητικών οργανώσεων και το οποίο θα απευθύνεται στους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και στους ίδιους τους ανήλικους.

iv] ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ 1998 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ.

Η σύσταση του 1998¹³⁷ αφορά την προστασία των ανηλίκων στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες πληροφόρησης και αποτελεί συνέχεια της Πράσινης Βίβλου του 1996 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Παράλληλα είναι και το πρώτο νομικό εργαλείο που σχετίζεται με το

¹³⁷ Σύσταση του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης μέσω της προώθησης εθνικών πλαισίων με σκοπό την επίτευξη συγκρίσιμου και αποτελεσματικού επιπέδου προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ΕΕ L 270/48 της 7ης /10/1998.

περιεχόμενο στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και στις υπηρεσίες του Ίντερνετ. Ο σκοπός υιοθέτησης της σύστασης από το Συμβούλιο ήταν να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης γύρω από τους ανήλικους και την προστασία τους από περιεχόμενο που μπορεί να βλάψει την ευημερία τους και για αυτό απαιτεί την ανάπτυξη ενός πλαισίου ρύθμισης ιδίως σε εθνικό επίπεδο που θα αυξήσει την προστασία τους στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και στο διαδίκτυο.

Αναλυτικότερα, η ενέργεια αυτή του Συμβουλίου περιείχε συστάσεις προς τα κράτη – μέλη της Κοινότητας, την βιομηχανία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ξεκινώντας με τα κράτη – μέλη η βασική της προτροπή ήταν να συμβάλλουν στην δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης που θα ενισχύσει την ανάπτυξη των οπτικοακουστικών μέσων με μια σειρά τρόπων. Ένας πρώτος τρόπος ήταν η προαγωγή της εθελοντικής θέσπισης πλαισίων προστασίας των ανηλίκων και ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε εθνικό επίπεδο μέσα από την ενθάρρυνση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών στην εφαρμογή του προαναφερθέντος πλαισίου, τον σχηματισμό ενός πλαισίου αυτορρύθμισης και την συνεργασία σε κοινοτικό επίπεδο για αξιολόγηση. Δεύτερον, το κλίμα της εμπιστοσύνης θα επέρχονταν με ενθάρρυνση των κρατών στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς της δικαιοδοσίας τους να πραγματοποιούν έρευνες και να δοκιμάζουν την χρήση νέων μέσων προστασίας των ανηλίκων στις μεταδόσεις τους. Τρίτον, να αγωνίζονται ενάντια στο παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο μέσω της διαχείρισης και λήψης παραπόνων και μεταβιβάζοντας τις απαραίτητες πληροφορίες στις αρμόδιες εθνικές αρχές και τέλος συμβάλλοντας στην προώθηση των ενεργειών που θα βοηθήσουν τους ανήλικους να χρησιμοποιούν υπεύθυνα τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφόρησης.

Η δεύτερη κατηγορία συστάσεων απευθύνονταν στις βιομηχανίες, όπου προτείνονταν η συνεργασία τους με τις εθνικές αρμόδιες αρχές στην οργάνωση δομών εκπροσώπησης όλων των ενδιαφερομένων μερών, με στόχο την καλύτερη συμμετοχή τους στις προσπάθειες προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που διεξάγονταν σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο. Ακόμη συστήνονταν η συνεργασία τους στην κατάρτιση κωδίκων δεοντολογίας σε όλα τα μέσα του οπτικοακουστικού τομέα και στις on line υπηρεσίες, η ανάπτυξη πρωτοβουλιών που θα βοηθήσει τους ανήλικους να έχουν πρόσβαση στον οπτικοακουστικό χώρο, σε υλικό μη επιζήμιο για αυτούς και η αξιολόγηση τους γύρω από την αποτελεσματικότητά τους. Η τρίτη κατηγορία συστάσεων αφορούσε

ενέργειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που θα ήταν ενισχυτικές στις ενέργειες των κρατών – μελών και της βιομηχανίας. Ιδιαίτερα τονίζονταν ότι το κοινοτικό αυτό όργανο ήταν υποχρεωμένο να διευκολύνει τους φορείς που ήταν υπεύθυνοι για τον καθορισμό και την εφαρμογή των εθνικών πλαισίων αυτορρύθμισης να δικτυωθούν και να ανταλλάσουν εμπειρίες με αντίστοιχους φορείς σε άλλα κράτη, να προωθήσει την συνεργασία ανάμεσα στους φορείς αυτορρύθμισης και σε αυτούς υποβολής και διεκπεραίωσης καταγγελιών, ώστε να ενισχυθεί το κλίμα εμπιστοσύνης και να προαχθεί σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές η δημιουργία ενός μεθοδολογικού πλαισίου για αξιολόγηση των μέτρων που θα λαμβάνονταν βάσει αυτής της σύστασης. Με λίγα λόγια, τα δύο στοιχεία που κυριαρχούσαν στην παρούσα σύσταση ήταν η συνεργασία και η ανάληψη πρωτοβουλιών μεταξύ κρατών – μελών, βιομηχανίας και Επιτροπής για την δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης.

Ωστόσο εκτός από τις συστάσεις το Συμβούλιο δίνει και κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο πλαισίου αυτορρύθμισης πάνω στην προστασία των ανηλίκων με σκοπό την δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες που αφορούν το διαδίκτυο και τις υπηρεσίες πληροφόρησης. Οι κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου που προτείνονταν στα κράτη – μέλη για την δημιουργία ενός πλαισίου αυτορρύθμισης στο εσωτερικό τους ήταν «i] η διαβούλευση και η αντιπροσωπευτικότητα των ενδιαφερομένων μερών, ii] το (τους) κώδικα (-ες) δεοντολογίας, iii] τις εθνικές αρχές που διευκολύνουν την συνεργασία σε επίπεδο Κοινότητας και iv] την εθνική αξιολόγηση των πλαισίων αυτορρύθμισης»¹³⁸.

Ξεκινώντας από την πρώτη κατευθυντήρια γραμμή – την διαβούλευση και την αντιπροσωπευτικότητα των ενδιαφερομένων μερών – η σύσταση του Συμβουλίου, ήταν το πλαίσιο αυτορρύθμισης που θα διαμορφώνονταν σε εθνικό επίπεδο να προέβλεπε την συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών όπως οι καταναλωτές, οι επιχειρήσεις και οι χρήστες, ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη κοινών εννοιών όπως ήταν ο καθορισμός της έννοιας του περιεχομένου και στην θέσπιση μέτρων στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των χρηστών, των εκπαιδευτικών και των γονέων. Ακόμη η αποτελεσματικότητα του εθελοντικού

¹³⁸ Σύσταση του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998, οπ.π. Παράρτημα, σελ. 52.

χαρακτήρα της αυτορρύθμισης θα εξαρτάται από τον βαθμό συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών στον καθορισμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση της¹³⁹.

Η δεύτερη κατευθυντήρια γραμμή – οι κώδικες δεοντολογίας – προβλέπει την θέσπιση κανόνων για την επίτευξη της προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, και οι οποίοι θα πρέπει να εντάσσονται σε κώδικες δεοντολογίας που να καλύπτουν τους δύο προαναφερθέντες στόχους. Πιο αναλυτικά, ένας τομέας που θα έπρεπε να καλύπτουν οι κώδικες δεοντολογίας ήταν η προστασία των ανηλίκων, έτσι ώστε οι ανήλικοι να κάνουν υπεύθυνη χρήση των υπηρεσιών και να αποφεύγουν την πρόσβαση σε περιεχόμενο στο οποίο δεν έχουν την συγκατάθεση των γονέων τους και δύνανται να βλάψει την ηθική και πνευματική τους ανάπτυξη. Ωστόσο, για την επίτευξη αυτού του τομέα, της προστασίας των ανηλίκων, οι κώδικες δεοντολογίας θα έπρεπε να καλύπτουν την θέσπιση κανόνων και σε επιμέρους τομείς όπως ήταν πρώτον η ενημέρωση των χρηστών γύρω από τους κινδύνους που εγκυμονεί τις πιο πολλές φορές η χρήση των υπηρεσιών και γύρω από την φύση των πληροφοριών, δεύτερον η παρουσίαση του νόμιμου περιεχομένου που είναι δυνατόν να βλάψει τους ανήλικους με την χρήση τρόπων όπως σελίδες προειδοποίησης μέσω ενός ηχητικού ή οπτικού σήματος, ταξινόμηση του περιεχομένου και συστήματα ελέγχου της ηλικίας των χρηστών¹⁴⁰, τρίτον η στήριξη του ελέγχου των γονέων, με μέσα όπως λογισμικά φιλτραρίσματος και φίλτρα που ενεργοποιούνται από τον χρήστη και εξασφαλίζουν ότι κατά την διάρκεια της απουσίας τους οι ανήλικοι δεν θα έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες με παράνομο περιεχόμενο και τέταρτον η διεκπεραίωση των καταγγελιών γύρω από περιεχόμενο που δεν σέβεται την προστασία των ανηλίκων και παραβιάζει τον αντίστοιχο κώδικα δεοντολογίας.

Ο δεύτερος τομέας που θα πρέπει να καλύπτει το περιεχόμενο των κωδίκων δεοντολογίας είναι η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας από περιεχόμενο που την προσβάλλει. Ομοίως όπως και στην περίπτωση του πρώτου τομέα έτσι και σε αυτόν οι κανόνες που θεσπίζονταν θα έπρεπε να αφορούν την ενημέρωση των χρηστών και την διεκπεραίωση των καταγγελιών. Το μόνο καινούργιο στοιχείο στην προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ήταν η συνεργασία των φορέων με αστυνομικές και δικαστικές αρχές με σκοπό την καταπολέμηση της κυκλοφορίας του παράνομου περιεχομένου στις οπτικοακουστικές

¹³⁹ Σύσταση του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998,οπ.π. Παράρτημα, σελ. 52.

¹⁴⁰ Σύσταση του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998,οπ.π. Παράρτημα, κεφ. 2.2.1 β), σελ. 53.

υπηρεσίες που θίγουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ο τρίτος τομέας που υπάγεται σε αυτή την δεύτερη κατευθυντήρια γραμμή είναι οι παραβιάσεις των κωδίκων δεοντολογίας με σκοπό την αποφυγή τέτοιων φαινομένων.

Οι δύο τελευταίες κατευθυντήριες γραμμές ήταν οι εθνικές αρχές που διευκολύνουν τη συνεργασία σε επίπεδο Κοινότητας και η αξιολόγηση των πλαισίων αυτορρύθμισης. Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση ο στόχος της ήταν να διευκολυνθεί στα πλαίσια της Κοινότητας η συνεργασία των εθνικών αρχών μέσα κυρίως από την δημιουργία εθνικών πλαισίων εκπροσώπησης που θα συμβάλλουν στην ανταλλαγή των εμπειριών σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο, καθώς επίσης και μέσα από τον καθορισμό κοινών σημείων επαφής και διαχείρισης καταγγελιών σε επίπεδο κρατών – μελών που θα συνεργάζονται μεταξύ τους με σκοπό την καταπολέμηση της εμφάνισης του παράνομου περιεχομένου. Στην περίπτωση της τελευταίας κατευθυντήριας γραμμής – της αξιολόγησης των πλαισίων αυτορρύθμισης – η σύσταση του Συμβουλίου ήταν να πραγματοποιούνται σε εθνικό επίπεδο αξιολογήσεις γύρω από την αποτελεσματικότητα των πλαισίων αυτορρύθμισης και κατά πόσο απαιτείται η περαιτέρω προσαρμογή του στην εξέλιξη της αγοράς και των νέων τεχνολογιών.

Βάσει του τμήματος III της σύστασης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποχρεώνονταν να προβεί δύο χρόνια μετά την έκδοση της σε υποβολή έκθεσης αξιολόγησης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η πρώτη έκθεση αξιολόγησης υποβλήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2001 και η δεύτερη στις 12 Δεκεμβρίου 2003. Αναλυτικότερα, αρχίζοντας με την **πρώτη έκθεση**¹⁴¹ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε ότι η σύσταση του 1998 καλούσε τα κράτη – μέλη, την βιομηχανία και τα ενδιαφερόμενα μέρη να προβούν στην λήψη μέτρων, έτσι ώστε να ενισχυθεί η προστασία των ανηλίκων και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια στις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές και το Διαδίκτυο. Το γενικό συμπέρασμα της Επιτροπής ήταν ότι δύο χρόνια μετά την εφαρμογή της, τα αποτελέσματα ήταν ενθαρρυντικά παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχε μεγάλη συμμετοχή από τα ενδιαφερόμενα μέρη και ιδίως τους καταναλωτές στην καθιέρωση των κωδίκων δεοντολογίας. Ωστόσο υπήρξαν και πιο ειδικά συμπεράσματα σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης από τα κράτη – μέλη, την βιομηχανία και την Επιτροπή.

¹⁴¹ COM(2001)106 τελικό, «ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια», 27.02.2001.

Έτσι, όσον αφορά τα κράτη – μέλη αυτά εφάρμοσαν την σύσταση με διαφορετικό τρόπο το καθένα. Δηλαδή, τα περισσότερα είχαν ξεκινήσει προσπάθειες για την ασφαλή χρήση του Διαδικτύου μέσω της σύστασης ενώσεων φορέων εκμετάλλευσης του διαδικτύου και με την καθιέρωση κωδίκων δεοντολογίας που θα ασχολούνται με την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Επίσης, είχαν εκδώσει νέα νομοθεσία συμπληρωματική της ήδη υπάρχουσας κυρίως για το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο και είχαν προχωρήσει στην ανάληψη μέτρων όπως ειδικών τηλεφωνικών γραμμών για την λήψη καταγγελιών, τις λεγόμενες ‘κόκκινες γραμμές’¹⁴² που αφορούσαν την παιδική πορνογραφία. Αναφορικά με τον διαφορετικό τρόπο που η σύσταση εφαρμόστηκε από τα κράτη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε πως «ο ετερογενής χαρακτήρας των μέτρων δεν εκπλήσσει, δεδομένων τόσο της πολιτισμικής ποικιλομορφίας όσο και των διακυμάνσεων στην ανάπτυξη του Διαδικτύου»¹⁴³.

Μία ακόμη σημαντική αξιολόγηση της Επιτροπής γύρω από τα κράτη – μέλη ήταν πως η λήψη δραστηριοτήτων δεν ήταν η ίδια από το ένα οπτικοακουστικό μέσο στο άλλο. Στην ουσία η παρατήρηση της έγκειται στο γεγονός, πως είχαν γίνει περισσότερες προσπάθειες για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια στον τομέα του διαδικτύου παρά στον τομέα των ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων όσον αφορά το πλαίσιο της αυτορρύθμισης, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και δραστηριότητες που δεν υπάγονταν στο τομέα του ίντερνετ και αφορούσαν τον σχηματισμό μίας κοινής πολιτικής για όλα τα οπτικοακουστικά μέσα.

Στην περίπτωση της βιομηχανίας, το συμπέρασμα που κατέληξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν ότι αυτή μέσω της οργάνωσης ICRA (Internet Rating Association)¹⁴⁴ κατάφερε να διαμορφώσει αξιόπιστα συστήματα φιλτραρίσματος στο διαδίκτυο, για το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο. Επιπλέον, προέβη στην σύνταξη κωδίκων δεοντολογίας για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και οι οποίοι ασχολούνταν με ζητήματα κανόνων γύρω από την φύση των πληροφοριών, την διεκπεραίωση καταγγελιών και την συνεργασία δημοσίων αρχών και φορέων. Παρόλο ότι είχαν γίνει ενέργειες στο διαδίκτυο, στον τομέα των

¹⁴² COM(2001)106 τελικό, οπ.π., σελ. 16.

¹⁴³ COM(2001)106 τελικό, οπ.π., σελ. 16

¹⁴⁴ Η οργάνωση αυτή σχηματίστηκε την άνοιξη του 1999 από μία ομάδα κορυφαίων διεθνών εταιρειών και ενώσεων του Διαδικτύου και έχει την μορφή ανεξάρτητης, μη κερδοσκοπικής οργάνωσης. Η αποστολή της είναι να αναπτύξει και να εφαρμόσει σε διεθνές επίπεδο ένα εθελοντικό σύστημα αυτό – κατάρταξης που θα έδινε την δυνατότητα σε όλους τους χρήστες να επιλέγουν την παρεμπόδιση σε περιεχόμενο που αυτοί θεωρούσαν επιβλαβές, ιδίως για τα παιδιά.

ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων οι δράσεις είχαν μικρότερο εύρος και περιορίζονταν μόνο στην χρησιμοποίηση συστημάτων φιλτραρίσματος στις ψηφιακές εκπομπές.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέβαλλε και αυτή από την πλευρά της στην επίτευξη του σκοπού της παρούσας σύστασης με το σχέδιο δράσης για το ασφαλέστερο διαδίκτυο της περιόδου 1999-2004 (βλέπε Μέρος Α') και με την πρόταση της για την μετέπειτα απόφαση – πλαίσιο του Συμβουλίου 2004/68/ΔΕΥ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας (βλέπε Μέρος Α'). Κλείνοντας την έκθεση αξιολόγησης της τόνισε πως επειδή η προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι δύο πολύ ευαίσθητα θέματα, για αυτό τον λόγο ήταν απαραίτητο να συνεχιστούν οι ενέργειες και από τα τρία μέρη σε όλους του τομείς των οπτικοακουστικών μέσων είτε πρόκειται για το διαδίκτυο είτε για τις ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις.

Η **δεύτερη έκθεση**¹⁴⁵ αξιολόγησης δημοσιεύτηκε το 2003 ως συνέχεια της πρώτης έκθεσης εφαρμογής της που δημοσιεύτηκε το 2001. Ο στόχος της ήταν να προσδιοριστεί η πρόοδος που είχε συντελεστεί μέχρι εκείνη την περίοδο σε σύγκριση και με την κατάσταση που επικρατούσε κατά την διάρκεια της αξιολόγησης της εφαρμογής την πρώτη φορά το 2000 γύρω από θέματα όπως η αυτορρύθμιση, οι κώδικες δεοντολογίας και η συνοχή των δραστηριοτήτων για την προστασία των ανηλίκων σε όλα τα μέσα. Ομοίως όπως και στην πρώτη έκθεση, έτσι και σε αυτή το πρώτο συμπέρασμα ήταν πως είχαν γίνει αρκετές ενέργειες για εφαρμογή της σύστασης. Συγκεκριμένα, στα κράτη – μέλη ο αριθμός των τηλεφωνικών γραμμών και των κωδικών δεοντολογίας είχαν αυξηθεί στα περισσότερα από αυτά, ενώ σε δύο προς ένταξη κράτη, την Πολωνία και την Λιθουανία είχαν δημιουργηθεί ανοικτές τηλεφωνικές γραμμές. Παράλληλα ήταν θετικό το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κρατών είχε ξεκινήσει τις προσπάθειες προώθησης για την ασφαλέστερη χρήση του Διαδικτύου.

Στην περίπτωση του ραδιοτηλεοπτικού τομέα η αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τονίζει πως η αυτορρύθμιση και η από κοινού ρύθμιση στην προστασία των ανηλίκων ήταν λιγότερο αναπτυγμένες. Όπως είχε τονίσει και στην αρχή της έκθεσης της, μία προσέγγιση που στηρίζεται στην από κοινού ρύθμιση δύναται να είναι πιο αποτελεσματική, εφόσον χαρακτηρίζεται από ευελιξία και

¹⁴⁵COM(2003)776 τελικό, «ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας», 12.12.2003.

ευπροσαρμοστικότητα από ότι μπορεί να είναι η αυτορρύθμιση με την χρήση νομοθεσίας, όπως επίσης σε ένα τομέα, σαν αυτό των ανηλίκων και της προστασίας τους που εμφανίζει αρκετή ευαισθησία, η από κοινού ρύθμιση μπορεί να πετύχει καλύτερα τους επιδιωκόμενους στόχους, κυρίως μέσα από την συμμετοχή δημοσίων αρχών, βιομηχανίας και καταναλωτών¹⁴⁶. Σε γενικές γραμμές πάντως τα συστήματα αυτά λειτουργούσαν ικανοποιητικά.

Στα πλαίσια της βιομηχανίας αυτό που παρατηρήθηκε ήταν ότι η οργάνωση ICRA και γενικότερα η βιομηχανία συνέχισαν τις προσπάθειες τους για την ανάπτυξη ακόμα περισσότερων συστημάτων φιλτραρίσματος στο διαδίκτυο. Ακόμη εργάστηκαν και για την προώθηση συστημάτων κατάταξης και την δημιουργία «‘περιφραγμένων κήπων’ (walled gardens)»¹⁴⁷ οι οποίοι «αποτελούνται από ειδικές πύλες εισόδου στο Διαδίκτυο, όπου οι φορείς παροχής υπηρεσιών εγγυώνται την ποιότητα των ιστοχώρων στους οποίους παρέχουν πρόσβαση»¹⁴⁷. Σημαντικό στοιχείο ήταν για την Επιτροπή οι ενέργειες που καταβλήθηκαν από την βιομηχανία για την διαβάθμιση του οπτικοακουστικού περιεχομένου και στις ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις παρά το στοιχείο της ανομοιογένειας που χαρακτήριζε την εφαρμογή της στα διάφορα κράτη – μέλη.

Όσον αφορά την συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην υλοποίηση της σύστασης, αυτό που επισημάνθηκε ήταν πως το σχέδιο δράσης για το Ασφαλέστερο Διαδίκτυο (Safer Internet) επεκτάθηκε μετά από απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2003 για δύο ακόμη χρόνια, και η Επιτροπή χρηματοδοτούσε ενέργειες στα πλαίσια του με στόχο την καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου. Ολοκληρώνοντας την έκθεση της τονίζει ότι τα συστήματα διαβάθμισης παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην προστασία των ανηλίκων και προτείνει την πραγματοποίηση εναρμόνισης τους από ‘κάτω προς τα πάνω’ μέσα από την συνεργασία με όργανα αυτορρύθμισης και συρρύθμισης στα κράτη – μέλη και διαμέσου, επίσης, της ανταλλαγής ορθών πρακτικών όπως ένα σύστημα κοινών περιγραφικών συμβόλων στην αξιολόγηση των προγραμμάτων από τους θεατές¹⁴⁸.

¹⁴⁶ COM(2003)776 τελικό, οπ.π., σελ. 5.

¹⁴⁷ COM(2003)776 τελικό, οπ.π., σελ. 10.

¹⁴⁸ COM(2003)776 τελικό, οπ.π., σελ. 21.

ν] ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΕ ΕΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προχώρησε στις 17 Δεκεμβρίου 1999 στην έκδοση συμπερασμάτων¹⁴⁹ για την προστασία των ανηλίκων σε ένα περιβάλλον ψηφιακών οπτικοακουστικών μέσων. Πιο διεξοδικά, το Συμβούλιο προέβη στην έκδοση αυτών των συμπερασμάτων μετά από την σύσταση του 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και σημείωσε την ανάγκη για περαιτέρω προσαρμογή των συστημάτων προστασίας των ανηλίκων από το επιβλαβές και παράνομο περιεχόμενο στα οπτικοακουστικά μέσα.

Με τα συμπεράσματα του αυτά κάλεσε τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβούν στην ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων. Όσον αφορά τα κράτη αυτό που τους συνέστησε ήταν να παρακολουθούν επιμελημένα και αδιάκοπα αν τα συστήματα προστασίας των ανηλίκων λειτουργούσαν με αποτελεσματικότητα και να φροντίσουν την διενέργεια μίας συνάντησης ανάμεσα στην βιομηχανία και τους ενδιαφερόμενους φορείς, είτε πρόκειται για τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς είτε για τις ενώσεις καταναλωτών και χρηστών με σκοπό την αποσαφήνιση του τρόπου με τον οποίο αξιολογείται και κατατάσσεται το περιεχόμενο των οπτικοακουστικών μέσων.

Προτάσεις, ωστόσο, κάνει και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συγκεκριμένα της ζητάει να φροντίσει και αυτή από την πλευρά της την διεξαγωγή μίας συνάντησης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και της βιομηχανίας για τον ίδιο ακριβώς σκοπό όπως και περίπτωση των κρατών – μελών. Επιπροσθέτως, την κάλεσε να ενθαρρύνει την βιομηχανία, ώστε να προχωρήσει στην παραγωγή προϊόντων που θα βοηθήσουν τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν με ευκολία τα μέσα προστασίας των ανηλίκων και τέλος της προτείνει σε κοινοτικό επίπεδο να μελετήσει δράσεις που δύναται να συμπληρώσουν αυτές των κρατών – μελών πάνω στο επίμαχο ζήτημα που είναι η προστασία των ανηλίκων στον ενιαίο οπτικοακουστικό χώρο, με ιδιαίτερη έμφαση στα μέσα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Ολοκληρώνοντας τα συμπεράσματα του Συμβουλίου, αυτά αποτέλεσαν μία πράξη ενίσχυσης της προηγούμενης ενέργειας του, της σύστασης 1998, και των όσων όριζε και πρότεινε στα κράτη μέλη, στην βιομηχανία και την Επιτροπή να

¹⁴⁹ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την προστασία των ανηλίκων σε ένα περιβάλλον ψηφιακών οπτικοακουστικών υπηρεσιών(2000/C8/06), ΕΕ C8/8 της 12ης/1/2000.

πράξουν προς όφελος των ανηλίκων και ενός από τα βασικά τους δικαιώματα, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας τους.

vi] ΈΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 24^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1998 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 20 Φεβρουαρίου 2002 προέβη στην δημοσίευση μίας έκθεσης¹⁵⁰ στην οποία παρουσιάζει τα βασικά συμπεράσματα από την πρώτη αξιολογητική έκθεση της Επιτροπής και κάνει κάποιες βασικές προτάσεις για την καλύτερη προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας τους.

Πιο ειδικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην αιτιολογική του έκθεση παρατήρησε πως ο βασικός σκοπός της Κοινότητας και των κρατών – μελών είναι να προστατεύουν τους ανήλικους από την έκθεση τους σε παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο των οπτικοακουστικών μέσων. Αυτό στα περισσότερα κράτη μέλη γίνονταν με επιτυχία, είτε γιατί η εκπομπή του ραδιοτηλεοπτικού προγράμματος ήταν αποκλειστικό μονοπώλιο του κράτους και αυτό αποφάσιζε τι θα εκπέμψει και τι όχι, είτε γιατί όταν ο κρατικός ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός συνυπήρχε και με άλλους φορείς τότε ο κανόνας που επικρατούσε ήταν αυτός της αυτορρύθμισης. Επειδή, όμως, ο οπτικοακουστικός χώρος δεν αφορούσε μόνο τα απλά ραδιοτηλεοπτικά μέσα, αλλά εξελίχθηκε και περιλάμβανε και την δορυφορική τηλεόραση και το Διαδίκτυο έπρεπε να βρεθεί ένας αποτελεσματικός τρόπος για την ρύθμιση τέτοιων ευαίσθητων ζητημάτων. Ένας από αυτούς, όπως τονίζει το Κοινοβούλιο, ήταν η σύσταση του 1998 για τους ανήλικους και η οποία σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είχε εφαρμοστεί με αρκετή πρόοδο στο εσωτερικό των κρατών μελών, αλλά παρά τα θετικά αποτελέσματα που είχε η υλοποίηση της η προστασία της αξιοπρέπειας των ανηλίκων ως θεμελιώδες τους δικαίωμα θα έπρεπε να είναι πλήρως εξασφαλισμένη σε επίπεδο κοινοτικό, λόγω και της συνεχώς εξελισσόμενης τεχνολογίας σε αυτό τον τομέα.

Γι' αυτό τον λόγο ζήτησε από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν μία προσέγγιση για την συγκρίσιμη περιγραφή του οπτικοακουστικού περιεχομένου με

¹⁵⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, « ΕΚΘΕΣΗ σχετικά με την αξιολογητική έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια », Α5-0037/2002, 20 Φεβρουαρίου 2002.

κοινοτικά κριτήρια και με την συμμετοχή από τα κράτη – μέλη των φορέων παροχής υπηρεσιών, των καταναλωτών, των φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προστασία των ανηλίκων και τα οποία συστήματα αξιολόγησης θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από απόλυτο συντονισμό μεταξύ τους. Ακόμη τους ζήτησε να συμπεριλάβουν στο γενικό εκπαιδευτικό τους σύστημα μαθήματα για τον οπτικοακουστικό τομέα, έτσι ώστε να διευκολύνει τους καταναλωτές, που στην προκειμένη περίπτωση θα είναι οι ανήλικοι, να μπορούν να χρησιμοποιούν τα μέσα αυτά με τρόπο προσανατολισμένο, υπεύθυνο και με αναπτυγμένη την ικανότητα της κρίσεως γύρω από τα θέματα αυτά και τους κινδύνους που εγκυμονούν.¹⁵¹

Εκτός από αυτά ζήτησε από τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν τους φορείς παροχής υπηρεσιών του διαδικτύου, για να διαμορφώσουν συστήματα τα οποία θα δέχονται καταγγελίες από καταναλωτές σε περίπτωση που έρθουν σε επαφή με παράνομο ή επιβλαβές περιεχόμενο και εκτίμησε ότι η συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρήσεις του Διαδικτύου, τις εθνικές και περιφερειακές αρχές είναι ο καλύτερος τρόπος για να αντιμετωπιστούν τέτοια περιεχόμενα. Εξέφρασε, όμως, και την ανησυχία του πως οι αποφάσεις για απαγόρευση ορισμένων ιστοθέσεων στο διαδίκτυο δεν είναι μία από τις πιο πρόσφορες λύσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εφόσον υπήρχε ο κίνδυνος η ενέργεια αυτή να οδηγήσει είτε σε κατακερματισμό της πρόσβασης του διαδικτύου ή και σε αδυναμία πρόσβασης σε νόμιμο περιεχόμενο¹⁵².

Τέλος τόνισε ότι θα έπρεπε να συνεχιστεί η ευρωπαϊκή και διεθνής συνεργασία για την καταπολέμηση όλων των προαναφερθέντων προβλημάτων και προέτρεψε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει τις ενέργειες της προς αυτό τον σκοπό.

vii] ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.

Η ανακοίνωση¹⁵³ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εκδόθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2003 παρουσιάζει τα βασικά αποτελέσματα της διαβούλευσης που είχε ξεκινήσει για την τελευταία χρονικά αναθεώρηση της οδηγίας ‘τηλεόραση χωρίς

¹⁵¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οπ.π., σελ. 8-9.

¹⁵² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οπ.π., σελ. 9.

¹⁵³ COM(2003) 784 τελικό, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ: ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ», 15.12.2003.

σύνορα' καθώς επίσης και την ανασκόπηση όλων των πρόσφατων εξελίξεων που προέκυψαν στον οπτικοακουστικό τομέα, μέχρι εκείνη την περίοδο.

Αναλυτικότερα, η ανάπτυξη μίας κοινοτικής πολιτικής στον οπτικοακουστικό τομέα θα έχει ως στόχο να προωθήσει τον εν λόγω τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και την ταυτόχρονη υποστήριξη πεδίων γενικού ενδιαφέροντος ανάμεσα τους η προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Έτσι στα πλαίσια εκπλήρωσης αυτών των στόχων η Κοινότητα από το 1989 είχε προχωρήσει στην ανάληψη σημαντικών ενεργειών, όπως ήταν η οδηγία 'τηλεόραση χωρίς σύνορα', το πλεονέκτημα της οποίας ήταν ότι παρείχε ένα σταθερό και ασφαλές νομικό πλαίσιο σε όλες τις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες στην Κοινότητα και η σύσταση του 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια που ήταν το πρώτο νομικό μέσο που το περιεχόμενο του κάλυπτε οπτικοακουστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες που διατίθενται στο διαδίκτυο και με βάση τις εκθέσεις αξιολόγησης της η εφαρμογή της στα κράτη μέλη ήταν αρκετά ικανοποιητική.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωση της που όπως προαναφέρθηκε παρουσιάζει τα σημαντικότερα αποτελέσματα της διαβούλευσης που είχε ξεκινήσει για μία νέα αναθεώρηση της οδηγίας 'τηλεόραση χωρίς σύνορα' και η οποία επήλθε το 2007 με την οδηγία 2007/65/EK (βλέπε Μέρος Β', ενέργεια i), τόνισε ότι στον τομέα του άρθρου 22 της οδηγίας, δηλαδή της προστασίας των ανηλίκων και της δημόσιας τάξης, οι διατάξεις που ορίζονταν στην οδηγία σχετικά με τους ανήλικους ήταν ικανοποιητικές και αρκετές, αλλά παρόλα αυτά θα έπρεπε να υπάρξει και επέκταση τους και στον τομέα του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, επισημάνθηκε ότι πολύ σωστά το άρθρο 22 κάνει διαχωρισμό ανάμεσα στα προγράμματα που η μετάδοση τους θα έχει ως ενδεχόμενο την σοβαρή ζημιά στην ανάπτυξη των ανηλίκων και σε αυτά που μπορεί απλά να τα βλάψουν, ενώ και τα μοντέλα της συρρύθμισης λειτουργούσαν σε ικανοποιητικό βαθμό στο εσωτερικό των κρατών, αλλά οι κώδικες δεοντολογίας χωρίς έλεγχο από τις δημόσιες αρχές δεν επαρκούσαν¹⁵⁴. Έτσι βάσει αυτών των απόψεων η Επιτροπή τόνισε πως θα προβεί μαζί με την αναθεώρηση της οδηγίας τηλεόραση χωρίς σύνορα και στην επικαιροποίηση της σύστασης του 1998 που αφορά τους ανήλικους και με αυτό τον τρόπο θα συμβάλλει στον σεβασμό των αρχών προστασίας τους.

¹⁵⁴ COM(2003) 784 τελικό, οπ.π., κεφ. 3.6, σελ. 23.

Η Επιτροπή καταλήγει την ανακοίνωση της σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής κανονιστικής πολιτικής στον οπτικοακουστικό τομέα, συμπεραίνοντας ότι οι νέες μορφές τεχνολογίας όπως οι ψηφιακές τεχνολογίες θα απαιτήσουν την συμμετοχή νέων μορφών περιεχομένου, νέων μέσων παροχής και νέων επιχειρησιακών μοντέλων για την χρηματοδότηση τους και η διαμόρφωση κανόνων για την εφαρμογή τους στο μέλλον θα πρέπει να διαφυλάξει ορισμένα δημόσια συμφέροντα όπως η ανήλικοι και η προστασία τους¹⁵⁵. Αυτά ακριβώς θα είναι τα σημεία στην εκπλήρωση των οποίων θα στρέψει τις μελλοντικές της ενέργειες.

viii] ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ 2006 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.

Μία αρκετά σημαντική ενέργεια έγινε το 2006 με την διατύπωση της σύστασης¹⁵⁶ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις επιγραμμικές υπηρεσίες πληροφόρησης όπως το διαδίκτυο.

Ο βασικός σκοπός της σύστασης, που συμπληρώνει την προηγούμενη σύσταση του 1998, είναι να προχωρήσει σε ένα επόμενο στάδιο διαμορφώνοντας μία αποτελεσματική συνεργασία ανάμεσα στα κράτη – μέλη, την βιομηχανία και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, αναφορικά με το υπό εξέταση θέμα της παρούσας εργασίας στους τομείς του διαδικτύου και των ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών. Με κίνητρο αυτό τον σκοπό τα δύο όργανα της Κοινότητας, τονίζουν στις εισαγωγικές τους σκέψεις, πως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι ένα δικαίωμα που κατοχυρώνεται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και κατά συνέπεια είναι απαραβίαστο και επιδέχεται πλήρους σεβασμού και προστασίας, ενώ παράλληλα τα παιδιά έχουν και αυτά δικαίωμα στην προστασία και την φροντίδα που είναι απαραίτητες για την ομαλή διαβίωση τους και όλες οι ενέργειες θα γίνονται με πρωταρχική σημασία στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού¹⁵⁷. Γι' αυτό τον λόγο τα μέτρα που ήταν απαραίτητο να ληφθούν σε επίπεδο κοινοτικό θα έπρεπε να λειτουργούν μοναδικό συμφέρον την

¹⁵⁵ COM(2003) 784 τελικό, οπ.π., κεφ. 4, σελ. 28.

¹⁵⁶ Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2006 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και για το δικαίωμα απάντησης σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και επιγραμμικών μέσων πληροφόρησης, ΕΕ L 378/72 της 27ης/12/2006.

¹⁵⁷ Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2006, οπ.π., σκέψη 1, σελ. 72.

προστασία της ανάπτυξης των ανηλίκων από περιεχόμενο στον οπτικοακουστικό τομέα που θα τους επηρεάσει αρνητικά. Μία σειρά μέτρων που εκπλήρωναν αυτό τον σκοπό είχαν ήδη ληφθεί από το 1989 με την οδηγία για την τηλεόραση χωρίς σύνορα και την σύσταση του 1998 για την προστασία των ανηλίκων, αλλά και η οδηγία 2000/31/EK¹⁵⁸ για το ηλεκτρονικό εμπόριο περιείχαν διάταξη που προστάτευαν τους ανήλικους από το επιβλαβές περιεχόμενο.

Στα πλαίσια αυτά και εν συνεχεία των εισαγωγικών τους σκέψεων το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προχώρησαν στην διατύπωση συστάσεων ακριβώς όπως και στην πρώτη σύσταση προς τα κράτη – μέλη, την βιομηχανία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πιο αναλυτικά, η σύσταση στα κράτη – μέλη προέβλεπε την λήψη απαραίτητων μέτρων που θα εγγυώνται ότι οι ανήλικοι και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια θα προστατεύονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο σε όλες τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφόρησης. Τα μέτρα αυτά ήταν τα εξής¹⁵⁹: η καθιέρωση στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών διατάξεων που θα αφορούσαν το δικαίωμα της απάντησης στις επιγραμμικές υπηρεσίες, η προώθηση της υπεύθυνης χρήσης των υπηρεσιών από τους ανήλικους, μέσω της ανάπτυξης δράσεων στο εσωτερικό τους που θα βελτιώσουν την ευαισθητοποίηση των γονέων, και των δασκάλων για τις δυνατότητες που προσφέρουν όλες οι νέες υπηρεσίες και των τρόπων με τους οποίους αυτές μπορούν να προσφέρουν ασφάλεια στους ανήλικους, η προώθηση της υπεύθυνης στάσης των επαγγελματιών και των χρηστών διαμέσου της ενθάρρυνσης της βιομηχανίας των οπτικοακουστικών μέσων να επισημαίνουν τις σελίδες που περιέχουν παράνομο περιεχόμενο και να προβούν στην σύνταξη του κώδικα καλής συμπεριφοράς σε συνεργασία με επαγγελματίες και τις ρυθμιστικές αρχές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και τέλος η καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων στο διαδίκτυο, κυρίως αυτών που μπορεί να βλάψουν τους ανήλικους με την υιοθέτηση σημάτων ποιότητας των παροχών υπηρεσιών, προκειμένου να ελέγχεται αν ένας πάροχος ακολουθεί κάποιο κώδικα καλής

¹⁵⁸ Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου στην εσωτερική αγορά, ΕΕ L 178/1 της 17ης/7/2000.

¹⁵⁹ Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2006 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και για το δικαίωμα απάντησης σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και επιγραμμικών μέσων πληροφόρησης, ΕΕ L 378/72 της 27ης/12/2006, σελ. 74.

συμπεριφοράς και την εύρεση τρόπων για καταγγελίες παράνομων δραστηριοτήτων στο Ίντερνετ.

Συστάσεις έγιναν και στην βιομηχανία των οπτικοακουστικών υπηρεσιών και οι οποίες ήταν τέσσερις. Πιο ειδικά, μία πρώτη σύσταση ήταν να προσφέρουν μία σειρά από θετικά μέτρα για το συμφέρον των ανηλίκων. Αυτό θα γίνονταν με την υιοθέτηση πρωτοβουλιών για μεγαλύτερη συνεργασία ανάμεσα στις ρυθμιστικές αρχές των κρατών μελών και με την ανταλλαγή πρακτικών όπως κοινά σύμβολα ή προειδοποιητικά μηνύματα τα οποία θα προειδοποιούν και θα προσδιορίζουν το είδος του περιεχομένου των υπηρεσιών. Με δυο λόγια αυτή η πρώτη σύσταση θα βοηθήσει τους χρήστες να αξιολογούν τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες ως προς το περιεχόμενο τους και για το αν είναι κατάλληλες να προβληθούν σε μια συγκεκριμένη ηλικία χρηστών, όπως είναι οι ανήλικοι. Η δεύτερη σύσταση προβλέπει την λήψη τεχνικών μέτρων. Δηλαδή η βιομηχανία καλείται να εξετάσει την πιθανότητα για την δημιουργία φίλτρων, που θα εμποδίζουν την μετάδοση πληροφοριών που θα προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Η τρίτη σύσταση προέβλεπε την λήψη μέτρων που θα σχετίζονταν με τον σχεδιασμό συστημάτων τα οποία θα επεσήμαιναν το περιεχόμενο του υλικού που διαδίδονταν στο διαδίκτυο και η τέταρτη και τελευταία σύσταση αφορούσε την εξεύρεση τρόπων για την καταπολέμηση των διακρίσεων σε όλες τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες.

Εκτός από τα κράτη μέλη και την βιομηχανία η σύσταση του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου απευθύνονταν και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την λήψη από την πλευρά της μίας σειράς πρωτοβουλιών. Ειδικότερα, της ζητούσαν να προτείνει την δυνατότητα λειτουργίας ενός τηλεφωνικού αριθμού στον οποίο θα γίνονταν κλήση δωρεάν και σε όποιον τον καλούσε θα του προσέφερε πληροφορίες πάνω σε θέματα για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ακόμη θα έπρεπε να ενισχύσει δράσεις που θα ενημερώνουν τους πολίτες για τα θετικά και τα αρνητικά των υπηρεσιών σύνδεσης σαν το διαδίκτυο και τέλος να προβεί στην διαμόρφωση δικτύων από όργανα αυτορρύθμισης που θα ανταλλάσουν εμπειρίες με σκοπό την καλύτερη προστασία των ανηλίκων.

Όπως και με την σύσταση του 1998 έτσι και σε αυτή την περίπτωση το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότειναν κάποια παραδείγματα δράσεων στα οποία θα μπορούσαν να προβούν τα κράτη μέλη και η βιομηχανία στα πλαίσια εκπλήρωσης των συστάσεων των δύο κοινοτικών οργάνων. Αναλυτικότερα, τα

παραδείγματα των δράσεων που προτείνονταν στα κράτη μέλη είχαν σχέση με την ανάγνωση και την κατανόηση των μέσων από τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τους ίδιους τους χρήστες. Δηλαδή ήταν απαραίτητο να υπάρχει μία κατάρτιση στους εκπαιδευτικούς πάνω στην σωστή χρήση του διαδικτύου στην διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε να αναπτυχθεί η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση για τους πιθανούς κινδύνους που ενέχει το Ίντερνετ, μία ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα είναι ενσωματωμένη στα σχολικά προγράμματα και θα παρέχει πληροφορίες για την υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου και τέλος διανομή υλικού ενημέρωσης αναφορικά με τους κινδύνους του Ίντερνετ και τους τρόπους προστασίας από αυτούς όπως η χρήση φίλτρων για ανεπιθύμητα μηνύματα και η δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών για καταγγελίες από τους πολίτες σε περίπτωση επαφής με ανεπιθύμητο ή επιβλαβές περιεχόμενο¹⁶⁰.

Στην περίπτωση της βιομηχανίας τα παραδείγματα δράσεων που σημειώνονταν ήταν και εδώ αρκετά, αλλά τα πιο σημαντικά τα οποία θα μπορούσαν να εγγυηθούν την ασφαλή προστασία των ανηλίκων ήταν η παροχή στους χρήστες συστημάτων φιλτραρίσματος αποτελεσματικών και εύχρηστων κατά την εγγραφή τους ως συνδρομητές σε εταιρείες πρόσβασης στο Ίντερνετ και η τοποθέτηση στις μηχανές αναζήτησης σημάτων που θα έδιναν πληροφορίες για το πώς να γίνεται σωστή και υπεύθυνη χρήση του κυβερνοχώρου, όπως επίσης θα παρείχαν και μία λίστα με τα τηλέφωνα στα οποία οι πολίτες θα μπορούσαν να υποβάλλουν καταγγελίες για παράνομο περιεχόμενο¹⁶¹.

Κλείνοντας αυτή την σύσταση το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προέβησαν στην πρόταση και κάποιων κατευθυντήριων γραμμών για την εξασφάλιση του δικαιώματος της απάντησης στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών. Οι γραμμές αυτές αφορούσαν όχι τόσο το διαδίκτυο όσο τις ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις που δύνανται να θίγουν την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο πρώτο παράρτημα της ενέργειας αυτής, «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ανεξάρτητα από την ιθαγένεια του, του οποίου θίγονται τα έννομα συμφέροντα και ιδίως, αλλά όχι μόνο, η τιμή και η υπόληψη, λόγω αναφοράς σε γεγονότα που γίνονται σε δημοσίευμα ή εκπομπή, θα

¹⁶⁰Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2006, οπ.π., Παράρτημα II, σελ. 77.

¹⁶¹Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2006, οπ.π., Παράρτημα III, σελ.77.

πρέπει να έχει το δικαίωμα απάντησης ή άλλα ισοδύναμα επανορθωτικά μέτρα»¹⁶². Το δικαίωμα αυτό θεωρείται ως ένα ιδιαίτερα επανορθωτικό μέσο στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες, γιατί προσφέρει την δυνατότητα για άμεση αντίδραση σε πληροφορίες που θεωρούνται αμφισβητούμενες. Ωστόσο αυτό που χρειάζεται να γίνεται είναι η απάντηση να δίνεται μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα μετά από την τεκμηρίωση του αιτήματος, ενώ μπορεί το αίτημα για δικαίωμα απάντησης να απορριφθεί αν αποδειχθεί ότι ο αιτών δεν έχει έννομο συμφέρον για την δημοσίευση της απάντησης.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι βασικές ενέργειες που έχουν γίνει σε εθνικό επίπεδο για την προστασία των ανηλίκων στον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο, με ιδιαίτερη επικέντρωση την περίπτωση της Ελλάδας.

5] ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Η προστασία των ανηλίκων στον τομέα του ενιαίου οπτικοακουστικού χώρου δεν απασχόλησε μόνο την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και τα ίδια τα κράτη μέλη της. Η αφορμή υπήρξε το γεγονός πως στις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες όπως και στις υπηρεσίες του διαδικτύου ήταν αυξημένες οι πιθανότητες για μετάδοση εκπομπών με περιεχόμενο που ενδέχεται να βλάψει σοβαρά την ηθική και πνευματική ανάπτυξη και ευημερία των ανηλίκων. Το αποτέλεσμα αυτών των ενδεχόμενων πιθανοτήτων, ήταν να ξεκινήσουν να λαμβάνονται εθνικά μέτρα προστασίας των ανηλίκων στον εν λόγω τομέα σε κράτη μέλη της Κοινότητας είτε με την μορφή θέσπισης νόμων στο εσωτερικό τους δίκαιο που θα διαμόρφωναν το καθεστώς των ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων, είτε και με την ψήφιση προεδρικών διαταγμάτων με τα οποία ενσωματώνονταν οι διατάξεις της οδηγίας ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’ και των αναθεωρήσεων της. Μία από αυτές τις χώρες που προέβη στην λήψη αντίστοιχων ενεργειών ήταν η Ελλάδα, γύρω από την οποία θα επικεντρωθεί η ανάλυση του πέμπτου κεφαλαίου της εργασίας. Έτσι τα μέτρα που πάρθηκαν ήταν:

i] ΑΡΘΡΑ 5, 15 ΚΑΙ 21 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.

Ξεκινώντας είναι χρήσιμο να ειπωθεί πως από πολύ νωρίς είχε αρχίσει στην Ελλάδα η κατάργηση της κρατικής αρμοδιότητας στην ραδιοτηλεόραση και

¹⁶² Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2006, οπ.π., Παράρτημα Ι, σελ. 76.

είχαν εμφανιστεί οι πρώτοι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί, γεγονός που απαιτούσε την θέσπιση κανόνων για ρύθμιση όλων των δραστηριοτήτων και των ενεργειών στο ραδιοτηλεοπτικό τομέα με απόλυτο σεβασμό στις αρχές της ποιότητας, της αντικειμενικότητας και του σεβασμού των ατομικών δικαιωμάτων. Έτσι όσον αφορά το νομοθετικό πλαίσιο από την Πολιτεία, η υποχρέωση προστασίας των ανηλίκων κατοχυρώνονταν με τα άρθρα 5 και 21 του Συντάγματος της Ελλάδος. Πιο ειδικά, το άρθρο 5 κατοχυρώνει το δικαίωμα στην προσωπικότητα και το άρθρο 21 το δικαίωμα για την προστασία της οικογένειας, όπου στην παράγραφο 1 ορίζεται ότι είναι υποχρέωση του Κράτους να προστατεύει την οικογένεια και την παιδική ηλικία σε συνδυασμό και με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Σημαντικό, βέβαια ρόλο έπαιξε πέρα από τα δύο προηγούμενα άρθρα του Συντάγματος και το άρθρο 15 παράγραφος 2 που αποτέλεσε και την βάση για την ίδρυση μίας ανεξάρτητης διοικητικής αρχής, του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης με τον νόμο 1866/1989¹⁶³. Συγκεκριμένα το άρθρο αυτό σημειώνει πως είναι στην άμεση αρμοδιότητα του Κράτους η αντικειμενική μετάδοση των πληροφοριών και των ειδήσεων, αλλά και ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου και της παιδικής ηλικίας. Ουσιαστικά με αυτά τα τρία άρθρα αποδεικνύεται πως η χώρα μας είχε ξεκινήσει από αρκετά νωρίς την εξασφάλιση της προστασίας των ανηλίκων στον οπτικοακουστικό τομέα και ιδίως στις ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις.

ii) ΝΟΜΟΣ 2101/1992, «ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ».

Εκτός από την κατοχύρωση άρθρων στο Ελληνικό Σύνταγμα για την υποχρέωση προστασίας των ανηλίκων, ενέργειες είχαν γίνει και σε επίπεδο ψήφισης νόμων, που όπως και στην περίπτωση του Ίντερνετ, κύρωναν διεθνείς συμβάσεις και ενσωμάτωναν στο εσωτερικό δίκαιο πράξεις της Κοινότητας. Αναλυτικότερα, μία τέτοια ενέργεια που είναι κοινή με τις εθνικές ενέργειες του Α' μέρους της εργασίας για την προστασία των ανηλίκων, ήταν η ψήφιση του νόμου 2101/1992¹⁶⁴ που κύρωνε την Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού. Ο νόμος αυτός, όπως είδαμε και στο κεφάλαιο 2 του προηγούμενου μέρους αποτελείται από δύο άρθρα όπου στο πρώτο περιλαμβάνει το κείμενο της Σύμβασης στην γαλλική γλώσσα και σε

¹⁶³ Νόμος 1866, «Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών», ΦΕΚ Α' 222/6.10.1989.

¹⁶⁴ Νόμος 2101/1992, «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού», ΦΕΚ Α' 02.12.1992.

ελληνική μετάφραση και στο δεύτερο άρθρο σημειώνει την χρονική στιγμή που θα ξεκινήσει να ισχύει ο παρών νόμος. Επειδή έχει, ήδη, γίνει μία γενική αναφορά στα πιο σημαντικά άρθρα της Διεθνούς Σύμβασης στο προηγούμενο μέρος της εργασίας, σε αυτό το σημείο θα προσπαθήσουμε να επικεντρωθούμε περισσότερο στο άρθρο που αφορά τον τομέα των οπτικοακουστικών μέσων. Πρόκειται για το άρθρο 17 που κατοχυρώνει το δικαίωμα των παιδιών, σχετιζόμενο με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την πληροφόρηση. Στο άρθρο αυτό η διάταξη που ενδιαφέρει περισσότερο είναι η πέμπτη και τελευταία που ορίζεται ως εξής : «τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου που επιτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και φροντίζουν ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση σε ενημέρωση και σε υλικό που προέρχονται από διάφορες εθνικές και διεθνείς πηγές, ιδίως σε αυτά που αποσκοπούν στην παραγωγή της κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ευημερίας του, καθώς και της σωματικής και πνευματικής υγείας του. Για τον σκοπό αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη : ε) ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προορίζονται για την προστασία του παιδιού από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτουν την ευημερία του, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 13 και 18»¹⁶⁵, δηλαδή των άρθρων που αφορούν την ελευθερία έκφρασης και την ευθύνη των γονέων.

Το άρθρο αυτό δεν κατοχυρώνει τόσο κάποιο ατομικό δικαίωμα της πρόσβασης που μπορεί να έχει το παιδί στην πληροφόρηση, όσο μία σειρά από κατευθυντήριες αρχές που απευθύνονται στα συμβαλλόμενα κράτη και οι οποίες με την σειρά τους θα συμβάλλουν στην διασφάλιση του θετικού ρόλου των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην ανάπτυξη της ηθικής, κοινωνικής και πνευματικής ευημερίας των παιδιών¹⁶⁶. Με άλλα λόγια παρατηρούμε ότι αυτό που επεδίωκε η διεθνής κοινότητα με το άρθρο 17 δεν ήταν η απόκτηση ενός νέου ατομικού δικαιώματος πάνω στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και πληροφόρησης, αλλά βασικά ήθελε να προβάλλει τον θετικό ρόλο που παίζουν και ενδείκνυται να παίζουν τα μέσα πληροφόρησης για τα παιδιά στην διάπλαση της προσωπικότητάς τους. Παράλληλα ήθελε να επισημάνει με την πέμπτη διάταξη ότι πάντα θα ελλοχεύει ο κίνδυνος κάποιες φορές τα μέσα αυτά να ξεφεύγουν από τον θετικό τους ρόλο και με το υλικό που προβάλλουν να επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο την ευημερία και υγεία των παιδιών. Για αυτό τον σκοπό τα κράτη που θα γίνουν μέλη της Σύμβασης θα πρέπει

¹⁶⁵ Νόμος 2101/1992, οπ.π., άρθρο 17, σελ. 4112.

¹⁶⁶ Νάσκου – Περράκη Π., Χρυσόγονος Κ., Ανθόπουλος Χ., (2002), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη*, σελ. 167.

να έχουν λάβει κάποιες κατευθυντήριες γραμμές που προστατεύουν τα παιδιά από παρόμοιες περιπτώσεις.

iii] ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 236/1992, «ΆΣΚΗΣΗ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 89/552/ΕΟΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ/3.10.89».

Η τρίτη ενέργεια στην οποία προέβη η Ελλάδα για την προστασία των ανηλίκων στον ενιαίο οπτικοακουστικό χώρο ήταν η θέσπιση του Προεδρικού Διατάγματος 236/1992¹⁶⁷ που ενσωμάτωνε στο εσωτερικό της χώρας μας την οδηγία ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’. Ειδικότερα, με το διάταγμα αυτό η Ελλάδα όπως σημειώνονταν στο άρθρο 1 συμμορφώνονταν με τις διατάξεις της οδηγίας για τον συντονισμό των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα το διάταγμα ενσωμάτωνε αυτούσια τις διατάξεις της οδηγίας, όπου το άρθρο 22 της οδηγίας για την προστασία των ανηλίκων αντιστοιχούσε στο άρθρο 9 του προεδρικού διατάγματος.

iv] ΝΟΜΟΣ 2328/1995 «ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ».

Ωστόσο οι διατάξεις του διατάγματος που αφορούσαν την προστασία της παιδικής ηλικίας συμπληρώθηκαν από μία ακόμη ενέργεια τον νόμο 2328/1995¹⁶⁸ που σήμερα αποτελεί το βασικό πλαίσιο λειτουργίας των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Ο νόμος αυτός καθόρισε το νομικό καθεστώς για την ίδρυση της ιδιωτικής τηλεόρασης και έθεσε τις βασικές αρχές κάτω από τις οποίες θα έπρεπε να διέπονται οι εκπομπές και οι διαφημίσεις κατά την μετάδοση των προγραμμάτων τους όπως ορίζονταν στο άρθρο 3. Μία από αυτές τις αρχές αφορούσαν και την προστασία της παιδικής ηλικίας. Συγκεκριμένα, στην παράγραφο 14 του ίδιου άρθρου (άρθρο 3) σημειώνονταν από την ελληνική νομοθεσία, ότι η δημόσια τηλεόραση και οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί αναλάμβαναν την υποχρέωση να μην μεταδίδουν στους δέκτες τους προγράμματα που υπήρχε το

¹⁶⁷ Προεδρικό Διάταγμα 236/1992, «Άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα σε συμμόρφωση προς την οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 3.10.89», ΦΕΚ Α' 124/16.7.1992.

¹⁶⁸ Νόμος 2328/1995, «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 159/03.08.1995.

ενδεχόμενο να βλάψουν σοβαρά την σωματική, διανοητική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, όπως είναι τα προγράμματα με πορνογραφικές σκηνές. Σε αντίθετη περίπτωση αν τα προγράμματα που σκοπεύουν να μεταδώσουν μπορεί να βλάψουν τα παιδιά απλά και όχι σοβαρά, τότε θα μπορούν να μεταδίδονται ανάλογα και με το περιεχόμενο τους «μετά τις 21.30 ώρα τα πιο ήπια και μετά από 00.00 ώρα τα υπόλοιπα ανάλογα και με τις ηλικιακές ομάδες που παρακολουθούν τις εκπομπές αυτές, σύμφωνα με τις μετρήσεις τηλεθέασης»¹⁶⁹. Με δυο λόγια αυτό που παρατηρούμε από τις δύο προηγούμενες ενέργειες είναι πως με το Προεδρικό διάταγμα η οδηγία 89/552/ΕΟΚ ενσωματώθηκε αυτούσια στο εσωτερικό της χώρας, ενώ με τον παρόντα νόμο ήρθαν και συμπληρώθηκαν οι διατάξεις του διατάγματος με την ανάληψη υποχρεώσεων στον τρόπο μετάδοσης των προγραμμάτων από την δημόσια και ιδιωτική τηλεόραση όπου στην περίπτωση της προστασίας των ανηλίκων καθιερώθηκε ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την ώρα εκπομπής εκείνων των προγραμμάτων που δεν πρόκειται να βλάψουν με σοβαρό τρόπο την ευημερία των παιδιών. Η καθιέρωση του χρονοδιαγράμματος σύμφωνα με την οδηγία στο άρθρο 22 ήταν μία αρμοδιότητα που αφήνονταν στην αποκλειστικότητα των κρατών μελών της Κοινότητας.

ν] ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 100/2000 «ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 97/36/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 30^{ΗΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ 1997(ΕΕ ΑΡΙΘ. L 202 ΤΗΣ 30.7.97, ΣΕΛ.60) ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 89/552/ΕΟΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (ΕΕ ΑΡΙΘ. L 298 ΤΗΣ 17.10.89, Σ. 23) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ».

Μία πέμπτη κατά σειρά εθνική ενέργεια για την προστασία των ανηλίκων στον ενιαίο οπτικοακουστικό χώρο ήταν η έκδοση τον Μάρτιο του 2000 του **Προεδρικού Διατάγματος 100/2000**¹⁷⁰ που εναρμόνιζε την ελληνική νομοθεσία στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα με τις διατάξεις της οδηγίας 97/36/ΕΚ που αναθεώρησε την οδηγία ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’. Αναλυτικότερα, ο σκοπός του συγκεκριμένου προεδρικού διατάγματος ήταν η ελληνική νομοθεσία που είχε προηγηθεί μέχρι εκείνη

¹⁶⁹ Νόμος 2328/1995, οπ.π., άρθρο 3, § 14, σελ. 5042

¹⁷⁰ Προεδρικό Διάταγμα 100/2000, « Εναρμόνιση της ελληνικής ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1997(ΕΕ αριθ. L 202 της 30.7.97, σελ.60) με την οποία τροποποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ αριθ. L 298 της 17.10.89, σ. 23) σχετικά με την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών», ΦΕΚ Α' 98/17.3.2000.

την περίοδο, δηλαδή το προεδρικό διάταγμα 236/1992 και ο νόμος 2328/1995 να εναρμονιστούν με τις νέες διατάξεις της αναθεωρημένης οδηγίας για την τηλεόραση χωρίς σύνορα 97/36/EK. Το διάταγμα αυτό ουσιαστικά κωδικοποιεί τις ήδη ισχύουσες διατάξεις, προβλέποντας παράλληλα και την υποχρέωση κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων ανάλογα με τον βαθμό της αρνητικής επίδρασης που είναι πιθανόν να έχει το περιεχόμενο τους στην προσωπικότητα και την ανάπτυξη των ανηλίκων¹⁷¹. Αναφορικά με τους ανήλικους και την προστασία τους από επιβλαβές περιεχόμενο, υπάρχουν δύο διατάξεις στο προεδρικό διάταγμα όπως ακριβώς και στην αναθεωρημένη οδηγία. Η πρώτη διάταξη είναι το άρθρο 4 με τίτλο ‘ελευθερία λήψης – δυνατότητα προληπτικής απαγόρευσης’ που επισημαίνει στην πρώτη παράγραφο, ότι διασφαλίζεται από τις ελληνικές αρχές η ελευθερία λήψης και παρακολούθησης των προγραμμάτων από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ και μόνο όταν διαπιστωθεί ότι το περιεχόμενο αυτών των μεταδόσεων παραβιάζει τους κανόνες που διέπουν την προστασία των ανηλίκων, τότε μπορεί να αποφασιστεί από τον αρμόδιο υπουργό των ΜΜΕ και με την σύμφωνη γνώμη μίας ανεξάρτητης ρυθμιστικής αρχής που στην Ελλάδα είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης¹⁷² να απαγορευτεί η μετάδοση τέτοιων εκπομπών. Στην ουσία να επισημανθεί ότι με το άρθρο αυτό ενσωματώνεται στα δεδομένα της Ελλάδας και κάτω από την εφαρμογή της εσωτερικής της νομοθεσίας το άρθρο 2α της οδηγίας 97/36/EK.

Η δεύτερη διάταξη για τα παιδιά είναι το άρθρο 8 του προεδρικού διατάγματος που έχει τίτλο ‘προστασία ανηλίκων – σήμανση ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων’ όπου με την παράγραφο 1 αντικατέστησε την παράγραφο 14 του άρθρου 3 του νόμου 2328/1995 και πλέον ορίζει πως «οι τηλεοπτικοί φορείς οφείλουν να μην μεταδίδουν προγράμματα τα οποία ενδέχεται να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων και ιδίως προγράμματα που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές άσκοπης βίας ή να μεταδίδουν στα ειδησεογραφικά τους προγράμματα φυσικές σκηνές βίας χωρίς αυτό να είναι αναγκαίο για την πληροφόρηση του κοινού για κάποιο γεγονός»¹⁷³. Αυτό που παρατηρείται είναι πως στις διατάξεις του άρθρου 8 δεν συμπεριλαμβάνονται τα χρονοδιαγράμματα μετάδοσης των τηλεοπτικών προγραμμάτων, σε αντίθεση με ότι

¹⁷¹ Κωστοπούλου Μ. *Η προστασία των ανηλίκων στα οπτικοακουστικά μέσα: Συγκριτική μελέτη του θεσμικού πλαισίου στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, ΙΟΜ, Απρίλιος 2000, (Τετράδια Επικοινωνίας 3), σελ. 24.

¹⁷² Στο εξής: ΕΣΡ

¹⁷³ Προεδρικό Διάταγμα 100/2000, ο.π., άρθρο 8 § 1, σελ. 1925.

γίνονταν μέχρι την στιγμή έκδοσης του διατάγματος, δηλαδή οι τηλεοπτικές εκπομπές που δεν ενέπιπταν εντελώς στην απόλυτη απαγόρευση μετάδοσης μεταδίδονταν είτε στις εννέα και μισή για αυτές που το περιεχόμενο τους ήταν πιο ήπιο, είτε μετά τις δώδεκα για τα υπόλοιπα προγράμματα. Το νέο στοιχείο που συμπεριλαμβάνεται στο περιγραφόμενο άρθρο είναι στην παράγραφο 3 ότι όλα πλέον τα τηλεοπτικά προγράμματα θα κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα και με την αρνητική επίδραση που ενδέχεται να έχουν στα παιδιά και σε κάθε κατηγορία θα αντιστοιχεί ένα τηλεοπτικό ειδικό σύμβολο ή ηχητικό μήνυμα που θα αναφέρει το περιεχόμενο του προγράμματος, θα μεταδίδεται στην οθόνη καθ' όλη την διάρκεια της εκπομπής ή σε καθορισμένο τμήμα της, θα αναγράφεται υποχρεωτικά δίπλα στον τίτλο των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε κάθε δημοσίευση και θα μεταδίδεται σε όλη την διάρκεια των αντίστοιχων ανακοινώσεων του σταθμού, στα λεγόμενα τρέηλερς¹⁷⁴.

Βασικά αυτό που επιδιώκει η παράγραφος 3 είναι με το νέο σύστημα κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων να εξασφαλίζεται με πιο αποτελεσματικό τρόπο ο έλεγχος από τους γονείς απέναντι στα προγράμματα της τηλεόρασης και στο κατά πόσο αυτά πρόκειται να βλάψουν την ανάπτυξη των παιδιών τους. Τέλος να σημειώσουμε ότι με την έναρξη ισχύος του προεδρικού διατάγματος 100/2000, η παράγραφος 14 του άρθρου 3 του νόμου 2328/1995 καταργείται και αντικαθίσταται από το άρθρο 8 της παρούσας ενέργειας, ενώ και οι διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 236/1992 που ενσωμάτωσε την οδηγία 89/552/ΕΟΚ καταργούνται και αυτές.

vi] ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ 6138/Ε «ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΣΗ ΤΩΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ».

Η επόμενη ενέργεια ήταν η έκδοση της υπουργικής απόφασης 6138¹⁷⁵ του Υπουργού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης για την κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η ανάληψη της συγκεκριμένης απόφασης ορίζονταν στο άρθρο 8 παράγραφος 4 του Προεδρικού Διατάγματος 100/2000 όπου σημειώνονταν, πως ήταν στην ευθύνη του Υπουργού των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης να καθορίσει τις κατηγορίες κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων και τις ώρες μετάδοσης τους. Έτσι τον Μάρτιο του 2000

¹⁷⁴ Προεδρικό Διάταγμα 100/2000, οπ.π., άρθρο 8 § 3, σελ. 1925.

¹⁷⁵ Υπουργική Απόφαση 6138/Ε, «Κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων», ΦΕΚ Β' 345/17.3.2000.

δημοσιεύτηκε η συγκεκριμένη απόφαση με στόχο να προστατεύσει τους ανήλικους από το να παρακολουθήσουν προγράμματα και εκπομπές που θα έχουν αρνητική επίδραση στην ζωή τους.

Το άρθρο 1 της απόφασης κατατάσσει τα προγράμματα της τηλεόρασης σε πέντε κατηγορίες ανάλογα με το πόσο δυσμενή επίδραση μπορεί να έχει το περιεχόμενο τους στην προσωπικότητα των παιδιών. Υπάρχει παρόλα αυτά μία εξαίρεση στην σήμανση των προγραμμάτων της τηλεόρασης και αφορά τις τηλεοπτικές διαφημίσεις και τις τηλεπωλήσεις που δεν επιδέχονται καμία είδους αλλαγή στην ώρα και τρόπο μετάδοσης τους. Η κατάταξη των τηλεοπτικών προγραμμάτων, βάσει του άρθρου 2 θα γίνεται είτε από εσωτερική επιτροπή του τηλεοπτικού φορέα είτε ακόμα και από επιτροπές ελέγχου κινηματογραφικών ταινιών που λειτουργούν στο Υπουργείο ΜΜΕ και θα αποτελούνται και από τρία μέλη του ΕΣΡ¹⁷⁶.

Στο άρθρο 3 της απόφασης παρατίθενται τα σύμβολα που θα σημάνουν το περιεχόμενο των τηλεοπτικών μεταδόσεων και τα οποία όπως έχει ήδη αναφερθεί θα βρίσκονται σε εμφανές σημείο της οθόνης, έτσι ώστε να διευκολύνεται ο εντοπισμός τους από τον τηλεθεατή. Τα σύμβολα κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων είναι τα εξής¹⁷⁷:

- *ένας ρόμβος μέσα σε πράσινο κύκλο – το πρόγραμμα είναι κατάλληλο για όλους,*
- *ένας κύκλος μέσα σε μπλε κύκλο – το πρόγραμμα είναι κατάλληλο, επιθυμητή η γονική συναίνεση,*
- *ένα τρίγωνο μέσα σε πορτοκαλί κύκλο – το πρόγραμμα είναι κατάλληλο, απαραίτητη η γονική συναίνεση,*
- *ένα τετράγωνο μέσα σε μοβ κύκλο – το πρόγραμμα είναι κατάλληλο για ανήλικους άνω των 15 ετών,*
- *ένα «X» μέσα σε κόκκινο κύκλο – το πρόγραμμα είναι κατάλληλο μόνο για ενήλικους.*

Η υπουργική απόφαση εκτός από τα σύμβολα κατάταξης των προγραμμάτων καταγράφει και την διάρκεια εμφάνισης των συγκεκριμένων

¹⁷⁶ Υπουργική Απόφαση 6138/Ε, ο.π., άρθρο 2, § 2, σελ. 3946.

¹⁷⁷ Κωστοπούλου Μ., *Η προστασία των ανηλίκων στα οπτικοακουστικά μέτρα: Συγκριτική μελέτη του θεσμικού πλαισίου στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, ΙΟΜ, Απρίλιος 2000, (Τετράδια Επικοινωνίας 3), σελ. 25.

συμβόλων κατά την μετάδοση τους, αλλά και τις ώρες που επιτρέπεται να μεταδίδονται οι εκπομπές. Ειδικότερα, όσον αφορά τις ώρες αυτό που τονίζεται είναι πως για την πρώτη κατηγορία προγραμμάτων που είναι κατάλληλα για όλους, η ώρα μετάδοσης τους είναι στην ευχέρεια του τηλεοπτικού φορέα, για την δεύτερη κατηγορία προγραμμάτων όπου το πρόγραμμα να μην είναι κατάλληλο, αλλά είναι επιθυμητή και η γονική συναίνεση θα πρέπει να μεταδίδονται κατά την ευχέρεια του τηλεοπτικού φορέα, με μοναδικό περιορισμό να μην εκπέμπουν σε ζώνη παιδικού προγράμματος. Στην περίπτωση των τριών επόμενων κατηγοριών, που θεωρούνται αρκετά σοβαρές κατηγορίες σήμανσης, η υπουργική απόφαση σημειώνει πως τα προγράμματα που θα ανήκουν σε αυτές τις κατηγορίες θα πρέπει να μεταδίδονται σε συγκεκριμένες ώρες το βράδυ, είτε μετά τις εννέα, είτε μετά τις δέκα και μισή, είτε μετά τις δώδεκα και μισή αντίστοιχα.

Στο άρθρο 4 της υπουργικής απόφασης επισημαίνονταν ότι στα δελτία ειδήσεων και τις ενημερωτικές εκπομπές η κατάταξη ενδέχεται να είναι διαφορετική και πέρα από την εμφάνιση του συμβόλου σήμανσης, ο παρουσιαστής των εν λόγω εκπομπών υποχρεούται να ενημερώνει το κοινό για το περιεχόμενο των σκηνών της εκπομπής που πρόκειται να προβληθούν. Στα δύο τελευταία άρθρα ορίζεται στο μεν άρθρο 5 που αφορά την ενημέρωση του κοινού, ότι οι τηλεοπτικοί φορείς οφείλουν να ενημερώνουν το κοινό για το περιεχόμενο των συμβόλων και τις επεξηγήσεις τους. Η ενημέρωση πρέπει να γίνεται τρεις φορές την ημέρα κατά την διάρκεια προβολής των διαφόρων προγραμμάτων, ενώ οι εφημερίδες και τα τηλεοπτικά περιοδικά θα πρέπει να παραθέτουν δίπλα στον τίτλο των προγραμμάτων τα ειδικά σύμβολα σήμανσης τους¹⁷⁸. Σύμφωνα με το άρθρο 6 η χρονική στιγμή που ξεκίνησε να ισχύει αυτό το νέο σύστημα ήταν για τις ταινίες, τα δελτία ειδήσεων και τις εκπομπές ψυχαγωγικού χαρακτήρα η 1^η Απριλίου 2000 και για τις σειρές και τις κοινωνικές εκπομπές η 15^η Μαΐου 2000. Κλείνοντας την τέταρτη ενέργεια, είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθεί πως το σύστημα σήμανσης και κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων βασίστηκε στο πρότυπο σήμανσης που ισχύει στην Γαλλία από τις 31 Αυγούστου 1998.

¹⁷⁸ Υπουργική Απόφαση 6138/Ε, «Κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων», ΦΕΚ Β' 345/17.3.2000, άρθρο 5, § 1 – 2, σελ. 3952.

vii] ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 77/2003 «ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ».

Ο εθνικός νομοθέτης δεν προέβη, μόνο στην ανάληψη ενεργειών με την μορφή νόμων και προεδρικών διαταγμάτων με τις οποίες ενσωματώνει στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα πλαίσια συμμόρφωσης της με τις υποχρεώσεις της Κοινότητας, αλλά και στην έκδοση διαταγμάτων που αφορούν την υιοθέτηση κωδίκων δεοντολογίας στις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές. Κατ' επέκταση, λοιπόν, η πέμπτη ενέργεια ήταν η έκδοση τον Μάρτιο 2003 του Προεδρικού Διατάγματος 77/2003¹⁷⁹ που ενσωμάτωνε τον κώδικα δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών.

Η έκδοση του προεδρικού διατάγματος που κύρωνε τον κώδικα δεοντολογίας προβλέπονταν στον νόμο 2328 του 1995 που ενσωμάτωνε την οδηγία 'τηλεόραση χωρίς σύνορα' στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα στο άρθρο 3 παράγραφος 15 του νόμου επισημαίνονταν ότι «με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται μέσα σε έξι μήνες από την θέση σε ισχύ του νόμου αυτού, μετά από πρόταση του Υπουργού Τύπου και ΜΜΕ, κυρώνονται Κώδικες δεοντολογίας : α) ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών»¹⁸⁰ οι οποίοι καταρτίζονται από το ΕΣΡ. Βάσει του προηγούμενου άρθρου καταρτίστηκε και ο παρών κώδικας με την απόφαση 73 του ΕΣΡ που λήφθηκε στις 14 Οκτωβρίου 2002. Πιο αναλυτικά, στο πρώτο άρθρο του διατάγματος εμπεριέχεται όλο το κείμενο του κώδικα δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών, όπου σύμφωνα με το άρθρο 1 του κώδικα, αυτός εφαρμόζεται σε όλες τις ειδησεογραφικές, δημοσιογραφικές και πολιτικές εκπομπές στην δημόσια και ιδιωτική τηλεόραση. Ορισμένες από τις αρχές με τις οποίες θα πρέπει να χαρακτηρίζονται οι τρεις κατηγορίες των εκπομπών και οι οποίες παρατίθενται στα υπόλοιπα άρθρα του διατάγματος είναι η μη παρουσίαση προσώπων που υφίστανται σε βάρος τους δυσμενείς διακρίσεις (άρθρο 4), η μη μετάδοση γεγονότων που περιέχουν ανακρίβειες ή παραπλανούν ή προκαλούν σύγχυση στο τηλεοπτικό κοινό που τα παρακολουθεί (άρθρο 5), ο σεβασμός στην ιδιωτική ζωή όλων των δημοσίων προσώπων και των προσώπων της επικαιρότητας (άρθρο 6), η μη μετάδοση πληροφοριών χωρίς να έχουν

¹⁷⁹ Προεδρικό Διάταγμα 77/2003, «Κώδικας δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών», ΦΕΚ Α' 75/28.3.2003.

¹⁸⁰ Νόμος 2328/1995, «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 159/03.08.1995, άρθρο 3, § 15, σελ. 5042.

εξακριβωθεί και ελεγχθεί (άρθρο 8), η προστασία των ανηλίκων (άρθρο 10), η μη μετάδοση σκηνών βίας και βάνανσης μεταχείρισης ανθρώπων ή ζώων από τους τηλεοπτικούς φορείς (άρθρο 12), η αποφυγή παρουσίασης μεθόδων εκτέλεσης εγκλημάτων (άρθρο 13), η σύνταξη των δελτίων ειδήσεων με ακρίβεια και αντικειμενικότητα (άρθρο 14) και στις πολιτικές εκπομπές της προεκλογικής περιόδου η παρουσίαση των θεμάτων να γίνεται με σαφήνεια και μετριοπάθεια (άρθρο 16).

Στην περίπτωση του άρθρου 10 του κώδικα, για την προστασία των ανηλίκων, όπου είναι και το θέμα που μας απασχολεί, αυτό που υπογραμμίζεται στην πρώτη παράγραφο είναι ότι αυτοί δεν πρέπει να παρουσιάζονται μέσα από εικόνα, όνομα ή άλλο τρόπο που να αποκαλύπτει την ταυτότητα τους σε ειδησεογραφικές, δημοσιογραφικές και πολιτικές εκπομπές, όταν είναι μάρτυρες ή θύματα εγκληματικών ενεργειών ή δυστυχημάτων. Η μοναδική εξαίρεση σε αυτή την αρχή είναι ότι ο ανήλικος έχει την δυνατότητα να εμφανιστεί μόνο όταν δεν πρόκειται αυτή η ενέργεια να τον επηρεάσει αρνητικά και έχει δοθεί η άδεια των κηδεμόνων του. Σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο η παρουσίαση του ως δράστη εγκληματικών ενεργειών απαγορεύεται απόλυτα.¹⁸¹

Ολοκληρώνοντας την ενέργεια αυτή να επισημάνουμε ότι στο δεύτερο άρθρο του προεδρικού διατάγματος αναφέρεται ότι από την ισχύ του διατάγματος καταργούνται αυτόματα οι διατάξεις δύο κανονισμών του ΕΣΡ του 1/1991¹⁸² και 2/1991¹⁸³ που εμπεριέχουν ο πρώτος τον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας και ο δεύτερος τον κώδικα ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων.

viii] ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2/1991 ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ «ΠΕΡΙ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ» (ΚΩΔΙΚΑΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ).

Πέρα από την Πολιτεία με το νομοθετικό της πλαίσιο, ενέργειες για τους ανήλικους και την προστασία τους από επιβλαβές περιεχόμενο στον οπτικοακουστικό τομέα έγιναν και από την ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή της Ελλάδας, το Εθνικό

¹⁸¹Προεδρικό Διάταγμα 77/2003, «Κώδικας δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών», ΦΕΚ Α' 75/28.3.2003, άρθρο 10, σελ. 1245.

¹⁸²Κανονισμός 1/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως «περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας στη ραδιοτηλεόραση» (Κώδικας Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας), ΦΕΚ Β' 421/21.06.1991.

¹⁸³Κανονισμός 2/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» (Κώδικας Ραδιοτηλεοπτικών Προγραμμάτων), ΦΕΚ Β' 421/21.06.1991.

Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, αφενός μέσα από την σύνταξη κωδίκων δεοντολογίας και αφετέρου από την έκδοση οδηγιών και συστάσεων. Πιο ειδικά, ξεκινώντας με την σύνταξη κωδίκων, σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμου 1866/1989 που ίδρυσε την ανεξάρτητη αρχή, αυτή θα έπρεπε να εκδίδει κώδικες δεοντολογίας για την δημοσιογραφία, τα προγράμματα και τις διαφημίσεις που θα δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η συνέπεια του άρθρου 3 ήταν το 1991 το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης να προβεί στην έκδοση τριών κωδίκων δεοντολογίας και για τα τρία θέματα (την δημοσιογραφία, τα προγράμματα και την διαφήμιση). Από τους τρεις κώδικες αυτός που έχει περισσότερο ενδιαφέρον για τους ανήλικους είναι εκείνος που αφορά τα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα, δηλαδή ο Κανονισμός 2/1991 (βλέπε υποσημείωση 183).

Ο Κώδικας για τα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα αποτελείται από δώδεκα άρθρα από τα οποία το άρθρο 9 εμπεριέχει διατάξεις για την προστασία των ανηλίκων και ιδιαίτερα στην παράγραφο 3 τονίζεται ότι δεν πρέπει οι προβαλλόμενες εκπομπές να περιέχουν σκηνές που είναι πιθανό να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη τους και ειδικότερα προγράμματα που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές άσκοπης βίας καθώς και προγράμματα που ενδέχεται να βλάψουν τους ανήλικους εκτός αν εξασφαλίζεται με επιλογή της κατάλληλης ώρας εκπομπής ή με άλλα μέσα τεχνικής φύσεως ότι στην περιοχή μετάδοσης οι ανήλικοι δεν θα παρακολουθούν τα προγράμματα αυτά¹⁸⁴. Να σημειώσουμε πως, όπως έγινε αναφορά στην προηγούμενη ενέργεια σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 15 του νόμου 2328/1995 οι διατάξεις του περιγραφόμενου κώδικα και του κώδικα για την δημοσιογραφική δεοντολογία καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από το κώδικα δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών που κυρώθηκε με το προεδρικό διάταγμα 77/2003.

¹⁸⁴ Κανονισμός 2/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» (Κώδικας Ραδιοτηλεοπτικών Προγραμμάτων), ΦΕΚ Β' 421/21.06.1991, άρθρο 9, § 3, σελ. 3608.

ix]ΟΔΗΓΙΑ 1/2001 «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΕ ΕΠΙΒΛΑΒΕΣ ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΕ ΔΕΛΤΙΑ ΕΙΔΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΤΩΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑ 2/2003 «ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΤΗΛΕΘΕΑΤΩΝ Η ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΕ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΛΗΨΗΣ».

Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, όπως προαναφέρθηκε πέρα από την έκδοση κωδίκων δεοντολογίας, προέβη και σε υποβολή οδηγιών για την προστασία των ανηλίκων από το περιεχόμενο διαφόρων εκπομπών. Αναλυτικότερα, η πρώτη οδηγία την οποία εξέδωσε το ΕΣΡ ήταν η οδηγία 1/2001¹⁸⁵ με τίτλο «Προστασία των ανηλίκων από την προβολή οπτικοακουστικού υλικού με επιβλαβές γι' αυτούς περιεχόμενο σε δελτία ειδήσεων και ενημερωτικές εκπομπές των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης και παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών» και η οποία λήφθηκε μετά από την προβολή σε δελτία ειδήσεων μεγάλων τηλεοπτικών σταθμών, σκηνών με επιβλαβές περιεχόμενο για τα παιδιά. Η οδηγία πρώτα από όλα καθορίζει τις ηλικίες όπου κάποιος θεωρείται παιδί και έφηβος σύμφωνα και με τις διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Κώδικα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «ως παιδί νοείται ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το έκτο έτος της ηλικίας του και μέχρι την συμπλήρωση των δώδεκα ετών (άρθρο 129 και 135 Α.Κ. και άρθρο 121 Π.Κ.) ενώ ως έφηβος νοείται ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δωδέκατο έτος της ηλικίας του μέχρι και την συμπλήρωση των δεκαεπτά ετών (άρθρο 121 Π.Κ.)»¹⁸⁶.

Εν συνεχεία του καθορισμού της ηλικίας του παιδιού και του εφήβου, το ΕΣΡ συμβουλεύει τους τηλεοπτικούς σταθμούς να προβαίνουν στην λήψη μέτρων που δεν θα επιτρέπουν την προβολή σκηνών με περιεχόμενο που μπορεί να βλάψει του ανήλικους είτε είναι παιδί, είτε έφηβος και την σωματική και πνευματική τους ανάπτυξη. Επιπλέον απαγορεύεται κατά την διάρκεια των δελτίων ειδήσεων να

¹⁸⁵ Οδηγία 1/2001 « Προστασία των ανηλίκων από την προβολή οπτικοακουστικού υλικού με επιβλαβές γι' αυτούς περιεχόμενο σε δελτία ειδήσεων και ενημερωτικές εκπομπές των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης και παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών», Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, 20 Μαρτίου 2001.

¹⁸⁶ Οδηγία 1/2001, οπ.π., § 2, σελ. 2.

προβάλλονται ερωτικές ή πορνογραφικές σκηνές που είναι άσχετες με το θέμα της εκπομπής, με μοναδικό σκοπό την εκμετάλλευση του συγκεκριμένου θέματος για λόγους τηλεθέασης. Η οδηγία τονίζει πως η μετάδοση σκηνών και εικόνων με πορνογραφικό περιεχόμενο που είναι κατάλληλο για τους ανήλικους ηλικίας από 12 μέχρι και 15 ετών θα πρέπει να γίνεται βάσει και της υπουργικής απόφασης 6138 του 2000 μετά τις εννέα το βράδυ και μετά από την υποχρεωτική άδεια της γονικής συναίνεσης, ενώ η μετάδοση τέτοιων σκηνών κατάλληλων για τους ανήλικους άνω των 15 ετών θα πρέπει να προβάλλεται μετά τις δέκα και μισή το βράδυ¹⁸⁷. Τέλος συμβουλεύει τους τηλεοπτικούς σταθμούς κατά την διάρκεια μετάδοσης των δελτίων ειδήσεων και εκπομπών με ενημερωτικό σκοπό να πληροφορούν το κοινό είτε με την χρήση των συμβόλων σήμανσης είτε προφορικά για την μετάδοση σκηνών με περιεχόμενο επιβλαβές για τους ανήλικους, ενώ στην περίπτωση που οι προβαλλόμενες σκηνές περιλαμβάνουν τολμηρό πορνογραφικό περιεχόμενο, τότε εκτός από την σήμανση απαιτείται και η ενημέρωση του κοινού από τον παρουσιαστή της εκπομπής.

Η δεύτερη οδηγία που εξέδωσε η ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή για την προστασία των ανηλίκων, ήταν **η οδηγία 2/2003**¹⁸⁸ που εφάρμοζε όλη την νομοθεσία που είχε μέχρι εκείνη την περίοδο υιοθετηθεί για την προστασία των ανηλίκων στις εκπομπές του ραδιοτηλεοπτικού τομέα. Πιο συγκεκριμένα αυτά που συνιστά η οδηγία σε όλους τους τηλεοπτικούς φορείς είναι πρώτον να μην μεταδίδουν σκηνές ή εικόνες με πορνογραφικό περιεχόμενο που θα βλάψει την σωματική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών, δεύτερον να κατατάσσουν τα τηλεοπτικά προγράμματα στις κατηγορίες που καθορίστηκαν από την υπουργική απόφαση 6138/2000 για την σήμανση τους, ανάλογα με το κατά πόσο έχουν δυσμενή επίδραση στους ανήλικους. Ακόμη προτείνει ότι οι φορείς μετάδοσης των τηλεοπτικών προγραμμάτων έχουν την ευθύνη να ενεργοποιούν το κοινό και να εφιστούν την προσοχή του απέναντι σε επικείμενη προβολή υλικού με επιβλαβές περιεχόμενο, μέσω της προβολής στο πάνω μέρος της οθόνης του οπτικού συμβόλου που κατατάσσει την εκπομπή στην αντίστοιχη κατηγορία, αλλά και οι παρουσιαστές των δελτίων ειδήσεων να

¹⁸⁷ Οδηγία 1/2001, οπ.π., § 4 – 5, σελ. 2.

¹⁸⁸ Οδηγία 2/2003 «Εφαρμογή των διατάξεων της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών ή συμμετεχόντων σε ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές που μεταδίδονται από τους τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης», Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, 14 Απριλίου 2003.

ενημερώνουν το κοινό προφορικά για την ακαταλληλότητα του υλικού τρία λεπτά πριν από την μετάδοση του.

Ολοκληρώνοντας την οδηγία το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης συνήγαγε το συμπέρασμα ότι το κριτήριο με βάση το οποίο θα επιλεγεί το περιεχόμενο του οπτικοακουστικού υλικού που μεταδίδεται στις ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές, όπως επίσης και η διάρκεια μετάδοσης του υλικού αυτού είναι ο βαθμός της αρνητικής επίδρασης που θα έχει στους ανήλικους τηλεθεατές. Κατά συνέπεια σε καμία περίπτωση σύμφωνα με το ΕΣΡ «δεν επιτρέπεται η συνεχής και επαναλαμβανόμενη μετάδοση οποιουδήποτε θέματος όταν η διάρκεια μετάδοσης του υπερβαίνει το απαιτούμενο από τις περιστάσεις μέτρο για την επαρκή ενημέρωση του τηλεοπτικού κοινού και τείνει να αποτελέσει προφανή εκμετάλλευση αυτού»¹⁸⁹.

χ] ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ.

Αρκετά σημαντική εθνική ενέργεια της χώρας μας είναι και οι πρωτοβουλίες αυτοδέσμευσης από την πλευρά των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών φορέων και άλλες εσωτερικές αρχές όπως η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Ξεκινώντας με τους ιδιωτικούς ραδιοτηλεοπτικούς φορείς να σημειώσουμε πως οι πρωτοβουλίες αυτοδέσμευσης από την πλευρά τους είναι περιορισμένες παρά το γεγονός ότι υπήρχε διάταξη¹⁹⁰ μέσα στον νόμο 2328/1995 για την ενσωμάτωση στην εσωτερική νομοθεσία της οδηγίας ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’, ότι σε περίπτωση ανανέωσης της άδειας λειτουργίας ενός σταθμού, αυτός θα πρέπει να συντάξει κώδικες δημοσιογραφικής δεοντολογίας για τους οποίους αυτοδεσμεύεται και οι οποίοι θεωρούνται πρόσθετοι όροι της άδειας λειτουργίας τους, όπως επίσης στην ίδια διάταξη ορίζεται ότι οι σταθμοί οφείλουν να υποβάλλουν στο ΕΣΡ κώδικες δεοντολογίας, κανονισμούς προγραμμάτων που είναι προϊόντα αυτοδέσμευσης και το οποίο τα λαμβάνει υπόψη του κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, που είναι ο άμεσος έλεγχος του κράτους στον ραδιοτηλεοπτικό τομέα.

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς προέβη και αυτή στην σύνταξη κωδίκων δεοντολογίας ως πρωτοβουλία αυτοδέσμευσης. Ο κώδικας δεοντολογίας

¹⁸⁹ Οδηγία 2/2003, οπ.π., § 8, σελ. 3.

¹⁹⁰ Νόμος 2328/1995, άρθρο 3, § 15, σελ. 5042.

για την προστασία των ανηλίκων στο πεδίο της ραδιοτηλεόρασης¹⁹¹ εκπονήθηκε το 1999 με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς και χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια, από τα οποία το πρώτο έχει την περισσότερη σημασία για το θέμα που μας απασχολεί. Το κεφάλαιο αυτό που τιτλοφορείται 'προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών' περιέχει στο πρώτο τμήμα του κανόνες για τις μη ειδησεογραφικές εκπομπές και στο δεύτερο τους κανόνες για τις ειδησεογραφικές εκπομπές. Σε γενικές γραμμές οι κανόνες των δύο τμημάτων αφορούν στο περιεχόμενο των προγραμμάτων που ενδέχεται να βλάψουν την ανάπτυξη και ευημερία των ανηλίκων και τα οποία είτε δεν θα πρέπει να μεταδίδονται καθόλου όταν η επίδραση είναι σοβαρή είτε στις υπόλοιπες περιπτώσεις θα πρέπει να προβάλλονται μετά τις εννέα και μισή τα πιο ήπια και τις δώδεκα το βράδυ τα υπόλοιπα, ενώ όταν πρόκειται για ειδησεογραφικές εκπομπές τότε κρίνεται απαραίτητο να υπάρχει σαφής προειδοποίηση πριν από την παρουσίαση του ανεπιθύμητου περιεχομένου σκηνών. Είναι αξιοσημείωτο το φαινόμενο ότι ήδη από αυτόν τον κώδικα γίνεται κατάταξη και σήμανση των προγραμμάτων σε πέντε κατηγορίες ανάλογα με το περιεχόμενο τους όπως ακριβώς έγινε με την μετέπειτα Υπουργική Απόφαση 6138 το 2000. Κλείνοντας την συνοπτική παρουσίαση του πρώτου κεφαλαίου να αναφέρουμε πως ο κώδικας προσδιόρισε ότι θα πρέπει να υπάρχει έλεγχος εφαρμογής του στο πεδίο της ραδιοτηλεόρασης και συμμόρφωση σε περίπτωση παραβιάσεων, από την Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Ανηλίκων.

xij] ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ.

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο με τις εθνικές ενέργειες να επισημανθεί πως πέρα από την ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών στην εθνική νομοθεσία με την ψήφιση νόμων και προεδρικών διαταγμάτων, ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η υπογραφή διεθνών συμβάσεων σε διεθνές επίπεδο όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Διασυνοριακή Τηλεόραση¹⁹² της 5^{ης} Μαΐου 1989, όπου στο άρθρο 7 υπογραμμίζει ότι η προβολή των τηλεοπτικών εκπομπών πρέπει να γίνεται με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δεν πρέπει να περιέχουν σκηνές με πορνογραφικό περιεχόμενο και τα προγράμματα που πρόκειται να βλάψουν την ανάπτυξη και ευημερία των παιδιών δεν πρέπει να μεταδίδονται σε ώρες που υπάρχει

¹⁹¹ Κώδικας Δεοντολογίας για την προστασία των ανηλίκων στο πεδίο της ραδιοτηλεόρασης στο Καράκωστας Ι., Τσεβάς Α. (2003), *Η νομοθεσία των ΜΜΕ*, σελ. 1592.

¹⁹² Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Διασυνοριακή Τηλεόραση στο Καράκωστας Ι., Τσεβάς Α., (2003), *Η νομοθεσία των ΜΜΕ*, σελ. 385.

η δυνατότητα παρακολούθησής τους. Η Σύμβαση αυτή βέβαια έχει υπογραφεί από την Ελλάδα στις 12 Μαρτίου 1990, αλλά δεν έχει επικυρωθεί μέχρι σήμερα με νόμο.

Στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους θα γίνει μία σύντομη παρουσίαση των συμπερασμάτων που απορρέουν από τις κοινοτικές και εθνικές ενέργειες.

6] ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

Σε αυτό το έκτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα παρουσιαστούν κάποια συμπεράσματα από το σύνολο των ενεργειών που έγιναν σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Πρώτα από όλα, αρχίζοντας με τα μέτρα που πάρθηκαν σε επίπεδο κοινοτικό μπορούμε να επισημάνουμε γενικά πως και εδώ όπως και στην περίπτωση του Α' μέρους της διπλωματικής εργασίας για την προστασία των ανηλίκων στο Ίντερνετ η ανάληψη των ενεργειών από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε ξεκινήσει αρκετά νωρίς και ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικές για την προστασία των ανηλίκων από το παράνομο περιεχόμενο στον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο. Έτσι μία πρώτη ενέργεια που πάρθηκε αφορούσε την υιοθέτηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ για την 'Τηλεόραση χωρίς σύνορα' ως ένα μέσο που θα εξασφάλιζε και θα διευκόλυνε την ελεύθερη παροχή και άσκηση των τηλεοπτικών υπηρεσιών σε όλα τα κράτη μέλη της και με αυτό τον τρόπο θα εναρμόνιζε τις εθνικές τους νομοθεσίες πάνω στο ραδιοτηλεοπτικό φαινόμενο. Η οδηγία στο άρθρο 22 προέβλεπε όλα εκείνα τα μέτρα που έπρεπε να λάβουν τα κράτη μέλη σε περίπτωση παραβίασης της προστασίας των ανηλίκων από επιβλαβές περιεχόμενο στον οπτικοακουστικό τομέα. Ωστόσο έξι χρόνια μετά από την εφαρμογή της εμφανίστηκαν τα πρώτα κενά του κειμένου της οδηγίας και εξαιτίας και των νέων τεχνολογικών εξελίξεων που υπήρχαν στον ραδιοτηλεοπτικό τομέα η οδηγία αναθεωρήθηκε με την νέα οδηγία 97/36/ΕΚ. Η αναθεωρημένη οδηγία υποχρέωνε τα κράτη μέλη να μεριμνούν κατάλληλα για την μη παραβίαση της προστασίας των ανηλίκων μέσα από την χρήση ακουστικής προειδοποίησης ή την χρήση ενός οπτικού συμβόλου πριν από την μετάδοση των προγραμμάτων που θα προειδοποιούν τους τηλεθεατές για το περιεχόμενο των εκπομπών. Βέβαια όπως ήταν αναμενόμενο λόγω των εξελίξεων έγινε μία επιπλέον αναθεώρηση της οδηγίας το 2007 με την πρόταση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της νέας οδηγίας 2007/65/ΕΚ που αναθεωρεί τις δύο προηγούμενες. Η πρόσφατα αναθεωρημένη οδηγία ξεκίνησε να ισχύει στις 17 Δεκεμβρίου 2007 και το χρονικό

περιθώριο ενσωμάτωσης της στο εσωτερικό των κρατών μελών είναι μέχρι τις 17 Δεκεμβρίου 2009.

Η επόμενη ενέργεια της Κοινότητας ήταν η έκδοση στις 16 Οκτωβρίου 1996 του Πράσινου Βιβλίου για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφόρησης με βασικό σκοπό την ενθάρρυνση της συζήτησης για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα χαραχτεί το πλαίσιο προστασίας τους στους νέους δύο τομείς επικοινωνιών της ΕΕ. Ταυτόχρονα με την υιοθέτηση της Πράσινης Βίβλου υιοθετήθηκε και παρουσιάστηκε και μία ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο στο Διαδίκτυο με σκοπό να περιγράψει πρώτον τους διαφορετικούς τύπους του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου, δεύτερον να εξετάσει το πλαίσιο σχετικά με το ποια ενέργεια μπορεί να ληφθεί για την αντιμετώπιση τέτοιας μορφής περιεχομένου και τρίτον να προτείνει μία σειρά από μέτρα σχεδιασμένα για γρήγορη εφαρμογή.

Στις 24 Σεπτεμβρίου 1998 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέβη στην υιοθέτηση και έκδοση της σύστασης του 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ο στόχος της ήταν να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης γύρω από τους ανήλικους και την προστασία τους από περιεχόμενο που μπορεί να βλάψει την ευημερία τους. Η ενέργεια αυτή περιείχε συστάσεις προς τα κράτη μέλη με τον σχηματισμό ενός πλαισίου αυτορρύθμισης και την συνεργασία σε κοινοτικό επίπεδο για αξιολόγηση, προς την βιομηχανία με την ανάπτυξη συνεργασίας για την κατάρτιση κωδίκων δεοντολογίας σε όλα τα μέσα του οπτικοακουστικού τομέα και προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την θέσπιση ενός ρόλου ενισχυτικού στις ενέργειες των κρατών μελών και της βιομηχανίας. Εν συνεχεία της σύστασης του 1998 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε το 1999 τα συμπεράσματα του σχετιζόμενα με την προστασία των ανηλίκων σε ένα περιβάλλον ψηφιακών οπτικοακουστικών μέσων, όπου κάλεσε τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβούν στην ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων για περαιτέρω προσαρμογή των συστημάτων προστασίας των ανηλίκων από το επιβλαβές και παράνομο περιεχόμενο στα οπτικοακουστικά μέσα.

Οι τρεις τελευταίες ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν i) η έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 20 Φεβρουαρίου 2002 σχετικά με την αξιολογητική έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της σύστασης του 1998 στην οποία παρουσίασε τα βασικά συμπεράσματα από την πρώτη αξιολογητική έκθεση της

Επιτροπής και κάνει κάποιες βασικές προτάσεις για την καλύτερη προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ii] η ανακοίνωση της Επιτροπής στις 15 Δεκεμβρίου 2003 για το μέλλον της Ευρωπαϊκής κανονιστικής πολιτικής στον οπτικοακουστικό τομέα που παρουσίασε τα βασικά αποτελέσματα της διαβούλευσης που είχε ξεκινήσει για την πρόσφατη αναθεώρηση της οδηγίας ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’ καθώς και την ανασκόπηση όλων των πρόσφατων εξελίξεων που προέκυψαν στον οπτικοακουστικό τομέα μέχρι τότε και iii] η σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 2006 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφόρησης.

Εκτός από τις κοινοτικές ενέργειες για την προστασία των ανηλίκων στον ενιαίο οπτικοακουστικό τομέα, υπήρξε επίσης και ανάληψη εθνικών ενεργειών από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανάμεσα τους και η Ελλάδα. Πιο ειδικά και πιο συνοπτικά οι ενέργειες της επικεντρώθηκαν στην κατοχύρωση στο εθνικό της σύνταγμα της υποχρέωσης της προστασίας των ανηλίκων μέσα από τα άρθρα 5, 15 και 21, στην υιοθέτηση νόμων και προεδρικών διαταγμάτων όπως ο νόμος 2101/1992 που κύρωνε την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, το προεδρικό διάταγμα 236/1992 που ενσωμάτωνε στο εσωτερικό της Ελλάδας την οδηγία 89/552/ΕΟΚ για την ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’, τον νόμο 2328/1995 που σήμερα αποτελεί το βασικό πλαίσιο λειτουργίας των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών και έθεσε τις βασικές αρχές κατά τις οποίες έπρεπε να διέπονται οι εκπομπές και οι διαφημίσεις κατά την μετάδοση των προγραμμάτων τους, όπου μία από αυτές αφορούσε και την προστασία της παιδικής ηλικίας.

Ένα ακόμη προεδρικό διάταγμα που θεσπίστηκε από τον έλληνα νομοθέτη ήταν το προεδρικό διάταγμα 100/2000 της 20^{ης} Μαρτίου 2000 που εναρμόνιζε την ελληνική νομοθεσία στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα με τις διατάξεις της οδηγίας 97/36/ΕΚ που αναθεώρησε την οδηγία ‘τηλεόραση χωρίς σύνορα’ και κωδικοποιούσε τις ήδη υπάρχουσες διατάξεις ενώ προέβλεπε και την κατάταξη των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε κατηγορίες ανάλογα με την δυσμενή επίδραση που θα είχαν στους ανήλικους. Το αποτέλεσμα του προηγούμενου προεδρικού διατάγματος ήταν η έκδοση της υπουργικής απόφασης 6138 από τον Υπουργό Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης που περιλάμβανε τα σύμβολα και τις κατηγορίες κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Ένα τελευταίο προεδρικό διάταγμα που θεσπίστηκε

από την Πολιτεία ήταν το 77/2003 που κύρωνε το κώδικα δεοντολογίας για τις ειδησεογραφικές και άλλες δημοσιογραφικές και πολιτικές εκπομπές.

Ενέργειες υπήρξαν, βέβαια, και από την ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή της Ελλάδας, το Εθνικό Συμβούλιο της Ραδιοτηλεόρασης, με την θέσπιση του κανονισμού 2/1991 που αφορούσε τον κώδικα δεοντολογίας για τα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα και περιείχε διατάξεις για την προστασία των ανηλίκων, των οδηγίων 1/2001 για την προστασία των ανηλίκων από οπτικοακουστικό υλικό με επιβλαβές περιεχόμενο σε δελτία ειδήσεων και ενημερωτικές εκπομπές των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας και 2/2003 για εφαρμογή των διατάξεων της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών ή συμμετεχόντων σε ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές από σταθμούς εθνικής εμβέλειας. Κώδικας δεοντολογίας για την προστασία των ανηλίκων στο πεδίο της ραδιοτηλεόρασης, όμως, θεσπίστηκε και από την Γενική Γραμματεία της Νέας Γενιάς στα πλαίσια των πρωτοβουλιών αυτοδέσμευσης και από άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Τέλος η Ελλάδα χρειάζεται, πέρα από τις ενέργειες που ενσωματώνουν μέτρα της Κοινότητας στο εσωτερικό της δίκαιο, να κυρώσει και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Διασυνοριακή τηλεόραση της 5^{ης} Μαΐου 1989 την οποία μέχρι στιγμής έχει μόνο υπογράψει.

Ολοκληρώνοντας τα συμπεράσματα αυτού του δεύτερου μέρους μπορούμε να συνοψίσουμε τις προηγηθείσες ενέργειες στα εξής : στην άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των τηλεοπτικών υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά, στην ανάληψη από τα κράτη μέλη μέτρων τεχνικής φύσεως που θα προειδοποιούν και θα προστατεύουν τους ανήλικους τηλεθεατές από την επαφή τους με επιβλαβές περιεχόμενο στον οπτικοακουστικό τομέα, στην ανάπτυξη ενός πλαισίου αυτορρύθμισης με την σύνταξη κωδίκων δεοντολογίας από τα ενδιαφερόμενα μέρη και την βιομηχανία και στην συνεργασία των εθνικών διοικήσεων και Ευρωπαϊκής Επιτροπής με επικέντρωση την ανταλλαγή πληροφοριών, την συγκριτική ανάλυση των εθνικών νομοθεσιών και την διαμόρφωση κοινών προσανατολισμών για διεθνή συνεργασία.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτέλεσε μία προσπάθεια να μελετηθεί με ιδιαίτερη λεπτομέρεια και να αναλυθεί η περίπτωση της προστασίας των ανηλίκων, από το να έρθουν σε επαφή με περιεχόμενο παράνομο και επιβλαβές για την εσωτερική τους ανάπτυξη και ευημερία όπως είναι οι σκηνές και οι εικόνες με πορνογραφικό περιεχόμενο, στο Ίντερντ και τον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο. Μετά, λοιπόν, από την ανάλυση που προηγήθηκε στα δύο μέρη, μπορούμε πλέον να βγάλουμε ορισμένα γενικά συμπεράσματα από την δράση της Κοινότητας και της Ελλάδας πάνω σε αυτό το ζήτημα, επιχειρώντας ταυτόχρονα και μία σύγκριση για το αν και κατά πόσο οι ενέργειες στον ένα τομέα ήταν περισσότερες και πιο αποτελεσματικές από τον άλλο.

Ξεκινώντας από την προστασία των ανηλίκων στο Ίντερντ (Α' μέρος), ένα πρώτο συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε είναι πως οι κοινοτικές ενέργειες ρυθμίζουν το ζήτημα της προστασίας των ανηλίκων με αρκετά αποτελεσματικό και σφαιρικό τρόπο. Πιο αναλυτικά, οι ενέργειες της Κοινότητας ξεκίνησαν αμέσως μετά την ίδρυση της εσωτερικής αγοράς, με σκοπό τα κράτη μέλη της Κοινότητας να γνωρίζουν τις αρνητικές συνέπειες που θα είχε η απουσία ελέγχου στα σύνορά τους όσον αφορά την ανάπτυξη δράσεων όπως η εμπορία ανθρώπων και η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και γι' αυτό τον λόγο να λάβουν συντονισμένες πρωτοβουλίες και αποφάσεις πάνω σε τέτοια θέματα. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι ήδη από το 1996 που είναι η χρονιά ανάληψης της πρώτης της ενέργειας, η Ευρωπαϊκή Ένωση επεδίωξε να εξασφαλίσει την επαγρύπνηση και συμμετοχή των κρατών μελών στην αντιμετώπιση διαφόρων σχετικών μορφών εγκληματικότητας. Οι ενέργειές της, όμως, δεν αρκέστηκαν μόνο στην εμπορία των ανθρώπων και την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, αλλά προχώρησαν παραπέρα και στην ανάληψη δράσεων που αφορούσαν το διαδίκτυο και ιδιαίτερα την διάδοση της παιδικής πορνογραφίας μέσω αυτού. Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Ίντερντ είναι ότι αυτά στην πλειοψηφία τους απέβλεπαν στην εξασφάλιση ενός περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο οι ανήλικοι χρήστες θα μπορούσαν να περιηγηθούν με ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, μέσα σε ένα καθεστώς μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης από την πλευρά των γονέων, εκπαιδευτικών και άλλων φορέων για την πρόληψη κρουσμάτων παιδικής πορνογραφίας. Επίσης οι δράσεις της

αποσκοπούσαν στην δημιουργία συστημάτων αυτορρύθμισης μέσω της διαβούλευσης και της σύνταξης κωδίκων δεοντολογίας από τα ενδιαφερόμενα μέρη, αλλά και στην ανάπτυξη συνεργασίας των αστυνομικών και δικαστικών αρχών των κρατών μελών για πιο γρήγορη και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση και τιμωρία όλων εκείνων που σχετίζονταν με κατοχή, παραγωγή και διακίνηση πορνογραφικού υλικού.

Ωστόσο είδαμε ότι εκτός από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενέργειες έγιναν και από τα κράτη μέλη και κυρίως την Ελλάδα. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι εξαιτίας της τεράστιας διάστασης που είχε πάρει το πρόβλημα στο εσωτερικό της χώρας, η Πολιτεία έλαβε αρκετά νομοθετικά μέτρα που εισήγαγαν στον Ποινικό Κώδικα διατάξεις για το τι είναι παιδική πορνογραφία και ποιες κυρώσεις θα πρέπει να επιβληθούν ενάντια στην διάπραξη της. Πρέπει να επισημανθεί ότι τα μέτρα που έλαβε η Ελληνική Πολιτεία ήταν στα πλαίσια συμμόρφωσης και εναρμόνισης της εσωτερικής της νομοθεσίας με κοινοτικές πράξεις. Βέβαια και στον Αστικό Κώδικα υπάρχουν διατάξεις που προστατεύουν τους ανήλικους και την προσβολή της προσωπικότητάς τους από πορνογραφικό υλικό και προβλέπουν την ικανοποίηση της ηθικής τους βλάβης.

Όσον αφορά την προστασία των ανηλίκων στον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο (Β' μέρος), το πρώτο γενικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε είναι ότι και εδώ η Κοινότητα ασχολήθηκε με απόλυτη σφαιρικότητα με την κάλυψη του προβλήματος. Ειδικότερα οι ενέργειές της ξεκίνησαν να λαμβάνονται πιο νωρίς από τις ενέργειες που αφορούν τον τομέα του Ίντερνετ. Αυτές προέβλεπαν την καθιέρωση μίας 'τηλεόρασης χωρίς σύνορα' όπου η κυκλοφορία των τηλεοπτικών υπηρεσιών θα γίνονταν χωρίς εμπόδια και παράλληλα θα προστάτευαν στόχους δημοσίου συμφέροντος όπως ήταν οι ανήλικοι και η αξιοπρέπειά τους. Πέρα, όμως, από την οικοδόμηση μίας διασυνοριακής τηλεόρασης, οι δράσεις της επικεντρώθηκαν αποκλειστικά και στην προστασία των ανηλίκων σε ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες με την υποβολή συστάσεων το 1998 και το 2006 προς τα κράτη μέλη, την βιομηχανία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σε γενικές γραμμές από την υποβολή των συστάσεων συμπεραίνουμε πως η βασική επιδίωξη της Κοινότητας, ήταν – πρώτον – η ευαισθητοποίηση των κρατών μελών πάνω στην προστασία των ανηλίκων από το επιβλαβές περιεχόμενο μέσα από την εθελοντική θέσπιση πλαισίων για την προστασία τους, την προώθηση της υπεύθυνης χρήσης των υπηρεσιών από τους ανήλικους και τον σχηματισμό πλαισίων αυτορρύθμισης και σύνταξης κώδικα καλής συμπεριφοράς από τις ρυθμιστικές αρχές και τους επαγγελματίες σε εθνικό και

ευρωπαϊκό επίπεδο. Δεύτερον, η θετική εξασφάλιση της προστασίας των ανηλίκων από την βιομηχανία διαμέσου της ανάπτυξης συνεργασίας της με τις εθνικές αρμόδιες αρχές στην κατάρτιση κωδίκων δεοντολογίας σε όλα τα μέσα του οπτικοακουστικού τομέα και στην λήψη τεχνικών μέτρων όπως η δημιουργία φίλτρων που θα εμποδίζουν την μετάδοση πληροφοριών που προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των ανηλίκων και, τρίτον, την δημιουργία ενός ενισχυτικού ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις ενέργειες των κρατών μελών και της βιομηχανίας για την δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης.

Ομοίως με την προστασία των ανηλίκων στο Ίντερνετ έτσι και στον Οπτικοακουστικό Τομέα ανελήφθησαν ενέργειες από την πλευρά των κρατών και κυρίως την Ελλάδα. Το βασικό χαρακτηριστικό των ενεργειών της χώρας μας είναι πως αυτές ήταν περισσότερες από την περίπτωση του διαδικτύου και επικεντρώνονταν στην λήψη τεχνικών μέτρων που θα εγγυούνταν την προστασία της παιδικής ηλικίας. Το τελευταίο αφορούσε την έκδοση υπουργικών αποφάσεων που σε εφαρμογή προεδρικών διαταγμάτων τα οποία ενσωμάτωναν κοινοτικές οδηγίες, καθόριζαν τις κατηγορίες κατάταξης και τα οπτικά σύμβολα σήμανσης των προγραμμάτων που μεταδίδονταν από τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες. Ένα ακόμη συμπέρασμα που προκύπτει αφορά στον σημαντικό ρόλο που έπαιξαν οι ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές όπως είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, με την σύνταξη, βάσει του ιδρυτικού της νόμου, κωδίκων δεοντολογίας για τις ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις, αλλά και την έκδοση οδηγιών προς τις ειδησεογραφικές και άλλες εκπομπές για να εγγυηθούν ότι δεν θα προβληθεί οπτικοακουστικό υλικό που θα προσβάλλει τα παιδιά. Ένα τελευταίο συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως υπήρξαν και πρωτοβουλίες αυτοδέσμευσης από ενδιαφερόμενους φορείς όπως η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς με την σύνταξη κωδίκων δεοντολογίας για την προστασία των ανηλίκων στην ραδιοτηλεόραση.

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να προβούμε, μετά από την παράθεση των γενικών συμπερασμάτων για το κάθε μέρος χωριστά, σε μία σύγκριση των ενεργειών, όπως αναφέρθηκε και στην αρχή του παρόντος κομματιού. Καταρχήν πρέπει να αναφέρουμε ότι πρόκειται για δύο ξεχωριστούς, αλλά εξίσου σημαντικούς τομείς, όπου η προστασία των ανηλίκων κατέχει εξέχουσα θέση. Αυτό που διεφάνη από την ανάληψη των μέτρων της Κοινότητας και στις δύο περιπτώσεις είναι πως αυτή κατέδειξε ιδιαίτερη ευαισθησία στην μέριμνα και την προφύλαξη του πιο ευαίσθητου κομματιού της κοινωνίας μας που είναι τα παιδιά, από το παράνομο και

επιβλαβές περιεχόμενο. Επιπροσθέτως ένα ακόμη κοινό στοιχείο των δύο μερών είναι ότι και στο Διαδίκτυο και στον Οπτικοακουστικό Τομέα η Κοινότητα είχε προτείνει τον σχηματισμό πλαισίων αυτορρύθμισης στα κράτη και στην βιομηχανία με την έκδοση κωδίκων δεοντολογίας, ενώ είναι βασικό το γεγονός πως κάποιες από τις ενέργειες του οπτικοακουστικού τομέα περιείχαν προβλέψεις και για το διαδίκτυο. Παρόλα αυτά, η ανάληψη ενεργειών από τα κράτη μέλη δεν ήταν η ίδια στους δύο τομείς. Συγκεκριμένα αυτό που παρατηρήθηκε είναι ότι στον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο οι ενέργειες ήταν περισσότερες συγκριτικά με το Ίντερνετ. Ο λόγος ίσως να οφείλεται στην πρόσφατη ενσωμάτωση του διαδικτύου στον Ευρωπαϊκό Χώρο και κατά συνέπεια στην διαφορετική χρονικά εφαρμογή και υιοθέτηση πράξεων από τα κράτη μέλη που να σχετίζονται με αυτό και τις επιπτώσεις του θετικές και αρνητικές.

Ολοκληρώνοντας τα γενικά συμπεράσματα και παράλληλα και την παρούσα διπλωματική εργασία, θα μπορούσαμε ίσως να κάνουμε κάποιες προτάσεις για το ποιες περαιτέρω ενέργειες θα έπρεπε να ληφθούν από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη, ιδίως την Ελλάδα, για την προστασία των ανηλίκων, απαντώντας έτσι στο τρίτο ερώτημα που τέθηκε στο εισαγωγικό μέρος. Οι ενέργειες αυτές πρέπει κατά την γνώμη μου να είναι:

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να συνεχίσει με το ίδιο αμείωτο ενδιαφέρον να λαμβάνει μέτρα με την μορφή είτε οδηγιών, είτε συστάσεων, είτε αποφάσεων – πλαίσιο, για την προστασία των ανηλίκων από το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο στο Διαδίκτυο και τον Ενιαίο Οπτικοακουστικό Χώρο.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να καταστεί, επίσης, συμβαλλόμενο μέρος στην Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, εφόσον κάτι τέτοιο έχει προταθεί και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Από την πλευρά των κρατών μελών η Ελλάδα θα πρέπει να επικυρώσει δύο πολύ σημαντικές συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, τις οποίες μέχρι στιγμής έχει μόνο υπογράψει : την Σύμβαση για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο που υπογράφηκε στην Βουδαπέστη στις 23 Νοεμβρίου 2001 και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Διασυνοριακή Τηλεόραση που υπογράφηκε στις 5 Μαΐου 1989.

- Στην περίπτωση του Οπτικοακουστικού τομέα είναι ανάγκη να υπάρξουν περισσότερες πρωτοβουλίες αυτοδέσμευσης από τους ιδιωτικούς φορείς, με την σύνταξη ενός κοινού κώδικα δεοντολογίας από όλα τα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια, έτσι όπως ορίζονταν στο άρθρο 3 παράγραφος 16 του νόμου 2328/1995 για το νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας και την ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς.

Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι το ξεκίνημα για την προστασία των ανηλίκων έχει ήδη γίνει τόσο από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και από την πλευρά των κρατών μελών. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει όμως να συνεχιστούν με την ίδια ένταση και θέληση και από τις δύο πλευρές, αφού η πρόληψη της παιδικής πορνογραφίας καθίσταται επιτακτικότερη από ποτέ καθώς αγγίζει την πιο σημαντική και ευαίσθητη χορδή της κοινωνίας που είναι τα παιδιά και καθώς τα κρούσματα αυτού του φαινομένου που βγαίνουν καθημερινά στο φως της δημοσιότητας είναι τόσο συγκλονιστικά, ώστε να είναι αρκετά ικανά για να μας ευαισθητοποιήσουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- 📖 Καρακώστας Ι. – Τσεβάς Α. (2003), *Η νομοθεσία των ΜΜΕ*, β' έκδοση, Αντ. Σάκκουλας.
- 📖 Κιούπης Δ.– Ιωαννίδου Α. (2007), *Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο*, Σειρά Ομάδας Νέων, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- 📖 Κωστοπούλου Μ., *Η προστασία των ανηλίκων στα οπτικοακουστικά μέσα : Συγκριτική μελέτη του θεσμικού πλαισίου στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, ΙΟΜ, Απρίλιος 2000.
- 📖 Νάσκου – Περράκη Π, Χρυσόγονος Κ., Ανθόπουλος Χ. (2002), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη*, Αντ. Σάκκουλας.
- 📖 Νικολακοπούλου – Στεφάνου Η.(επιμ.), (2007), *Ασυνόδευτα Ανήλικα. Υποδοχή, Ένταξη και Προστασία από την εμπορία και εκμετάλλευση*, Αντ. Σάκκουλας.
- 📖 Πετρίδης Ε. (2007), *Πορνογραφία Ανηλίκων*, Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή.
- 📖 Σαχπεκίδου Ε. (1990), *Ελεύθερη κυκλοφορία τηλεοπτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα*, Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη.

Ξενόγλωσση

- 📖 Hix. S. (1999), *The political system of the European Union*, Palgrave Macmillan.
- 📖 Hix. S. (2005), *The political system of the European Union*, Palgrave Macmillan.

Αρθρογραφία από τον Ημερήσιο Τύπο

- 📖 Βυθούλκας Δ. – Νέδος Β. – Τσώλη Μαρία, «ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ. Η Λερναία Ύδρα του Internet», εφ. Το Βήμα, 10 Απριλίου 2005.
- 📖 «Στον αέρα η προστασία των ανηλίκων. Οι Ευρωπαίοι απορρίπτουν το V – chip. Στα κανάλια μεταθέτουν τις ευθύνες», εφ. Το Βήμα, 30 Ιανουαρίου 2000.
- 📖 Ρούσση Ν., «Ευρωφαγή σε e – παιδεραστία. ΥΠΕΡΨΗΦΙΣΑΝ οι ευρωβουλευτές την έκθεση για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών», εφ. Ελευθεροτυπία, 18 Ιανουαρίου 2008.
- 📖 Ρούσση Ν., «ΔΕΝ ΕΠΙΚΥΡΩΣΑΜΕ την ευρωσύμβαση για το ηλεκτρονικό έγκλημα. Ξέφραγο αμπέλι το Ίντερνετ στην Ελλάδα.», εφ. Ελευθεροτυπία, 20 Ιουλίου 2007.

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

Κοινοτική Νομοθεσία

📖 Συνθήκη της ΕΚ, Άρθρο 14.

📖 Συνθήκη της ΕΕ, Άρθρο 6.

📖 Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Οκτωβρίου 1989 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών – μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, [ΕΕ L 298 της 17ης/10/1989].

📖 COM (95) 86 final, «REPORT ON APPLICATION OF DIRECTIVE 89/552/EEC and Proposal for a EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL DIRECTIVE amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities», 31.05.1995.

📖 COM (96) 483 final, «GREEN PAPER ON THE PROTECTION OF MINORS AND HUMAN DIGNITY IN AUDIOVISUAL AND INFORMAL SERVICES», 16.10.1996.

📖 COM (96) 487 final « COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Illegal and harmful content on the Internet», 16.10.1996.

📖 96/700/ΔΕΥ : Κοινή δράση της 29^{ης} Νοεμβρίου 1996 που θέσπισε το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για την κατάρτιση προγράμματος ενθάρρυνσης και ανταλλαγών μεταξύ των υπευθύνων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, [ΕΕ L 322/7 της 12ης/12/1996].

📖 97/154/ΔΕΥ : Κοινή δράση της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1997 που ενέκρινε το Συμβούλιο με βάση το άρθρο Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, [ΕΕ L 063/2 της 4ης/03/1997].

📖 COM(97) 523 τελικό, «Πη Έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 24.10.1997.

📖 Οδηγία 97/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1997 για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, [ΕΕ L 202/60 της 30ης/07/1997].

📖 Σύσταση του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης μέσω της προώθησης εθνικών πλαισίων με σκοπό την επίτευξη συγκρίσιμου και αποτελεσματικού επιπέδου προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, [ΕΕ L 270/48 της 7ης/10/1998].

📖 Απόφαση 276/1999/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Ιανουαρίου 1999 για ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα, [ΕΕ L 33/1 της 6ης/2/1999].

📖 Κοινή θέση της 27^{ης} Μαΐου 1999 που υιοθετείται από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 34 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τις διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, [ΕΕ L, 142/1 της 5ης /6/1999].

📖 STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 1999, [ΕΕ C 12/6 της 16ης/1/1999].

📖 STOP Ετήσιο πρόγραμμα για το 2000, [ΕΕ C 355/11 της 8ης/12/1999].

📖 Απόφαση του Συμβουλίου της 29^{ης} Μαΐου 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ, [ΕΕ L 138/1 της 9ης /6/2000].

📖 COM (2000) 890 τελικό, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ. Για μια ασφαλέστερη Κοινωνία της Πληροφορίας με τη βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πληροφόρησης και την καταπολέμηση του εγκλήματος πληροφορικής. e- Europe 2002», 26.1.2001.

📖 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την προστασία των ανηλίκων σε ένα περιβάλλον ψηφιακών οπτικοακουστικών υπηρεσιών(2000/C8/06), [ΕΕ C8/8 της 12ης.1.2000].

📖 Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της

πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου στην εσωτερική αγορά, [ΕΕ L 178/1 της 17ης/7/2000].

📖 2001/514/ΔΕΥ : Απόφαση του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2001, για την θέσπιση της δεύτερης φάσης του προγράμματος ενθάρρυνσης, ανταλλαγών, κατάρτισης και συνεργασίας που απευθύνεται στα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών. (Stop II), [ΕΕ L 186/7 της 7ης/07/2001].

📖 COM (2001) 9 τελικό, «ΙΙΙ. ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 15.1.2001.

📖 COM(2001)106 τελικό, «ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια», 27.02.2001.

📖 Απόφαση – πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ της 19^{ης} Ιουλίου 2002 του Συμβουλίου περί της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, [ΕΕ L 203/1, της 1ης/8/2002].

📖 COM (2002) 778 τελικό, «ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ “ Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 6.1.2003.

📖 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, « ΕΚΘΕΣΗ σχετικά με την αξιολογητική έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια», Α5-0037/2002, 20 Φεβρουαρίου 2002.

📖 COM (2003)776 τελικό, «ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1998 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας», 12.12.2003.

📖 COM(2003) 784 τελικό, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ: ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ», 15.12.2003.

COM (2003) 653 τελικό, «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών σχετικά με την αξιολόγηση του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Internet και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου, κυρίως στο πεδίο της προστασίας των παιδιών και των ανηλίκων», 3/11/2003.

Απόφαση αριθ. 1151/2003/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 2003 για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 276/1999/EK για ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Διαδικτύου μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα, [EE L 162/1 της 1ης /7/2003].

Απόφαση – πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, [EE L 13/44 της 20ης /1/2004].

Απόφαση αριθ. 854/2005/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2005 σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την προαγωγή της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών, [EE L 149/1 της 11ης /6/2005].

COM (2006) 663 τελικό, «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών : Τελική αξιολόγηση της υλοποίησης του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ με καταπολέμηση του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα», 6/11/2006.

COM (2006) 661 τελικό «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την προαγωγή της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ και των νέων επιγραμμικών τεχνολογιών. (Safer Internet plus)», 6.11.2006.

COM (2006) 49 τελικό, «ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 10.2.2006.

📖 Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 2006 για την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και για το δικαίωμα απάντησης σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και επιγραμμικών μέσων πληροφόρησης, [ΕΕ L 378/72 της 27ης/12/2006].

📖 COM (2007) 716 τελικό «ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ βάσει του άρθρου 12 της απόφασης – πλαισίου του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας», 16.11.2007.

📖 COM (2007) 267 τελικό «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ. Προς την κατεύθυνση γενικής πολιτικής σχετικά με την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο», 22.5.2007.

📖 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Εκθεση σχετικά με μια στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού», Α6-0520/2008, 20.12.2007.

📖 COM(2007) 452 τελικό, «ΕΚΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας “Τηλεόραση χωρίς σύνορα”», 24.10.2007.

📖 Οδηγία 2007/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2007 για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, [ΕΕ L 332/27 της 18ης /12/2007].

📖 Απόφαση αριθ. 1351/2008/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες της επικοινωνίας, [ΕΕ L 348/118 της 24ης/12/2008].

📖 COM (2008) 106 τελικό, «Πρόταση για ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες επικοινωνιών», 27.2.2008.

- 📖 COM (2008) 332 τελικό «Πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου (ECRIS) κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 της απόφασης – πλαισίου 2008/XX/ΔΕΥ», 27.5.2008
- 📖 Council of the European Union «Council Conclusions on setting up national alert platforms and a European alert platform for reporting offences noted on the Internet», 2899th Council meeting, Justice and Home Affairs, Luxembourg, 24.10.2008.

Ελληνική Νομοθεσία

- 📖 Ελληνικό Σύνταγμα, Άρθρα 5, 15 και 21.
- 📖 Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 348^A.
- 📖 Αστικός Κώδικας, Άρθρα 57 και 59.
- 📖 Νόμος 1866, « Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών», ΦΕΚ Α' 222/6.10.1989.
- 📖 Κανονισμός 1/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως « περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας στη ραδιοτηλεόραση» (Κώδικας Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας), ΦΕΚ Β' 421/21.06.1991.
- 📖 Κανονισμός 2/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» (Κώδικας Ραδιοτηλεοπτικών Προγραμμάτων), ΦΕΚ Β' 421/21.06.1991.
- 📖 Νόμος 2101/1992, «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού», ΦΕΚ Α' 02.12.1992.
- 📖 Προεδρικό Διάταγμα 236/1992, «Άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα σε συμμόρφωση προς την οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 3.10.89», ΦΕΚ Α' 124/16.7.1992.
- 📖 Νόμος 2225/1994, « Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 121 Α' / 20.7.1994.
- 📖 Νόμος 2328/1995, «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 159/03.08.1995.
- 📖 Νόμος 2472/1997, « Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ΦΕΚ Α' 50/10.4.1997.
- 📖 Προεδρικό Διάταγμα 100/2000, «Εναρμόνιση της ελληνικής ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και

του Συμβουλίου της 30ης Ιουνίου 1997(ΕΕ αριθ. L 202της 30.7.97, σελ.60) με την οποία τροποποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ αριθ. L 298 της 17.10.89, σ. 23) σχετικά με την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών», ΦΕΚ Α' 98/17.3.2000.

📖 Υπουργική Απόφαση 6138/Ε, «Κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων», ΦΕΚ Β' 345/17.3.2000.

📖 Οδηγία 1/2001 «Προστασία των ανηλίκων από την προβολή οπτικοακουστικού υλικού με επιβλαβές γι' αυτούς περιεχόμενο σε δελτία ειδήσεων και ενημερωτικές εκπομπές των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης και παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών», Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, 20 Μαρτίου 2001.

📖 Νόμος 3064/2002 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών», ΦΕΚ τ. Α 248/15.10.2002.

📖 Προεδρικό Διάταγμα 77/2003, «Κώδικας δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών», ΦΕΚ Α' 75/28.3.2003.

📖 Οδηγία 2/2003 «Εφαρμογή των διατάξεων της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών ή συμμετεχόντων σε ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές που μεταδίδονται από τους τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας ελεύθερης λήψης», Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, 14 Απριλίου 2003.

📖 Νόμος 3625/2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 290/24.12.2007.

📖 Νόμος 3666/2008, «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση των συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα», ΦΕΚ 105 Α' / 10.6.2008.

📖 Νόμος 3727/2008, «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 257 Α'/18.12.2008.

Κυπριακή Νομοθεσία

📖 Νόμος 87(I)/2007 «Νόμος που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την ειδική προστασία των προσώπων που είναι θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης και για συναφή θέματα», Ε.Ε. Παρ. Ι(Ι), Αρ. 4133, 13.7.2007.

Διαδίκτυο

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24101a.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24030.htm>.

Περαιτέρω πηγές διαδικτύου

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24101.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33015.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33015b.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l24030a.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l24030b.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24107.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24190.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l24190b.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l33138.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33116.htm>.

📖 <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33193b.htm>.

📖 www.parliament.gr

📖 www.ministryofjustice.gr

📖 <http://tovima.dolnet.gr>

📖 www.enet.gr

📖 www.kathimerini.gr

📖 www.parliament.cy

📖 <http://conventions.coe.int>

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

17 ΑΠΡ. 2015

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000108943